

Labar Jigan g̊en Isa al-Masi g̊en Jan

Kupm m̊etn taar taadjeki doobm g̊en dooy Labar Jigan g̊en Isa al-Masi g̊en Jan

Labar Jiga g̊en Isa al-Masi k̊en Jan raanjino se, naan̊ raanjin̊ jeege tun ing taa naanje tun kuuy k̊en maakn̊ naan̊ Yaudge tu eyo. Jan se raan̊ t̊end daap taaringe kaam kuuy tec aan̊ g̊oo taar jigan k̊en jee kuuy raanjden se eyo ɔ̊ maakn̊ taaringe tun naan̊ taad se kic 6o tec kuuy. ɔ̊ ko taargen maak ki se kic 6o kaam kuuy. Taargen k̊en naan̊ aakin̊ jiga cir paac se, taargen k̊en jeege jeel m̊etin̊ eyo k̊en Isa taad ɔ̊ ute nakgen k̊en naan̊ t̊eda. Labar Jigan g̊en Isa k̊en Jan raanjin̊ se, d̊eniñ taad ute Yaudge. ɔ̊ tap tap se naan̊ taad ute magalgen jeel t̊oɔkn̊ m̊etn Ko Taar k̊en Raa ɔ̊do Musa ki. Naade se 6o jee taamooy Isage. Ey num Isa, ute jee m̊etin̊ ki se kic 6o, Yaudge aan̊ g̊oo naade. K̊en Jan jaay taad m̊etn taar ro Yaudge tu se, ute Yaudgen ute d̊ende sum eyo, num naan̊ taad ute jeegen paacn̊ do naan̊ ki k̊en baate tookn̊ taariña. Maakn̊ kitapm k̊en Jan raan̊ se, taad te m̊etn taar koojn̊ Isa eyo ute m̊etn kuun naabin̊ naan̊ jeege tu ey kici. Naño k̊en naan̊ utu uun kuun m̊etn taariñ se, naan̊ taadga d̊ena k̊en ɔ̊ Isa se naan̊ 6o Taara ɔ̊ Taara se baado uun ro deba ɔ̊ ting daan̊ jeege tu taa aden̊ 't̊edn̊ gaan̊ Raage.

Isa se naan 6o debm k'en k'danjin Taara se

¹ Do dəkiñ k'en *Raa utu aalo kaal do naanja se, debm k'en k'danjin Taara se, naan̄ utu tap. ɔɔ naan̄ ting te Raa ɔɔ naan̄ mala kic 6o Raa. ² Anum do dəkiñ k'en Raa utu aalo kaal do naanja se, debm k'danjin Taara se, naan̄ ing te Raa tələ. ³ Nakgen k'en Raa aalde paac se, naan̄ aalde te debm k'en k'danjin Taara se ɔɔ ne dim k'en Raa aalin̄ jaay te naan̄ ey se, gɔtɔ. ⁴ Debm k'en k'danjin Taara se, naan̄ 6o debm ed kaaja jeege tu. ɔɔ kaajn̄ naan̄ ɔdden se 6o, wɔɔrden gɔtɔ. ⁵ ɔɔ gɔtn̄ wɔɔr se, wɔɔr maakn̄ gɔtn̄ k'en ɔɔdə nabo gɔtn̄ ɔɔd se ɔŋ gaasin̄ te eyo.

⁶ Bii kalan̄ se Raa ɔlo debm kaan̄ naabin̄a ɔɔ naan̄ se ron̄ Jan*. ⁷ Naan̄ baado gen̄ tədn̄ saada, taa taadn̄ saadn̄ gɔtn̄ wɔɔr se jeege tu, k'en bin se jeege paac jaay booy ɔkga taarin̄ num, 'kuunu. ⁸ Jan se, naan̄ 6o gɔtn̄ wɔɔr eyo, num naan̄ se baado taadn̄ saadn̄ debm k'en k'danjin̄ gɔtn̄ wɔɔr se 6o jeege tu.

⁹ Debm k'danjin̄ Taara se, naan̄ se 6o gɔtn̄ wɔɔr mala mala, k'en naan̄ jaay baadɔ do naan̄ ki se, wɔɔr gɔtɔ jeege tu paac. ¹⁰ Num debm k'danjin̄ Taara se, naan̄ baadoga do naan̄ ki ɔɔ Raa aalo do naanja se utu ro naanja, nabo jee do naan̄ ki se, ɔŋ jeelin̄ te eyo. ¹¹ Naan̄ baadɔ gɔtn̄ taasinge tu, nabo taasinge mala kic 6o baate dɔɔdn̄ kəkiñā. ¹² Num gan̄ jee mətingen took uunga taariñā ɔɔ aalga maakde don̄ ki se, naan̄ ɔɔdən̄gə doobō taa naade tədn̄ gaan Raage. ¹³ K'en naade jaay təd gaan Raage se, naade se jikilimge 6o toojde eyo ɔɔ kese ute maakje jikilimge eyo, num Raa mala 6o təd̄den naade se təd̄ga genin̄ge.

---

* **1:6** Jan ara se k'taad ute Jan-Batist.

14 Debm k'en k'daŋin Taara se, tədga debkilimi ɔɔ naan̄ baado ing daanjege tu ɔɔ naaje se j'aakga *nookiṇa; ɔɔ nookṇ naan̄ se Bubin̄ Raa bo ɛdiṇo, naan̄ bo Goonin̄ kalaŋ lak se. ɔɔ naan̄ se, debm b̄ee aak eyo ɔɔ taad̄taar met ki ɔɔ k'en taad̄jeege tu jaay ɔlden naade jeel Raa mala mala se kic bo, naan̄a.

15 K'en Jan jaay aakiŋ se naan̄ taad̄ saadn naan̄ se jeege tu ɔɔ: «Aakki! Kese bo gaabm maam taadseno taarin̄a m'ɔɔ: ‹Debm utu baado metum ki se, naan̄ magal cirum maama ɔɔ naan̄ se do dəkin̄ k'en j'oojum te ey kic bo, naan̄ utu tap.›» **16** Taa naan̄ se bo aan̄ ḡwa naan̄ maakin̄ jiga do jeege tu se, tədjekiga b̄ee d̄en aak eyo. ɔɔ b̄eeŋ se b̄orse kic bo, utu tədjeki təd̄r̄ok. **17** Do dəkin̄ se Raa ɔlo *Musa bo baado taad̄ *Ko Taarin̄ jeege tu. Num k'en baado taad̄ b̄ee Raa ute taar met ki se, Isa *al-Masi. **18** Nam nam 6ii kalaŋ aak te Raa eyo. Num Goonin̄ kalaŋ laken̄ ting te Bubin̄ tele se bo, taad̄ jeege tu ɔlden naade jeel Raa se.

Jan-Batist taad̄saadīṇa

(Mt 3.1-12; Mk 1.1-8; Lk 3.15-18; Jn 5.33-36)

19 Ḡotn se magal Yaudgen maakṇ ḡeġer k'en Jeruzalem ki ɔlo *jee təd̄n s̄erk̄e Raage tu ute Lebigē baado tənd metn Jan ɔɔ: «Naai tap bo naŋa?» **20** ɔɔ Jan se ɔyden te taar dim eyo, deekdensiṇ naande ki tal ɔɔ: «Maam se, *m'al-Masi eyo.» **21** Ter naade tənd metiṇ daala ɔɔ: «Bin se naai tap bo naŋa? Lo naai bo *Eli do dəkin̄ se la?» Naan̄ tərl̄den ɔɔ: «Maam se m'naan̄ eyo.» Ter naade tənd metiṇ kuuy daala ɔɔ: «Lo naai bo debm taad̄ taar teeco taar Raa ki k'en taado do dəkin̄ se la?» Naan̄ tərl̄den ɔɔ: «Ḡot.» **22** Ḡotn se naade ɬeekiṇ ɔɔ: «'Taad̄jen tu naai tap

60 naaja? Taa naaje se, j'oljeno kəl naaba gəti ki taa naaje k'baa taadn jeege tun əljeno se. Naai mala tap 60 taadjen tu, naai tap 60 naaja?» ²³ Jan-Batist tərlden ute taar debm taad taar teeco taar Raa ki k'daŋin Ezayi kən taado do dəkin̄ ɔɔ:

*Maam 60 mind debm kən taad do kəd-baar ki m'ɔɔ:
Doobm Meljege se 'tədīnsin̄ki jiga toodn tal.*†

²⁴ Gaŋ jeegen magal Yaudge əldeno gətn Jan-Batist ki se jee metinge se, *Parizige. ²⁵ Gətn se naade tənd metin̄ əŋ eyo ɔɔ: «Kən naai 60 al-Masi eyo, ɔɔ *Eli eyo, ɔɔ ter debm taad taar teeco taar Raa ki kən utu ade baa se eyo, num naaja taa di jaay ɔɔ *batiz jeege se?» ²⁶ Gaŋ Jan-Batist tərlden ɔɔ: «Maam se m'batiz jeege ute maane sum. Anum debm kalan̄ utu maakse ki se, naase 'jeelin̄ki eyo. ²⁷ Naan̄ 60 debm kən utu baado metum ki ɔɔ maam se, kəl saan̄ kic 60 m'aas gen no tuutin̄ eyo.»

²⁸ Nakgen se paac deel maakn̄ naan̄ Betani ki do ool Jordan kən kaam naane, gətn se 60 gətn kən Jan-Batist lee batizn jeege.

*Isa se naan̄ 60 *Goon Baatn Raa*

²⁹ Metbeen̄ki se, Jan-Batist jaay aak Isa utu baado gətin̄ ki se, naan̄ deek ɔɔ: «Aakki! Kəse 60 Goon Baatn Raa kən utu kəədn̄ *kusin̄ jeegen do naan̄ ki se. ³⁰ Taa naan̄ se 60 maam m'taado m'ɔɔ: debm utu baado metum ki se, naan̄ magal cirum maama. Ken do dəkin̄ j'oojum te ey 6ərt se, naan̄ utu tap. ³¹ Maam mala kic 60 m'jeelin̄ eyo kən kəse 60 naan̄ se, anum m'baado *m'batiz jeege te maane se, taa m'an̄ taadiŋ gaan *Israelge tu an̄ jeele.»

---

† **1:23** Aak Eza 40.3.

32 Tər Jan-Batist taad saadn gən Isa deek əə: «Maam m'aako *Nirl Raa bəøyə maakŋ raa ki aan gəo dəεrə baado ing don̄ ki. **33** Ey num maam se, m'jeelin̄ eyo naño debm əlumo əə m'batiz jeege ute maane se, naan̄ 6o debm taadumo əə: debm naai utu 'kaakŋ Nirl Raa 'bəøy baado kinḡ don̄ ki se, naan̄ se 6o debm kən utu *batizn jeege ute Nirl Salal. **34** Nakŋ se maam mala m'aako te kaamuma əə maam se m'saada, naan̄ se Goon Raa deere.»

*Jee mətn Isa kən deet deet
(Mt 4.18-22)*

35 Mətbeenki se, Jan-Batist baado ing te jee mətin̄ kən di se gətn ese daala. **36** Kən jaay Isa deel deel se, Jan-Batist əndiŋ kaama tak əə deek əə: «Aakki! Kese 6o *Goon Baatn Raa.» **37** Kən jee mətn Jan-Batist kən di jaay booy naan̄ taaddən se, naade iin̄ ək mətn Isa. **38** Isa jaay tərl aakde naade utu baado mətin̄ ki se, naan̄ deekdən əə: «Naase 'jeki dio?» Naade tərlin̄ əə: «Raabi, naai ing gay?» (Raabi se, je deekŋ əə: Deb̄m dooy jeege.) **39** Gətn se Isa tərlən̄ əə: «'Baakiro aki baa kaaka.» Əə naade tumo te naan̄ təle əə baado aak gətn kən naan̄ ing. Əə naade əəp ing te naana. Kaad kən naade aan gət kən ese se tegər.

40 Gan̄ maakŋ jeege tun di kən booyo taar Jan-Batist, jaay əko mətn Isa se, deb kalaŋ se ron̄ Andre; naan̄ 6o gənaa Simon Pier. **41** Kən Andre jaay iin̄ əŋ̄ Isa se, naan̄ baa əŋ̄ gənaan̄ Simon Pier 6o deete. Gətn se naan̄ deekin̄ əə: «Naaje se, j'əŋ̄oga *al-Masi. (Al-Masi ute taar Gr̄ek se je deekŋ əə: *Krist)‡.» **42** Andre se ək baaan te gənaan̄ gətn Isa ki.

---

‡ **1:41** Krist se je deekŋ əə: naan̄ 6o debm Raa 6o əliŋ̄ gən kaajŋ jeege.

Ken naade jaay aan se, Isa ɔnd kaama ro Simon ki ɔɔ deekin̄ ɔɔ: «Naai se Simon goon Jan, num naan ki se jaay danji Sepas.» (Ro Sepas se, ute taar *Ebre se je deekin̄ ɔɔ: dəlbə.)

43 Mətbeen̄ki se Isa uun doa gen 6aa taa naaq Galile ki. Gətn se, naaq ɔŋ Pilip ɔɔ deekin̄ ɔɔ: «Naai se ɔk mətuma.» **44** Pilip se, naaq goon jee Betsaida ɔɔ Betsaida se 6o, maakŋ naaq Pier ute gen genaaq Andre kici.

45 Ter Pilip se 6aa ɔŋ Natanael deekin̄ ɔɔ: «Naaje j'ɔŋjoga debm kən Raa ɔl *Musa raaŋjŋo maakŋ *Ko Taar Raa ki ute kengen jee taad̄taar teeco taar Raa ki raaŋo taarin̄ se kici. Naan 6o, Isan kəd Nazaret kən goon Yusup se.» **46** Gətn se Natanael terlin̄ ɔɔ: «Maakŋ naaq kən Nazaret ki se 6o, ade kəŋ teecŋ nakŋ bęe kic dey la?» Gan̄ Pilip deekin̄ ɔɔ: «'Baado aaka.»

47 Ken Isa jaay aak Natanael utu 6aado gətin̄ ki se, naaq taad̄jeege tu ɔɔ: «Aakki! Kese 6o kəd *Israəl mala. Naan taad taar met ki *salal.» **48** Gətn se Natanael terlin̄ ɔɔ: «A-a naka, naai 'jeel ɔŋjum gay?» Gan̄ Isa terlin̄ ɔɔ: «Ken Pilip jaay utu 6aai 6aa danja se, maam m'aaki naai inq kiŋ metn ko ba ki se.»

49 Natanael terlin̄ ɔɔ: «Debm dooy jeege, naai se Goon Raa; naai 6o Gaar Israəlge.» **50** Gan̄ Isa terlin̄ ɔɔ: «Taa maam taadiga taad̄ m'ɔɔ m'aakiga kaak metn ko ba ki se 6o, naai aal maaki dom ki la? Naan ki se, naai utu kaakŋ nakgen magal cir naaq se daala.» **51** Ter Isa taadiŋ ɔɔ: «'Booyki bęe m'asen taada: utu aki kaakŋ maakŋ raa utu kəd̄ wan̄ ɔɔ ute doobm *Goon Deba se *kədn̄ Raage utu ano bęayo ɔɔ an kooko.»

2

Isa ute jee metin ki baa ḡtn k̄kj mend ki

¹ Kēn bii di jaay deele oo aan bii k-motage tu se, jeege baa k̄kj menda maakj naan kēn Kana kēn taa naan Galile ki. ḍao bii se ko Isa kic bo utu ḡtn ese. ² Ḡtn se Isa kic ute jee metin ki, k'daŋdeno baadoga ḡtn k̄kj mend kēn se kici. ³ Gaŋ t̄tn koojn bin kēn j'edjege tun baado se baa naaja. Ḡtn se ko Isa baa taad gooniñ Isa ki oo: «B̄ere, t̄tdē se naŋga.» ⁴ Num gaŋ Isā t̄rl konj ki oo: «Kaaya, naabm maam m'ted se, naai bo am taad eyo, oo kaadn maam m'an t̄dn naabm se le, utu aan te ey b̄orto.» ⁵ Ḡtn se ko Isa taad jee t̄dn naabge tu oo: «Nakj naan utu asen taad paac se, 't̄d̄nsiŋki.» ⁶ Anum ḡtdē ki se, ɔk dugulgen gen koa m̄ce kēn Yaudge t̄omb maane gen lee tugn rode taa t̄dn aak b̄ee naan *Raa ki oo duguldege se ɔs k̄oyø soø ey le ɔs k̄oyø mii. ⁷ Isa taad jee t̄dn naabge tu oo: «Dugulge se baa doocdeki ute maane.» ḍao jee t̄dn naabge se, baa tak dooc maane dugulge tun se celel celel. ⁸ Kēn naade dooc dugulge aas se, Isa taad jee t̄dn naabge tu oo: «B̄orse se, 'tak 'baa edki debm kēn j'ondin naan gen k̄so se.» ḍao naade tak baa edin. ⁹ Kēn naan jaay uum naam maane se, naamin d̄lga t̄tn koojn bin. Num t̄tn se naan jeel ḡtn k'baansiñ eyo. Anum jee t̄dn naabgen tako maane se, naade kalde ki sum bo jeel gotina. Ḡtn se debm kēn j'ondin naan gen k̄so se, naar danjo gaabm menda se, ¹⁰ oo naan deekiñ oo: «Jeege paac kēn jaay baadoga ḡtn k̄kj mend ki num, j'edden t̄tn koojn bin atak bo deete. ḍao kēn naade aay d̄reŋga te maraadde jaay bo, j'edden t̄tn kēn atak

baat se, kaam məətn. Gaŋ naai num ed tətn atak baat se bō deete ɔ̄ əŋ kən atak tap bō kaam məətn.»

11 Kana kən taa naaŋ Galile ki se bō, gətn kən Isa baag tədn nakŋ-kəəbingen deet deetn kən j'ansin kaakŋ jeele. Nakŋ-kəəbgen naaŋ təd se, naaŋ taad *nookinŋ jeege tu ɔ̄ jee metinŋ ki se took aal maakde donŋ ki.

12 Kən nakgen se jaay deel se, Isa iin te koŋa, jee metinŋ ki ɔ̄ te gənaange bɔ̄y baa maakŋ gęger kən Kaparnayum ki. Nābō, Kaparnayum ki se, naade tiŋo bii kandum sum.

*Isa tuur jee tədn zogen maakŋ *Bee Raa ki
(Mk 11.15-18; Mt 12.38-40; Lk 19.45,46)*

13 Kən Isa jaay aak *laa Paakŋ gen Yaudge ɔ̄paga gōr se, naaŋ iin ook baa Jeruzalem ki. **14** Kən naaŋ aan Jeruzalem ki, jaay end daan bōr Bee Raa ki se, əŋ jee tədn zo marange, gen baatge, ute gen dęerge ɔ̄ gətn se, naaŋ əŋ jee lee pęlekŋ gursgen gen taa naangen kuuy utu iŋg king gətn ese kici.

15 Kən Isa jaay aakde se naaŋ tōs kələ ɔ̄ tədin ria. Gətn se naaŋ tuurde paac daān bōr Bee Raa ki se, baatdege ute maraŋdege. Naan tət təl tund te tabil jee pęlekŋ gursgen ese, ɔ̄ gursdege se kic bō si wəək kalaŋ kalaŋ. **16** ɔ̄ naaŋ taad jee tədn zo dęerge tu ɔ̄: «Naksege se ɔ̄d teecdeki naatn gətn ara! ɔ̄nte 'tədkki bee Bubum se 'tədn gətn tədn suuk!» **17** Jee metinŋ ki jaay saap do nakŋ naaŋ təd se, naade saap əŋ taar kən k'raanjino do dəkiŋ kən ɔ̄: *Raama, maam se m'je bei. Maakje kən maam m'ok do bee naai ki se den aak eyo ɔ̄ tulum maakum ki aan gəə poodo.**

---

* **2:17** Aak KKR 69.10.

¹⁸ Gañ magal Yaudge taadinq ॥: «Nakŋ kœøbm gay kœn naai ajen 'ted jaay naaje j'an kaakŋ jeel ro ki ॥ ajen taadn ॥ naai se øk doobo gen tedn nakgen se?» ¹⁹ Isa terlden ॥: «Bee Raa daar se, 'tœøkinqki naatn, daan 6iige tun mœtœ sum 6o maam m'an kiininq gœtiñ ki.» ²⁰ Gœtn ese magal Yaudge terlin ॥: «Bee Raa se, naaje j'øk 6aara si-sœø-kaar-mœcœ jaay j'iñj j'aasiña. Gañ naai num ॥ daan 6iige tun mœtœ ki sum 6o an 'kiin kaasn gœtiñ ki bin ne?» ²¹ Kœn Isa jaay taadden taa bee bin se, naanœ aalden kaal naagŋ taara. Ey num naanœ taadte ronœ mala. ²² Taa naanœ se 6o kœn Isa jaay ooy duro daan yoge tu se, jee mœtiñ ki 6aa saap œñ taar kœn naanœ taaddeno se ॥ ter naade took do taar kœn k'raanjiñ do dœkiñ ॥ ute taargen Isa taaddeno.

Isa jeel nañ nakŋ maakŋ debkilim ki

²³ Kaad kœn Isa utu Jeruzalem ki maakŋ *laa Paak gen Yaudge se, naanœ tedoga nakŋ-kœøbge dœna kœn taad jeege tu an kaakŋ jeel ro ki ॥ kœn jeege jaay aak nakŋ-kœøbgen naanœ ted se, maakde ki se, jeege dœna aal maakde donœ ki. ²⁴ Gañ Isa aalde maak ki eyo, taa naanœ se jeel nañ maakde paac. ²⁵ Nakŋ maakŋ debkilim ki se naanœ je nam 6o an tedn saadinq eyo, taa naanœ mala se jeel nañ nakŋ kœn maakŋ debkilim ki.

3

Nikodem 6aa tond mœtn Isa (Mt 18.3; Jn 1.12-13; 1Pr 1.3,23)

¹ Maakŋ jeege tun k'danjœ *Parizige se, gaaba kalañ k'danjœ Nikodem ॥ naanœ se debm maakŋ magal Yaudge tu kici. ² Bii kalañ naanœ 6aado œñ

Isa noor tond metin ॥: «Debm dooy jeege, naaje se k'jeeli naai se debm dooy jeege *Raa bo əlio, taa nakŋ-kəəbgen naai 'tedin se, debm kən Raa te naan ey num aŋ kəŋ tedin eyo.» ³ Gaŋ Isa terlin ॥: «'Booy bεε m'ai taada: debkiliim jaay j'ooj k'dəəlin te kuuy ey se, naan kəŋ kaakŋ *maakŋ Gaar Raa eyo.» ⁴ Gətn se Nikodem terlin ॥: «Debkiliimi gəəlga gəəl kic bo j'an kəŋ koojn dəəl la? Naan 'kəŋ kend maakŋ kon ki daal jaay j'an koojn dəəl ne?» ⁵ Isa terlin ॥: «'Booy bεε m'ai taada: debm jaay j'oojin te ute maane eyo ॥ te *Nirl Raa ey se, naan 'kəŋ kend maakŋ Gaar Raa ki eyo. ⁶ Debm kən debkiliimi bo oojin se, naan goon debkiliimi, num gaŋ debm kən Nirl Raa bo oojin se, naan se gen Nirl Raa. ⁷ Taar kən maam m'taadi m'čč: bεεki num j'asen koojn dəəl kuuy se, əntə deel doi. ⁸ Kən kuulu jaay baagga kəlo se, naan əl baa gətn naan jen ro ki; naai se 'booy booy bo gətiŋ sum, ey num gətn naan iinno ॥ gətn naan əl baa se, naai 'jeel eyo. Bin bo debm kən j'oojin te Nirl Raa se, tec aan gəə naan se kici.»

⁹ Gətn se Nikodem deekin ॥: «Nakŋ se 'tedn ॥ dio?» ¹⁰ Isa terlin ॥: «Naai debm dooy *Israelse kic bo, taar se naai 'jeel ək metin ey la! ¹¹ 'Booy bεε maam m'ai taada: naaje se k'taadnakgen naaje k'jeel j'ək metinə, əə k'taadsen nakŋ naaje j'aako te kaamje, gaŋ naase se əŋ 'tookki te do saadn naaje ki eyo. ¹² Kən maam m'taadsen te nakgen do naan ki se kic bo, naase 'tookki eyo. Əə kən m'baagsega taadn te nakgen maakŋ raa ki se, naase aakki kuun taarum əəki dio? ¹³ Taa 6ii kalaŋ nam ook aan te maakŋ raa ki eyo; kən bəəyo maakŋ raa ki se, *Goon Deba kalin ki sum. ¹⁴ Aan gəə *Musa do

kəd-baar ki se, daap wəojn̄ maala* ॥ uun daarin̄ raan do kaag ki, maam Goon Deba kic 6o j'utu j'am kuun kəlum raan bini. ¹⁵ Bin 6o debm kən aalga maakin̄ do maam ki se, naan̄ 'kəj̄ *kaaj̄n̄ gən̄ daayum. ¹⁶ Taa Raa se, naan̄ je jeege dən̄ aak eyo, naan̄ əlo Goon naan̄ kalan̄ lak, taa debm jaay aal maakin̄ do naan̄ ki se, naan̄ 'kəj̄ kut eyo, gañ naan̄ se kəj̄ kaaj̄n̄ gən̄ daayum. ¹⁷ Raa jaay əlo Goonin̄ do naan̄ ki se, gən̄ kəj̄n̄ bəɔrə do jeege tu eyo. Num gañ naan̄ əlin̄ do naan̄ ki se gən̄ kaaj̄n̄ jeege. ¹⁸ Debm jaay aalga maakin̄ do naan̄ ki se, bəɔrə koocn̄ don̄ ki eyo. Num gañ debm baate kaal maakin̄ do naan̄ ki se, naan̄ se bəɔrə oocga don̄ ki. Taa naan̄ baatega kaal maakin̄ do Goon Raa kalan̄ lak se. ¹⁹ Kəse 6o bəɔr kən̄ Raa utu kəj̄n̄ do jeege tu. Taa debm kən̄ k'daŋin̄ gətn̄ wəɔr se ɓaadō do naan̄ ki, naɓo jikilimge se je gətn̄ əcd̄ se 6o cir gətn̄ wəɔrə taa nakgen naade təd̄ se, nakgen *kusiṇ̄a. ²⁰ Taa debm təd̄n̄ nak̄j̄ kusiṇ̄ se, naan̄ je gətn̄ wəɔr eyo ॥ je ade baa gət kən̄ wəɔr eyo taa naan̄ beere səm nakgen naan̄ təd̄ se metin̄ teece. ²¹ Gañ debm kən̄ lee te kən̄ met ki se, naan̄ baa gət kən̄ wəɔrə taa j'kaak̄j̄ naabm naan̄ təd̄ se 'tood̄tal ॥ naabiṇ̄ naan̄ təd̄in̄ se aan̄ gəo kən̄ Raa jen ro ki.»

Jan-Batist taad̄taar Isa daala

²² Kən̄ nakgen se jaay paac deel se, Isa iiŋ̄ baa te jee metin̄ ki taa naan̄ Jude ki. Naade baa tinḡ gətn̄ ese ॥ Isa lee *batiz jeege. ²³ Kaad̄ kən̄ se Jan-Batist kici utu inḡ Aynon ki kən̄ cee Salim ki, naan̄ kic lee batiz jeege, taa gətn̄ se ək maane dəna. Gətn̄ se

---

* **3:14** Taa debm wəoj̄ ɗəəninḡa jaay tərl aakga wəoj̄n̄ kən̄ k'daapiṇ̄ ute maala se əŋ̄ lapia. Aak Nmb 21.9.

jeege ɓaadø gøtiñ ki ɔɔ naan batizde. ²⁴ Taa kaad k'en se, Jan-Batist j'økiñ te dañgay ki ey børto.

²⁵ Gañ 6ii kalañ maakñ jee metn Jan-Batist ki se, baag naajñ te kød Yaud kalañ bini taa tug ro k'en debkilimi tædn aak bœe naan Raa ki se.

²⁶ Jee metn Jan-Batist ki se, ɓaa ɔŋ Jan ðeekin ɔɔ: «Debm dooy jeege, debm k'en ingo te naai dojen ool Jordan k'en kaam naane se, ɔɔ k'en naai 'taado saadiñ jeege tu se, børse naan kic baagga batizn jeege ɔɔ jeege se paac ru ɓaa ɓaa gøtn naan ki.» ²⁷ Jan-Batist tærlden ɔɔ: «Debkilimi se, k'en Raa jaay undin te kul dim ey se, naan kalin ki køj tædn dim eyo. ²⁸ Naase mala saadumge k'en maam taadseno m'ɔɔ: maam se, *m'al-Masi eyo, num gañ maam Raa ɔlumo køl bo naaniñ ki.

²⁹ Naase kic 'jeelki, debm øk mend se, naan bo gaabm mend se ɔɔ medn gaabm mend inç cœen ki se booy taariña ɔɔ taariñ se edin maak-raap dñ aak eyo. Maam kic maakum-raapo ɔɔ maak-raapm se dñ aak eyo. ³⁰ Bœeki se, ɔŋ naan magal ɓaa ute naaniña ɔɔ maam m'kœpm baata m'bœoy m'ɓaa ute naanuma.»

Debm k'en bœoyo maakñ raa ki

³¹ Jan taad daala ɔɔ: «Debm k'en bœoyo maakñ raa ki se, naan magal do nakge tun ɓaa se paac. Gañ debm k'en j'oojiñ do naan ki se, naan se debm do naan ki ɔɔ naan taad kic bo te nakgen do naan ki ese sum. Num debm k'en bœoyo raan se, naan magal do nakge tun ɓaa se paac. ³² Naan se saada do nakñ k'en naan aako te kaamiña ɔɔ k'en naan booyo te bina, nabo nam jaay tookñ do saadñ naan ki se gøto. ³³ Gañ debm took do saadñ naan ki se, naan jeel maakin ki, Raa se taad taar met ki *salal.

³⁴ Taa debm kēn Raa əlino se, naan̄ taad taar Raa, taa Raa ədīñ Nirlin̄a ɔɔ ədīñsiñ te māraadiñā. ³⁵ Raa Bubu se je Gooniñā ɔɔ naan̄ ənñiñ nakge paac kaam jiñā. ³⁶ Debm jaay aalga maakin̄ do Goon ki se lε, naan̄ kōñ *kaajñ gεn daayum. ɔɔ debm jaay baate kaal maakin̄ do Goon kēn se lε, naan̄ kōñ kaaj eyo, num gañ daayum Raa se maak-taariñ iñg don̄ ki.»

4

*Isa taad te mend *Samari*

¹ Kēn Isa jaay booy ɔɔ *Parizige booyga ɔɔ naan̄ jee metiñ ki tεdga dēna ɔɔ naan̄ lee *batiz jeege dēn cir gen Jan se, ² kēn tap se, Isa mala bō lee batiz jeege eyo, num jee metiñ ki bō lee batiz jeege. ³ Götñ se Isa iññ ɔñ taa naan̄ Jude se ɔɔ ɔk terl baa taa naan̄ Galile ki daala. ⁴ Gen baa Galile ki se, bεeki se, naan̄ utu 'kaal taa naan̄ Samari ki jaayo. ⁵ Kēn naan̄ jaay aal kaal taa naan̄ Samari ki se, naan̄ aan̄ maakñ naan̄ kēn k'danjiñ Siikar. ɔɔ Siikar se, naan̄ cee maakñ gōt kēn *Yakub ədo do dəkiñ gooniñ Yusup ki. ⁶ Götñ ese ɔk budu ɔɔ budu se k'danjiñ budu Yakub. Kēn Isa jaay aan̄ götñ ese se, kaada aasga katara tir ɔɔ naan̄ jaay lee ɔor se baa iñg cee bud kēn ese.

⁷ Götñ se mend Samari kalañ bini 6aado gεn takñ maane. Isa deekin̄ ɔɔ: «Edumo tu maane m'kaaye.» ⁸ Kaad kēn se jee metiñ ki 6aaga maakñ gεger ki taa adeno baa dugñ nakñ kəsə. ⁹ Gañ mend kēn mend Samari se deek Isa ki ɔɔ: «Naai le kəd Yaud, num 'tənd metn̄ maan kaaye götñ maam mend Samari ki se, gεn dio?» (Taa Yaudge ute Samarige se lε, taarde baa eyo.) ¹⁰ Götñ se, Isa terlin̄ ɔɔ: «Kēn naai

jaay 'jeel nakŋ kẽn *Raa utu kẽdn jeege tu se num, debm kẽn deeki ɔɔ eðumo maane m'kaay se, ey num naai bo 'tənd metn maan kaaye gətiŋ ki. ɔɔ naaŋ se ai kẽdn maan daayum tood ɔɔy kəl kəl ɔɔ eð kaaja.» ¹¹ Ganj menda se deekin ɔɔ: «Naka, budu se le jerle ɔɔ naai le ɔk dələ eyo. Num maan daayum tood ɔɔy kəl kəl ɔɔ eð kaaja se aŋ kəŋ gay? ¹² Bugje Yakub kẽn udjeno budn se, naaŋ mala, gəninge ɔɔ te maalinge kic bo aayo bud kẽn ara. Num naai se, magał cir bugje Yakub la?» ¹³ Isa tərliŋ ɔɔ: «Debm kẽn aay maan bud kẽn ese se, tədga sum bo maane utu aŋ təɔl kuuy daala. ¹⁴ Num debm kẽn jaay 'kaay maan maam m'aŋ ked se, məətn kuuy maane aŋ təɔl eyo, taa maan maam m'aŋ ked se, daayum toodn kəɔy kəl kəl maakin ɔi ɔɔ aŋ kẽdn *kaajŋ gən daayum.» ¹⁵ Gətn se menda deekin ɔɔ: «Naka, eðumo maan se taa məətn kuuy maane am təɔlum eyo, ɔɔ maam le məətn m'ade baa ara gən takŋ maan ey sum.» ¹⁶ Isa deekin ɔɔ: «'Baa danjo gaabi ɔɔ tum 'baakiro kalan ɔgtn ara.»

¹⁷ Ganj menda se tərliŋ ɔɔ: «Maam se m'ɔk gaab eyo.» Gətn se, Isa tərliŋ ɔɔ: «Taar kẽn naai 'taad ɔɔ maam se m'ɔk gaab ey se, kese met ki. ¹⁸ Taa naai se 'təkoga gaabge mii, num gaabm kẽn naai ing 6ərse se gaabi eyo. Taa naaŋ se, taar naai 'taad se taar met ki.» ¹⁹ Gətn se menda deekin ɔɔ: «Naka, maam m'aaki naai se, debm taad taar teeco taar Raa ki. ²⁰ Ey num bubm naajege se, eem Raa do ko kẽn ese, num naase Yaudge le ɔɔki ɔgtn keem Raa se, maakŋ gəger Jeruzalem ki kalin ɔi sum.» ²¹ Isa deekin ɔɔ: «Ko naka, 'took taar kẽn maam m'taadi se: kaadiŋ utu kaana gən keem Raa Bubu se, naase aŋki baa

kən keem do ko kən ara ki eyo ɔɔ Jeruzalem ki eyo kici. ²² Naase jee Samari ki se lε, eemki Raa kən naase 'jeel əkki mətiñ eyo. Num gañ naaje Yaudge se naaje k'j'eem Raa kən naaje k'jeel j'ok mətiñā, taa debm utu kaajñ jeege se ade teecñ daan Yaudge tu. ²³ Num kaadīñ se utu 'kaana ɔɔ bərse kaadīñ se aasga, *Nirl Raa se utu tədn jeege se 'jeel keem Raa mala mala. Jeegen eem Raa bin se 60 kən Raa Bubu jen ro ki. ²⁴ Raa se naañ 60 Məl-kaaja ɔɔ jee jaay aŋ keemin̄ naañ mala mala se, jee se kən Nirlin̄ təddenga nāade aasga jee aŋ lee keeme. Naade se 60 kən naañ eddenga kaaja.» ²⁵ Gətn se mənda taadīñ ɔɔ: «Maam se m'jeel debm k'danjñ *al-Masi, kən ute taar Grek k'danjñ *Krist se, utu ade baa. Kən naañ jaay baadoga se utu ajen taadn təokñ mətn nakgen se paac kalañ kalañ.» ²⁶ Isa tərlin̄ ɔɔ: «Debm kən taadī se 60, maama.»

²⁷ Gətn se jee mətiñ ki baado əñjiñā. Kən naade jaay aak Isa taad taad te menda se*, paac əkđen taad eyo. Num gañ debm kən jaay aŋ taadn ɔɔ naai 'je dī? Lə taad te mend se, gen dī se gōt? ²⁸ Gətn ese mənda iin̄ əñ kəøyin̄ā ɔɔ ək tərl baa maakñ gəger ki ɔɔ baa taad jeege tu ɔɔ: ²⁹ «'Baado aakki tu. Maam m'əñjo gaabm naane se, taad təədumo mətuma do nakge tun maam tədo se paac. Naañ se 60 'tədn al-Masi lε daam?» ³⁰ Jeege se teeco maakñ gəger ki ɔɔ baado əñ Isa.

³¹ Kaad kən mənda jaay tərl baa been se, jee mətn Isa ki taad dəəkin̄ taara ɔɔ: «Debm dooyje, baado əs jaayo.» ³² Gañ naañ tərlđen ɔɔ: «Nakñ kəsn kən

---

* ^{4:27} Taa debm dooy jeegen maakñ Yaudge tu se taad ute məndge eyo.

maam m'lee m'os se naase 'jeelki eyo.» ³³ Gøtn se jee metin̄ ki taad te naapa ɔɔ: «Kaadn naane nam edinga nakŋ kɔsø le daam?» ³⁴ Ter Isa taadden daala ɔɔ: «Kese 6o nakŋ kɔsuma: maam Raa ɔlumo se, taa m'an̄ 'tedn nakŋ kɛn maakin̄ jen ro ki, ɔɔ naabm kɛn naan̄ ɛdumsin̄ se m'an̄ ted kaas te doobin̄a. ³⁵ Naase lee 'taadki ɔɔki: «Kaadn kɔjɔ se, ɔɔpga laapa sɔɔ jaayo.» Num maam m'deeksen m'ɔɔ: uunki kaam se, aakki maakŋ-gøtø se tedga gen kɔjɔ. ³⁶ Debm kɔjŋ maakŋ gøtø se børse 6o baagga kɔŋ bediña, taa naan̄ tus tus nakgen naan̄ ɔj[†] se gen ting gen daayum. Taa naan̄ se debm kɔɔcɔ ute debm kɔjŋ maakŋ gøtø se, naade paac maakde raap aas kaasa. ³⁷ Kaaŋ kaa taar ese se, taad taar met ki, kɛn deek ɔɔ: «Dēb kalan̄ 6aado ɔɔcɔ, debm kuuy 6o 6aado ɔjɔ.» ³⁸ Maam se m'ɔlse gen kɔjŋ maakŋ gøtn kɛn naase 'naamki te dubar naabiŋ eyo; jee kuuy naab dabaro, num gaŋ naase se, '6aado ɔŋki 6o ɔjki kɔj sum.»

³⁹ Maakŋ geger kɛn ese se *Samarige døna kɛn took aal maakde do Isa ki, do taar mend kɛn deekdeno ɔɔ: «Naan̄ taad tɔɔdumo metuma do nakge tun maam m'tedo se paac.» ⁴⁰ Kɛn Samarige jaay 6aado ɔŋ Isa se, naade tønd metin̄ ɔɔ: «In̄ te naaje.» Gøtn se Isa ɔɔp in̄ te naade bii dio. ⁴¹ Gøtn se do taar kɛn Isa taadden se, jee took aal maakde don̄ ki se den cir daala. ⁴² Gøtn se naade taad mend ki ɔɔ: «Naaje j'aal maakje don̄ ki se, do taar naai ki sum eyo. Num naaje mala k'booyga te bije ɔɔ k'jeelinga deere, naan̄ se 6o Debm Kaajŋ jeegen do naan̄ ki.»

[†] **4:36** Nakgen naan̄ ɔj tus se je taadn ute jeegen took aal maakde do Isa ki.

*Magala kalaŋ bin se Isa eđlapi gooniŋ kən gaaba
(Lk 7.1-10)*

⁴³ Gətn se Isa təd bii dio, jaay ɓo iin ɔn gətn ese ɔɔ ək tərl 6aa taa naaŋ Galile ki daala. ⁴⁴ Taa naaŋ mala taadga taadte taariŋa ɔɔ debm taadtaar teeco taar Raa ki se, jee maakŋ naanjin ki mala se aalin maak ki eyo. ⁴⁵ Num kən naaŋ jaay aan taa naaŋ Galile ki se, jee Galile ki dəəd əkiŋ jiga taa naade kic ingo Jeruzalem ki gen *laa Paak ɔɔ naade kic aakkiga nakgen paacŋ kən Isa tədo se.

⁴⁶ Gətn se Isa tərlo maakŋ naaŋ Kana ki kən taa naaŋ Galile ki; gətn se ɓo kən naaŋ dəl maane təd tətn koojŋ biŋ se. Gaŋ maakŋ Kaparnayum ki se magala kalaŋ bin se gooniŋ gaaba kɔɔŋ. ⁴⁷ Ken gaabm se jaay booy j'ɔɔ Isa iin̄o taa naaŋ Jude ki ɔɔ baadoga taa naaŋ Galile ki se, gətn se naaŋ baado ɔŋiŋa ɔɔ tənd metiŋ ɔɔ: «Jaamus, 'booy 'baado eđum lapia goonum kən ɔɔpgə baata ɓaa ɓaa kooyo se.» ⁴⁸ Isa deekin̄ ɔɔ: «Ken naase se, jaay aakki te nakŋ-kɔɔb eyo, te nakŋ kən deel do debkilimi ey se, naase maakse 'took eyo.» ⁴⁹ Magal se deekin̄ ɔɔ: «Jaamus, kɔr goonum ooy te ey bərt se 'booy 'baado.» ⁵⁰ Isa tərlin̄ ɔɔ: «Iin̄ 'baa, gooni gaaba se aajga.» Gaabm se aal maakin̄ do taar kən Isa taadin̄ se ɔɔ naaŋ uun doobiŋa ək tərl 6aa. ⁵¹ Ken gaabm se jaay uun doobo tərl booy ɓaa ɓaa se, jee tədn̄ naabiŋge aŋ baado dəədiŋa ɔɔ deekin̄ ɔɔ: «Gooni gaaba se aajga.» ⁵² Naan̄ tənd metde ɔɔ: «Goono se aŋ lapia kaad dī?» Naadē tərlin̄ ɔɔ: «Terko katar do təger ki sum ɓo ron̄ aŋ kədék se təəlin̄.» ⁵³ Gətn se bubm goono saap aŋ kaadn̄ ese ɓo, kaadn̄ kən Isa taadin̄ ɔɔ: «Gooni kən gaaba se aajga.» Gətn ese se sum ɓo, naaŋ ute jee maakŋ been̄ ki se paac took

aal maakde do Isa ki. ⁵⁴ Kese bo nakn̄-kōōbm gen k-dige, kēn̄ Isa tēdīn̄ taa naan̄ Galile ki kaad̄ kēn̄ naan̄ iin̄o taa naan̄ Jude ki.

5

*Isa εđlapi debm k'rūñguy ki
(Jn 7.19-24, 9.1-17)*

¹ Kēn̄ nakgen se jaay deel se, bii kalan̄ Yaudge tēd tēd laade, oo Isa ook baa Jeruzalem ki taa laade se. ² Jeruzalem ki se ək taa doobo, oo taa doobm se k'dan̄iñ taa doobm baatge, oo goor te gōtn̄ ese ək gōo kēn̄ j'iñ k'daapiñ gen kōk̄ maane. Gōo se, k'dan̄iñ te taar *Ebre Betzata, oo gōtn̄ se ək daabgen gen leke, gōt̄ kaam mii, kēn̄ əl gurug gōo ese. ³ Oo metn̄ daabgen se, jee kōōnge tood̄ dooc tak tak, jee kaam-tōōkge jee cēkēdge ute jee kēn̄ jidege ute jēđege ooyga kooyo. [Naade se ing booy kaad̄ maane utu tēd dagalec dagalec. ⁴ Taa tēdga num *kōōdn̄ Raa kalan̄ lee bōoy bōoy maakn̄ maan kēn̄ se, oo kēn̄ maane jaay baagga tēd̄n̄ dagalec dagalec se, debm kōōñ jaay bōoy deet deet maakn̄ maan kēn̄ se, kēn̄ kōōñin̄ se kōōñ oo dī kic bo, oñ lapia.]^{*} ⁵ Taa naan̄ se bo gaaba kalan̄ bin se k'rūñguyu, oo gōtn̄ naan̄ tēd k'rūñguyu sum se əkga baara sik-mōt̄-kaar-marta. ⁶ Kēn̄ Isa jaay aak gaabm se tood̄ toodo, oo Isa se jeele, gaabm se gōtn̄ naan̄ tērēc k'rūñguyu sum se, daaniñ dəkga. Naan̄ deekin̄ oo: «Naai 'je kōñ lapi la?» ⁷ Gan̄ debm k'rūñguyu se tērlin̄ oo: «Naka, kēn̄ maane jaay baagga tēd̄n̄ dagalec dagalec se, nam am kuun̄ kōlum maak ki

---

* **5:4** Taar se, maakn̄ Kitapge tun do dəkin̄ se, metinge maakde ki se gōt̄o.

se gətə. Kər jaay m'əə m'kiin̄ baa se lε, deb kuuy naar booy deet naanum ki.» ⁸ Gətn se Isa əeekiñ əə: «Iin̄! 'Teel raagi əə 'lee 'baa.» ⁹ Gətn se sum 6o gaaba se naar əŋ lapia, naan̄ uun raagiñə əə baag lea. Gañ 6ii se, *6ii sebit. ¹⁰ Gətn se magal Yaudge deek gaab kən əŋ lapi se əə: «Jaaki se bii sebit; naai ək doobm gen kuun raagi eyo.» ¹¹ Gañ gaabm se tərlden əə: «Gaabm kən ədum lapi se 6o deekumo əə: Uun raagi se, iin̄ 'lee 'baa.» ¹² Gətn se naade tənd metiñ əə: «Debm kən taadı əə: Uun raagi əə 'lee 'baa se, naŋa?» ¹³ Num gañ gaabm se debm jaay ədiñ lapi se naan̄ jeelin̄ eyo. Taa Isa se, əndga maakñ jeege tun dən se, naan̄ jeel te gətiñ eyo.

¹⁴ Num gañ cəkə se, Isa baa əŋiñ maakñ bəər *Bee Raa ki əə əeekiñ əə: «'Booyo, bərse naai əŋga lapia. Məətn əŋte tədñ *kusiñ sum, ey num naan ki se naai utu 'ləŋ nakñ əəŋ cir naan̄ se daala.» ¹⁵ Ə gaabm se baa taad magal Yaudge tu əə kən ədiñ lapi se, Isa. ¹⁶ Gətn se magal Yaudge baag je tədñ kusiñ Isa ki, taa naan̄ tədga tədnakñ se 6ii sebit ki. ¹⁷ Num gañ Isa tərlden əə: «Bubum *Raa se bərse kic utu təd təd naabiñ rək, əə maam kic m'tədñ naabm ese kici.» ¹⁸ Taa naan̄ se 6o magal Yaudge je əŋ doobm taar kuuy kən 'cir naan̄ se daala kən an təəl Isa. Taa Isa se aal deelga do taarde, əŋ bəəb te bii sebit se eyo; naan̄ se sum eyo, num gañ naan̄ taadga taad kici əə Raa se bubiñ mala. Bin se naan̄ təd roŋ aas te Raa mala.

Raa əd təəgə gooniñ ki

¹⁹ Isa tərl taadđen daala əə: «'Booyki bəə m'asen taada: goono se kəŋ kuun do kalin̄ ki jaay 'tədñ nakñ gen don̄ eyo, num nakñ kən Bubiñ təd se 6o,

naan aaka ॥ tediñ kici. Taa nakŋ k'en Bubu lee ted se bo, Goono kic lee tediñ bin kici. ²⁰ Taa Bubu se je Gooniña, ॥ taadiñ nakgen naan mala iŋg ted se paac ॥ naan utu aŋ taadñ nakgen magal cir kengen deel k'en naase aakkiro se daala. Bin se naase utu aki kaak se asen kɔkŋ taad eyo. ²¹ Aan gɔɔ Bubu dur jee ooyga kooyo ॥ edden kaaja se, Goono kic ed kaaja jeege tun aan gɔɔ k'en naan jen ro ki. ²² Bubu se naan ɔj bɔɔrɔ do nam ki eyo, num gaŋ gen kɔjŋ bɔɔr do jeege tu paac se, naan ɔnliŋ kaam ji Gooniña. ²³ Taa naan se bo jee paac aal Goono maak ki se, kese aan gɔɔ naade aal Bubu bo maak ki ॥ debm jaay baate kaal Goono maak ki se, Bubm k'en ɔliŋo se kic bo naan aaliŋ maak ki eyo.

²⁴ «'Booyki bεε m'asen taada: debm jaay booy uun taar maama ॥ aal maakin do deb k'en ɔlumo se, naan ɔŋga *kaajŋ gen daayum. Naan se bɔɔrɔ koocŋ don ki eyo. Num gaŋ naan se teecga naatn maakŋ yo ki ॥ ɔŋga kaaja.

²⁵ «'Booyki bεε m'asen taada: bii kalaŋ kaadñ utu 'kaana ॥ ɔɔ ɓorse kaadñ se aasga k'en jeegen aan gɔɔ jee ooyga kooy naan Raa ki se utu booy mind Goon Raa ॥ jee k'en booy uunga se, utu 'kɔŋ kaaja. ²⁶ Taa aan gɔɔ Raa Bubu se naan bo Mel-kaaja, taa naan se bo Gooniñ kic naan tediñ tedga Mel-kaaja kici. ²⁷ Gen kɔjŋ bɔɔr do jeege tu se, naan ɔnliŋsiŋga kaam jiña taa naan se *Goon Deba. ²⁸ Naase taar se ɔnte gen deel dose, bii kalaŋ kaadñ utu 'kaan se jeegen ooyga kooy paac se utu 'booy mindiña. ²⁹ Jee k'en tedga nakŋ aak bεε se, utu 'duru ॥ ɔɔ utu 'ting gen daayum. ɔɔ jee k'en ted nakŋ aak kus se le, naade se kic utu 'duru, naabo bɔɔrɔ utu koocŋ dode

ki. ³⁰ Nakŋ maam təd se, m'uun dom ki kalum ki 6o m'təd eyo, maam m'oj bəorə te kən maam m'booyo ɔɔ kɔjŋ bəor maam se kən met ki. Taa maam se, m'təd nakŋ do maak-jem ki eyo, num gaŋ maam m'təd nakŋ kən do maak-je deb kən əlumo.»

Saadn kən Raa taad ro Isa ki

³¹ «Kən maam mala 6o m'təd saada gən dom sum num, saad maam se 'kɔsn kaay eyo. ³² Num gaŋ deb kuuy 6o tədum saaduma, ɔɔ maam m'jeele saadn naaŋ se saadn kən met ki. ³³ Bii kalaŋ naase ɔlkiro jeege gətn Jan-Batist ki ɔɔ saadn kən naaŋ taadseno ro maam ki paac se, kən met ki. ³⁴ Maam se m'je nam kuuy 6o am taadn saadum eyo, num gaŋ kən əlum maam taad bin se taa naase aki 'kɔŋ kaaja. ³⁵ ɔɔ Jan-Batist se, naaŋ tecn aan gəɔ ləɔmpən kən j'ɔɔcīŋa num wəɔr gətə se. Kaad kən naane se, naase maakse raapo do gətn wəɔr kən wəɔrseno gətə se. ³⁶ Num gaŋ saad maam se cir gen Jan-Batist. Kəse 6o naabm kən Bubum ɛdumo ɔɔ m'lan tədn kaasn ute doobin̄ se. Naabgen se 6o kən taad saadn maama, ɔɔ naade se 6o taad ɔɔ maam se Bu 6o əlumo. ³⁷ Bu kən əlumo se, naaŋ mala kic 6o saaduma, nabo naase se bii kalaŋ 'booyki te mindin̄ eyo ɔɔ aakin̄ki te te eyo. ³⁸ ɔɔ naase lε ɔkki taarin̄ maakse ki eyo, taa dī naase 'baate kaalki maakse do deb kən naaŋ əlin̄ se. ³⁹ Naase iŋg 'dooyki taargen k'raanjiŋ do dəkiŋ ese, maakse ki se, 'saapki ɔɔki te naaŋ ese sum 6o, naase aki 'kɔŋ *kaajŋ gen daayum. Gaŋ taar kən taad taargen se, taad te maama. ⁴⁰ Ken akiro 6aa gətum ki jaay, gen kɔŋ kaajŋ gən daayum se lε, naase 'baateki.

41 «Maam m'je jeege 6o am nook eyo. **42** Anum maam se m'jeelse naase se 'jeki Raa eyo. **43** Maam baado se, te ro Bubuma, num gañ naase 'baate 'tookki taaruma. ɔɔ deb kuuy kən utu ade baa gen don se, naan se naase utu aki tookŋ̊ taariŋa. **44** ɔɔ naase se 'jeki 6o tɔɔm naapa sum. Ey num naase se 'jeki Raa 6o asen tɔɔm eyo. Bin se naase aki 'kɔŋ̊ kaal maakse dom ki ɔɔ dio? **45** ɔɔnte 'saapki ɔɔki maam 6o m'asen baa kɔkŋ̊ mindse naan Bu ki. Num kən asen baa kɔkŋ̊ mindse se, *Musan kən naase ɔndki dose don ki se. **46** Kən naase jaay aalki maakse do Musa ki deer num, naase aki kɔŋ̊ kaal maakse do maam ki kici. Taa Musa se taar kən naan̊ raan̊ se, taad te maama. **47** Num kən naase 'tookki te taar kən naan̊ raan̊ do dɔkiŋ̊ ey se, naase aki tookŋ̊ taar maam taadsen se ɔɔ dī?»

6

*Isa εδ kɔsɔ gaabge tu dupu-mii
(Mt 14.13-21; Mk 6.30-44; Lk 9.10-17)*

1 Kən nakgen se jaay deel paac se, Isa gaan̊ baa taa baar Galile ki kən kaam naane ɔɔ baar Galile se 6o k'dan̊jŋ̊ baar Tiberiad se kici. **2** Gɔtn se jeege dəna ɔk metiŋa, taa naade aakga kaak nakŋ̊-kɔɔbgen Isa tədo do jee kɔɔnge tu se. **3** Taa naan̊ se 6o, Isa ute jee metiŋ̊ ki se iin̊ ook baa ing̊ do kɔs ki. **4** Kaad kən se, laa Yaudgen k'dan̊jŋ̊ *Paak se, ɔɔpga gɔɔrɔ. **5** Gɔtn se, Isa uun kaamina ɔɔ aak jee dənge utu baado gɔtiŋ̊ ki. Naan̊ deek Pilip ki ɔɔ: «'Je j'akiro baa dugŋ̊ mappa kaam gay jaay 'kaasn kɔsn jeegen se?» **6** Kən Isa jaay taad bin se, naan̊ je naŋ̊ taar maakŋ̊ Pilip ki sum. Ey num Isa se jeele nakŋ̊ kən jaay naan̊ baaŋ̊ təda se. **7** Gɔtn se Pilip tərlin̊ ɔɔ:

«K'en j'uuno tamma kaar-dio* jaay k'dugn mappa
 oo k'nigdesin̄ cəkə cəkə kic bo aden kəŋ kaas eyo.»
 8 Maakn̄ jeege tun metin̄ ki se deb kalaŋ ron̄ Andre,
 naan̄ se bo gənaa Simon Pier deekin̄ oo: 9 «Goon
 gaaba utu ese se ok mappa mii k'en k'tedin̄ ute rujn̄
 ɔrj† ute kənjge səem səem dio. Num jee te dənde se
 kese aden kaasn̄ dī?» 10 Gətn̄ se ok mu zeere dəna;
 Isa deek jee metin̄ ki oo: «Jee se 'taaddeki j'ing naan̄
 ki.» Gətn̄ se naadē taadden̄ oo naade ing naan̄ ki. 11
 Jee se gaabge kalin̄ ki bo baa baa nakn̄ dupu-mii.
 11 Gətn̄ se Isa təs mappa jin̄ ki, təom̄ *Raa oo dup
 ol k'nigin̄ jeege tun se paac. 12 K'en naadē
 jaay os dəren̄ te maraadde aas se, Isa deek jeege
 tun metin̄ ki oo: «Togn̄ əəp se 'tuuninki, ɔnte kən̄ki
 kalaŋ 'kutn̄ cere.» 13 Togn̄ mappan mii ute kənjgen̄
 naade os əəp se, k'təsin̄ se dooc gərn̄ sik-kaar-dio.
 14 K'en jeege jaay aak nakn̄-kəəbm̄ k'en Isa təd se,
 naade deek oo: «Deere, kese bo debm̄ taad̄taar teeco
 taar Raa ki mala mala, k'en j'oo te ade baa do naan̄
 ki se, kese bo naana.» 15 Anum Isa se jeele, jee se
 utu aŋ kuun kəl gaara taa təog se, gətn̄ se naan̄ iin̄
 iik cəes ki baa ing do ko ki kalin̄ ki.

Isa lee do maane ki
(Mt 14.22-34; Mk 6.45-53)

16 K'en kaadn̄ tegər jaay aan se, jee metn̄ Isa ki se,
 iin̄ bəoy baado taa baar ki. 17 Naade ook maakn̄
 markab ki, gen baa Kaparnayum ki, jəŋ baar k'en
 kaam naane. Kaad̄ k'en se gətə təd̄ga nəərə, oo Isa se
 aan əŋden̄ te ey bərtə. 18 Gətn̄ se kuulu dəəbə oo ol

---

* 6:7 Kaad̄ k'en se tamma kalaŋ se aas kəŋŋ deba gen naabm̄ bii
 kalaŋ. † 6:9 ɔrj se napar gəmə kici.

makəŋə do maane ki. ၃၁ əlin̄ maane se aal walak walak. ၁၉ Kaad kən se naade ɓaaga nakŋ̄ kilɔmetir mii lɔ məcə do maane ki kən jee metn̄ Isa ki jaay aak Isa lee do maane ki ၁၁ utu ɓaadō baa cee markab ki se. Gətn̄ se naade beere əkde. ၂၀ Gaŋ̄ Isa deekden ၁၁: «Dŋte 'beerki, kəse maama.» ၂၁ Gətn̄ se naade je aŋ̄ kuunin̄ maakŋ̄ markab ki, naabo markaba se naar aanga jəŋ̄ ki, got kən naade ɓaan baa ro ki se.

Isa se naan aan gœə kœsn bœøyœ raan
(Jn 3.14-16; 1Jn 5.10-13; 1Kœr 11.23-26)

22 Metbeenki se, jee dengen oopo do jen ken kaam naane se, naade aako markaba se oopga kalan sum, oo Isa ute jee metin ki se ook te maakij markab ken se eyo. Jee metin ki se baaga kalde ki.

23 Kaad ken se, markabgen kuuy iino Tiberiad oo baado goor ute gots ken Isa ts mappa jin ki, jaay tsom Raa oo ed jeege tu os se. **24** Ken jee denge jaay aak Isa ute jee metin ki, gots gots ese se, naade took maakij markabge tu oo baa Kaparnayum ki taa baa je Isa.

se naade tənd metiñ ɔɔ: «Naabm Raa se j'an tədn ɔɔ dī jaay 6o j'aki tədn aan gøø kēn naan jen ro ki se?» ²⁹ Isa térldeñ ɔɔ: «Kese 6o naabm kēn Raa je ɔɔ naase aki teda; naan je ɔɔ aki kaal maakse do deb kēn naan əlinqo.» ³⁰ Naade térlinj ɔɔ: «Num naai tap 6o ajen 'tədn naknj-køøbm dī jaay naaje k'kaaka, jaay 6o j'kaal maakje doi ki se? Naknj naai '6aa 'teda tap 6o ne dī? ³¹ Do kød-baar ki se, bubjege ɔso naknj køsn kēn k'danjn *maan*, kese 6o taar kēn k'raanqino taado ɔɔ: *Gen køsde se Raa eddено mappan bøøyø raan.*[‡]»

³² Gañ Isa térldeñ ɔɔ: «'Booyki bεε m'asen deeke: kēn edseno mappan bøøyø raan se *Musa eyo, num mappan mala mala kēn bøøyø raan se, Bubum 6o, edseni. ³³ ɔɔ mappan gen Raa se, naan 6o debm kēn bøøyø raan, ɔɔ naan 6o debm edkaaja jeege tun do naan ki.» ³⁴ Gøtn se naade deekiñ ɔɔ: «Jaamus, 6ii-raa edjen mappan ese.»

³⁵ Isa térldeñ ɔɔ: «Maam 6o mappan kēn edkaaja se, debm kēn jaay baado gøtum ki se, møøtn 6o an tøøl eyo; ɔɔ debm jaay aal maakinj do maam ki se, møøtn maane an tøøl eyo. ³⁶ Ey num maam m'taadsenoga, ɔɔ naase mala kic 6o aakumkiroga nabø naase 'baate 'kaalki maakse dom ki. ³⁷ Jeegen paacn̄ Bu 6o edumde se utu ade baa gøtum ki, ɔɔ debm kēn baado gøtn maam ki se, maam m'an køøn køødn kund eyo. ³⁸ Taa maam m'bøøyo raan se, gen tədn naknj kēn maam 6o m'je eyo, num gañ m'baado se, gen tədn naknj kēn debm ølumo se 6o jea. ³⁹ Debm ølumo se, naknj naan je se, jeegen naan edumsinq paac se, m'øønte kutn deb

---

[‡] **6:31** Aak Ekz 16.15 ɔɔ KKR 78.24.

kalanj. Num naan̄ je 6ii kēn kaam mōtn se, maam m'aden dur daan yoge tu. ⁴⁰ Kēse bo nak̄ kēn Bubum jea. Debm jaay aak Goono ɔɔ aal maakin doñ ki se, naan̄ se ɔŋga *kaaj̄ gen daayum. Bii kēn kaam mōtn se, maam m'ān̄ durin̄ daan yoge tu.»

⁴¹ Gōtn ese Yaudge baag mooy naan̄ ki dir dir utu naapa ro Isa ki, taa Isa taadga taad ɔɔ: «Maam bo kōsn kēn bəoyo raan.» ⁴² Ter naade taad ɔɔ: «Kēse Isan kēn goon Yusup se ey la? Kēn kōn ute Bubin̄ kl'jeeldeki se ey la? Tēd ɔɔ dī jaay bōrse num taad ɔɔ: «Maam bəoyo raan se?»» ⁴³ Gōtn se Isa terlden ɔɔ: «Dōte 'taadki naan̄ ki ute naapa rom ki. ⁴⁴ Bu kēn ɔlumo se, nam nam jaay naan̄ tiik ɔlin̄ te gōtum ki ey se, ade kōn baa gōtum ki eyo. ɔɔ debm kēn Bu ɔlumsinga se, 6ii kēn kaam mōtn se maam m'ān̄ durin̄ daan yoge tu. ⁴⁵ Jee taad taar teeco taar Raa ki raan̄ do dōkin̄ ɔɔ: *Raa se, utu dooyjeege paac.* §

«ɔɔ debm kēn jaay ɔndga biñ do taar Bubum ki, ɔɔ booy ɔkga taarin̄ kēn naan̄ dooyjeege se, ade kōn baa gōtum ki. ⁴⁶ Taa nam, 6ii kalanj aak te Bu eyo. Debm kēn iiñō gōtn Raa ki se naan̄ kalin̄ ki sum bo aakkiga Bua. ⁴⁷ 'Booyki bēe m'asen taada: debm jaay aalga maakin̄ do maam ki se, naan̄ ɔŋga kaaj̄ gen daayum. ⁴⁸ Taa maam bo m'mappan kēn ed kaaja jeege tu. ⁴⁹ Do kōd-baar ki, do dōkin̄ naane se, bubsege ɔso nak̄ kōsn kēn k'dan̄in̄ *maan̄.* Te naan̄ se kic bo naade ooyga. ⁵⁰ Num kēse bo mappan bəoyo raan, debm jaay ɔsga naan̄ se num, naan̄ 'kōn kooy eyo. ⁵¹ Maam bo kōsn bəoyo raan ɔɔ kēn ed kaaja. Debm jaay ɔsga kōsn ese num, naan̄ utu ting gen daayum daayum. Kōsn kēn maam m'utu

m'asen kēd se, kēse daa rom mala; naañ se 6o kēn utu kēdn kaaja jeege tun do naañ ki.»

⁵² Kēn Yaudge jaay booy taar se, naade baag naajñ te naapa makəñō ɔɔ: «Gaabm se jaay ɔɔ ajeki kēdn daa roñ 6o j'aki kōs se, j'an̄ki kōsn ɔɔ dio?»

⁵³ Gōtn se Isa deekden ɔɔ: «'Booyki bēe m'asen taada: kēn naase jaay ɔski te daa ro maam Goon Deb eyo, ɔɔ aayki te moosum ey se, naase aki kōj kaajñ mala eyo. ⁵⁴ Debm ḍs daa roma ɔɔ aay moosum se, naañ ɔñga kaajñ gēn daayum, ɔɔ kēn naañ ooyga kic 6o, 6ii kēn kaam mōñtn se maam m'an̄ durin̄ daan yoge tu. ⁵⁵ Deere, daa rom se, kēse 6o nākñ kōsn mala mala, ɔɔ moosum se lē, naañ 6o nākñ kaay mala mala kici. ⁵⁶ ɔɔ debm ting tōs daa roma, ɔɔ ting taay moosum se, naañ se iñg *dōk ute maama, ɔɔ maam m'iñg dōk te naaña. ⁵⁷ Aan gōo Bua kēn ed'kaaja nakge tun baa se paac se, naañ 6o debm kēn ɔlumo ɔɔ naañ 6o debm edum kaaja maam ki kici. Taa naañ se 6o, debm kēn ḍs daa ro maam se 'kōj kaaja gōtum ki. ⁵⁸ Kēse mappan kēn bōyo raan. Naan̄ se tec aan gōo kōsn kēn bubsege ɔso do dōkin do kōd-baar ki se eyo. Ute naañ se kic 6o naadē ooyga, num gañ debm ḍs mappan ese se, naañ 'kōj kaajñ gēn daayum.» ⁵⁹ Taargen se 6o, Isa dooy jeege maakñ *bee kēn Yaudge lee tusn maak ki gēn keem Raa kēn maakñ gēger kēn Kaparnayum ki.

Jee metn̄ Isa kēn metinge se, iñ resiñā

⁶⁰ Jee metin̄ ki, kēn metinge se jaay booy taar Isa taad bin se, maakde ki se jeege dēna baag taadn ɔɔ: «Taar se, ɔəñ aak eyo! Naña jaay 'kōj 'booy taar se?»

61 Isa jeel maak-saapdē kēn jee mētin̄ ki jaay baag mooy naaŋ ki roŋ̄ ki se, do taar kēn naaŋ taad se deekden ɔɔ: «Naase maakse tujga do taar kēn se la? **62** Num kēn naase amki kaakŋ̄ maam *Goon Deba m'kookŋ̄ baa gōtum kēn deet se, naase tap bō aki taadn̄ ɔɔki dī? **63** Kēn ed kaaja jikilimge tu se, *Nirl Raa; ey num jikilimge kalde ki se, 'kōŋ̄ kaajŋ̄ rode eyo. Taargen maam taadsesiŋo se, iiŋo gōtn̄ Nirl Raa kēn lee ed kaaja jeege tu se. **64** Num gan̄ maakse ki se, jee mētinge aal maakdē dom ki eyo.» Taa gōtn̄ do dēkin̄ tap bō Isa se, naaŋ̄ jeel jeegen aal maakdē don̄ ki ey se, ɔɔ debm kēn utu aŋ̄ kutin̄ se kic bō, naaŋ̄ jeeliŋa. **65** Ter Isa taadden ɔɔ: «Taa naaŋ̄ se bō maam taadseno m'ɔɔ: debm kēn Raa ɔɔdin̄ te doob ey se, naaŋ̄ ade kōŋ̄ baa gōtum ki eyo.»

66 Kēn jee mētin̄ ki jaay booy taar bin se, dēniŋ̄ iin̄ resiŋa ɔɔ baate baa ute naaŋa. **67** Gōtn̄ se Isa tānd mētn̄ jee mētin̄ kēn ɔɔp sik-kaar-di se ɔɔ: «Num naase se, 'je aki baa ey la?» **68** Gōtn̄ se Simon Pier terlin̄ ɔɔ: «Mēluma, naai bō ɔk taar kēn ed *kaajŋ̄ gen̄ dāayum. Kēn jaay kōŋ̄ naai se k'bāa gōtn̄ naŋ̄ ki? **69** Taa naaje se j'aalga maakje do naai ki ɔɔ k'ljeeli naai se Debm *Salal kēn iiŋo gōtn̄ Raa ki. **70** Ter Isa taadden ɔɔ: «Naasen sik-kaar-di ki se, maam bō m'bēer tādseno ey la? Num gan̄ maakse ki se, deb kalaŋ̄ se, tec sitan te kaamiŋa.»

71 Kēse naaŋ̄ taad te Judas goon Simon kēn Iskariot; naaŋ̄ bō debm kēn maakŋ̄ jeege tun̄ sik-kaar-dio kēn utu aŋ̄ kut se.

7

Isa se genaange mala kic bō aal maakdē don̄ ki

eyo

(Jn 5.44, 15.18-19; Mt 10.16)

¹ K n nakgen se paac jaay deel se kic  o, Isa utu lee lee taa naa  Galile ki r k.   naa  baate  aa lee taa naa  Jude ki taa magal Yaudge se je je doobm a  t elo. ² Kaad k n se, laa Yaudgen k n k'danj n *laa Daabge se,   pg  g  r . ³ G tn se genaange deekin   : «B  eki num, naai 'ki n  aa taa naa  Jude ki, taa nakn -k  b n naai 'ted  g tn ara se, ' aa ted n naane kici taa jee meti ki ' aa kaaka. ⁴ K n debm jaay je    jeege jeel g tin se, naa  ted nakge tal tal,  y n  k y eyo. Taa d i nakn -k  b n naai 'lee ted  se,  aa ted n naan jeege tu, taa jeege paac ai kaakn  jeele.» ⁵ Taa genaa Isage mala kic  o, naade aal maakde do  ki eyo. ⁶ G tn se Isa deekden   : «Gen ted n nakn  ese se, kaadum aas te ey b  rt . Num gan  gen naase l , kaad n gay gay kic  o jigen naase ki. ⁷ Jee do naa  ki se asen k n  k  dn kund naase eyo; num gan  maam se naade   d undum naata. Taa maam m'lee m't  dd n t  d metn *kusi  dege. ⁸ Gen  aa ted n laa se, naase ' aaaki.   maam se m' aa eyo, taa kaadum aas te ey b  rt .» ⁹ K n Isa jaay taad na  taarin  se, naa    p ing taa naa  Galile ki.

Isa  aa gen ted n *laa Daabge

¹⁰ K n genaange jaay i n  aa gen ted n laa se, naa  kic i n  aa. Na o k n naa   aa  aa se goon  goono     k n  aan naane se kic  o t  y t  y ro a. ¹¹ Maakn  biige tun Yaudge ted  ted  laa taal Daabge se, magal Yaudge lee je je Isa deek   : «Na  tap  o gay?» ¹² Jeege d na g tn se taad naa  ki,   naaj te naapa ro Isa ki. Jee metinge deek   : «Gaabm se, naa 

debm jiga.» ۞ kengen kuuy deek ۞: «Bεrε naan se, iig kiig bo jeege.» ¹³ Num ganj debm jaay 'taadn taa Isa tal naan jeege tu se gɔtɔ, taa naade se beer beer magal Yaudge tu.

¹⁴ Kaadkεn jeege tεd tεd laa gen taal Daabge jaay aan daaniŋ ki se, Isa 6aado end daan bɔɔr *Bee Raa ki ۞ baag dooy jeege. ¹⁵ Ken Yaudge jaay booy naan ing dooy dooy jeege se, ɔkden taad eyo, deek ۞: «Gaabm se le, ingo te gen dooyo gam eyo, num jeel nakge dεn bin se ɔŋiŋo gay?»

¹⁶ Num ganj Isa tεrldeñ ۞: «Taargen maam dooy jeege se, m'tεrec daan dom ki eyo, num taargen se, debm kεn ɔlumo se bo taadumsin̄o. ¹⁷ Debm kεn je tεdn nakŋ kεn *Raa maakin̄ bo jen ro ki se, kŋj l'jele taargen maam dooy jeege se, m'tεrec te daan dom bo m'taad eyo num taargen se iin̄o gɔtn Raa ki. ¹⁸ Debm kεn jaay tεrec te daan don̄ sum bo, taad se naan je jeege bo aŋ *nooko. Num ganj debm je jeege nookŋ debm ɔlin̄o naaba se, naan se taadtaar met ki ۞ ɔk taar-kɔɔb eyo. ¹⁹ Ken 6aado taadsen *Ko Taar Raa se, *Musa eyla? Ganj maakse ki se, debm jaay ɔk Ko Taar Raa jiga se gɔtɔ, ey num kεn naase jaay 'je amki tɔol se taa di?» ²⁰ Gɔtn se jee dεnge tεrlin̄ ۞: «Naai se ɔk sitan! Nam nam je aay tɔol naai se tap bo naŋa?»

²¹ Isa tεrldeñ ۞: «Bii kalaŋ se, maam tεdo nakŋ-kɔɔbɔ kalaŋ bini, ۞ nakŋ-kɔɔbm se deelo dose, ۞ ɔksen gen taad eyo. ²² Musa se taadseno ۞ gaangen gaabge se 'tɔjdeki pɔndɔ, num ganj *kɔjŋ pɔndɔ se iin̄o do bubge tun do dɔkiŋa, do Musa ki sum eyo. Taa naan se bo kεn aanga *bii sebit ki kic bo, naase lee 'tɔjki pɔndɔ gεnsege tu. ²³ Taa

naan se 6o, naase 'tɔjki pəndə gensege tu utu bii sebit kic 6o tuj Ko Taar kən Raa ədo Musa ki se eyo. Num gañ debkilimi ute magaliñ 6o maam m'edinq lapi bii sebit ki jaay naase maakse taarse se taa dī? ²⁴Kən jaay aki kɔjñ bəərə do nam ki num, ɔ̄nte kɔjki do nakge tun, kən naase aki ute kaamse sum eyo, num ɔjki bəərə ute doobinña.»

²⁵ Gətn se jee Jeruzalem kən metinge deek ɔɔ: «Kese 6o gaabm kən k'je j'añ tɔɔl se ey la? ²⁶'Booyki naan̄ daar tal taadtaad naan̄ jeuge tu, ɔɔ tɔɔgjege se, nam tap 6o taadinq taar sim eyo. Lə bin se naade jeelinga naan̄ *al-Masi deer ne? ²⁷ Num al-Masi jaay utu ade baa se, gətn naan̄ ano kiin tap 6o nam jeel eyo. Gañ gaabm se le, naaje k'jeelki gətn naan̄ iinno ro ki.»

²⁸ Kaad kən Isa dooy dooy jeege daan bəər Bee Raa ki se, kən naan̄ jaay booy taarde se, uun mindinq raan̄ deekdən ɔɔ: «Deere, naase 'jeelumki ɔɔ 'jeelki gətn maam m'iinno. Anum, maam se m'iinno gen dom 6o m'baado eyo. Num deb kuuy 6o əlumo, ɔɔ debm əlumo se taadtaar met ki. Num gañ naan̄ se naase 'jeelin̄ki eyo. ²⁹ Anum debm se maam m'jeelin̄ taa maam se m'iinno gətiñ ki, ɔɔ naan̄ 6o əlumo.» ³⁰ Gətn se naade je añ kəkə nabō nam ɔñ əl te jiñ ron̄ ki eyo, taa kaadiñ aas te ey bərtə. ³¹ Gañ maakñ jee dənge tu se, jee metinge took aal maakde don̄ ki ɔɔ naade deek ɔɔ: «Kən al-Masi utu ade baa se 'kəñ 'tədn̄ nakñ-kəəbgen den cir gen gaabm ese təd se la?»

³² Gətn se *Parizige baa booy taar kən jeege lee taad naan̄ ki ro Isa ki se, naade ute magal jee tədn̄ serkge se, əl asgargen lee bəəb Bee Raa se, gen baa kəkn̄ Isa. ³³ Gañ Isa deekdən ɔɔ: «Maam se, ɔɔpumga

baata k'en m'kiŋg te naase ɔɔ tədga 6o maam 6aa kəŋ debm k'en əlumo. ³⁴ Naase utu amki jea, nabo amki je kəŋ eyo. Taa gətn maam baan baa se, naase aki kəŋ kaan eyo.» ³⁵ Gətn se Yaudge baag taadn te naapa ɔɔ: «Naan tap 6o 6aa kaam gay, jaay naaje j'an̄ki kəŋ kəŋ ey se? ɔo 6aa ting daan Yaudge tun wəɔk maakŋ Grekge tu se la? ɔo gətn naane se naan 6aa dooy Grekge la? ³⁶ Ey num taar naan taad ɔɔ: «Naase utu amki jea, nabo amki je kəŋ eyo, taa gətn maam baan baa se, naase aki kəŋ kaan eyo.» Taar se tap 6o naan je deekŋ ɔɔ dio?»

Isa taad taar maan k'en εd kaaja jeegē tu

³⁷ Bii magal cir paacŋ gen *laa Daabge se, biin k'en kaam məətn. Biin se 6o Isa iin̄ daara ɔɔ uun mindin̄ raan ɔɔ baag taada ɔɔ: «Debm k'en jaay maane təəlin̄ se n̄'baado gətum ki ɔɔ n̄'kaaye. ³⁸ Aan gəo taar k'en k'raaŋo do dəkiŋ taad ɔɔ: debm jaay aalga maakin̄ dom ki se, 'kəŋ maan k'en εd kaaja. ɔo maan k'en εd kaaja se, ade kiin̄ maakin̄ ki ɔɔ 'toodn kəɔy maakin̄ ki kəl kəl aan gəo maan maakŋ oolge tu.» ³⁹ Ken Isa jaay taad taar se, naan je taadn taa *Nirl Raa, k'en tədga num, jee aalga maakde don̄ ki se utu 'kəŋ. Taa kaad k'en se, Nirl Raa bəɔy te ey bərtɔ; taa Isa se ook 6aa te raan gətn j'ansen nook ey bərtɔ.

Jeege naaj taara te naapa ro Isa ki

⁴⁰ Ken jeege jaay booy taar se, jee metinge deek ɔɔ: «Gaabm se, deere naan se debm taad taar teeco taar Raa ki mala mala.» ⁴¹ Jee metinge taad ɔɔ: «Naan se 6o *al-Masi.» Gan jee metingen kuuy taad ɔɔ: «Al-Masi 6o ade kiin̄ taa naan Galile ki ne? Kese gətɔ. ⁴² Ey num taargen do dəkiŋ k'raaŋinga raanj

se deek ɔɔ: *Al-Masi se, adə teecŋ metjil *Daud ki ɔɔ adə kiin Betleem ki, kən maakŋ naaŋ Daud ki ey la?** » ⁴³ Taa Isa se jee dən se, taarde 6aa ɔk metn naap eyo. ⁴⁴ Gətn se jeege kandum maakdə ki se je an kəkə naabø nam ɔŋ ol te jiŋ ron̄ ki eyo.

⁴⁵ Asgargen lee bɔɔb *Bee Raa se ɔk tərlo baado ɔŋ *magal jee tədn serke Raage tu ute *Parizige. Naade taad asgarge tu ɔɔ: «Gen di jaay naase 'baate kəkn̄ 6aansiŋkiro se?» ⁴⁶ Gətn se asgarge tərldeñ ɔɔ: «Bii kalaŋ tap bo nam ɔŋ taad te taara aan gɔɔ gen gaabm se eyo.» ⁴⁷ Anum Parizige se, tərldeñ ɔɔ: «Naase kic gaabm se taad bisenga dose kic la? ⁴⁸ Maakŋ magalge tu ey lε maakŋ Parizige tu se aakkiga nam kalaŋ tookga taarin̄ la? ⁴⁹ Num gan̄ jee dən took taarin̄ se naade jeel *Ko Taar kən Raa edo Musa ki se eyo, ɔɔ naade se lε jee kən Raa naamdega naama.»

⁵⁰ Gaŋ maakŋ Parizige tu se gaaba kalaŋ ron̄ Nikodem, naaŋ se bii kalaŋ iŋgoga kiŋ gətn Isa ki kici deekden ɔɔ: ⁵¹ «Ko Taar kən Raa edjekiro se, debkilimi jaay k'booy te taarin̄ eyo, ɔɔ j'aak te nakŋ kən naaŋ təd̄ ey se, j'aŋ kəkŋ mindiŋ j'ɔɔ dī?» ⁵² Gətn se naade tərlin̄ ɔɔ: «Naai kic 'tədn kəd Galile la? 'Baa dooy ɔk taargen̄ k'raan̄dēno do dəkiŋ se jiga jaayo, bii kalaŋ tap bo debm taad taar teeco taar Raa ki gam teeco te taa naaŋ Galile ki eyo.»

⁵³ [Gətn se, naŋa naŋa kic bo iin̄ uun doobm beena beena.]

8

Mend gaaba j'ɔkiŋ ute gaabm kuuuy

---

* ^{7:42} Aak Jn 8.42, KKR 120.10-12, 2Sam 7.12 ɔɔ Mis 5.1-3.

¹ Naan̄ kēn se Isa iin̄ baa do *kōsn̄ ɔlib ki.
² Metbeen̄ki tanɔɔriŋ nɔɔriŋ se, naan̄ ɔk tērlo daan̄ bɔɔr *Bee Raa ki ɔɔ jeege paac baado ɔŋjina. Gōtn̄ se naan̄ booy iŋg naan̄ ki ɔɔ baagden dooyo. ³ Gōtn̄ se jée jeel taadn̄ tɔɔkj̄ metn̄ Ko Taar Raage ute *Parizige se ɔk baano te mēnd gaaba kalan̄ bin se j'ɔkiŋo te gaabm kuuy. Naade baado ɔndiŋ daan̄ jeege tu. ⁴ Naade deek Isa ki ɔɔ: «Debm dooy jeege, mēnd se tēdga nakŋ̄ *kusin̄a j'ɔŋjino tood tood te gaabm kuuy. ⁵ Maakŋ̄ *Ko Taar kēn Raa ɛdo Musa ki se taadjeki ɔɔ: «Mēndgen bin se j'aden tund taoł te koa.» Num gen̄ naai ki num ɔɔ dī?»

⁶ Kēn naade jaay taad bin se, je kēn naan̄ taadga taar dim cɔkɔ sum ɓo, naade aŋ̄ goom kɔkɔ taa aŋ̄ kɔkj̄ mindina. Num gaŋ̄ gōtn̄ se, Isa no doŋ naan̄ ki ɔɔ baag raaŋ̄ naan̄ ki ute goon jiŋa. ⁷ Aan gɔɔ naade dɔɔk taara tɔnd metiŋ̄ ɔŋ̄ ey se, gōtn̄ se Isa uun doŋ̄ deekden ɔɔ: «Maakŋ̄ naase kēn 'paacki se, nam nam bii kalan̄ jaay tēd te nakŋ̄ kusin̄ ey num, uun koa und mēnd se deete.» ⁸ Gōtn̄ se tēr naan̄ no doŋ naan̄ ki daala ɔɔ baag raaŋ̄ naan̄ ki. ⁹ Kēn naade jaay booy taar ese se, naŋ̄ naŋ̄ kic ɓo uun doobin̄ doobiňa. Jee magalge se ɓo baag kiŋ̄ baa deet deet. Gōtn̄ se ɔɔp̄ Isa kalin̄ ki te mēnd kēn naade ɔk baano daande ki se. ¹⁰ Num gōtn̄ se Isa uun doŋ̄ daala deek mēnd ki se ɔɔ: «Mēnda, jee se baaga gay? Maakde ki se, nam nam 'daar jaay 'kēnd teeli gen̄ kuti se gōt̄ ne?» ¹¹ Mēnda se deekin̄ ɔɔ: «Jaamus, nam utum te eyo.» Gōtn̄ se Isa deekin̄ ɔɔ: «Maam kic m'je kuti eyo. 'Baaø naøø mɔɔtn̄ ɔŋ̄te tēdñ̄ nakŋ̄ kusin̄a.»

Isa se naan̄ gōtn̄ wɔɔr gen̄ jeege paac

12 Isa ðeek jeege tu daala ॥: «Maam se, m'gøtn wøør gen jeege paac. Debm k'en 6aadoga metum ki se, naan̄ se lee maakj̄ gøt k'en eed eyo. Gañ naan̄ se 'køj̄ gøtn wøør k'en an̄ tøedn køl gøtn k'en naan̄ an̄ køj̄ kaaja.» **13** Gøtn se *Parizige ðeekin̄ ॥: «Naai bo 'tøedn saadn gen naai mala se, saadn naai se øs aay eyo.» **14** Isa terlden ॥: «K'en maam m'tøedn saadn maam mala kic bo, saadn maam se øs aaye. Taa maam m'jeel gøtn maam m'iñno ø gøtn maam m'an baa. Num gañ naase gøtn maam m'iñno le, 'jeelki eyo ø gøtn maam baan baa ro ki kic bo, naase 'jeelki eyo. **15** Naase øjki bøørø do jeege tu aan gøø k'en jikilimge lee tøða. Num maam le m'øj bøørø do nam ki eyo. **16** K'en jaay aanumga gen køjñ bøørø kic num, køjñ bøør maam se k'en met ki. Taa maam se m'kalum ki eyo, num Bu k'en ølumo se kic utu te maama. **17** Maakj̄ *Ko Taar k'en Raa edseno se, k'raanjinga raañ j'øø: k'en jeege di jaay taad taarde øk metn naapa se saadn naade se, øs aaye. **18** Maam mala bo m'taadn saaduma øø Bubum k'en ølumo se kic taad saadn maama.» **19** Gøtn se naade tønd metin̄ ॥: «Bubi naai 'taadn se gay?» Isa terlden ॥: «Naase le 'jeelumki eyo. Øø Bubum kic naase 'jeelinki eyo. K'en naase jaay 'jeelumki maam num, Bubum kic bo naase an̄ki 'køj̄ jeel kici.»

20 Isa taad taargen se, kaad k'en naan̄ dooy dooy jeege daan bøør *Bee Raa ki. Naan̄ k'en se, naan̄ iñg cee nakj̄ k'en jeege lee tømb *serke maak ki; num gañ gøtn se, nam øj al te jiñ roñ ki eyo taa kaadñ aas te ey børtø.

Isa taad øø naan̄ utu terl gøtn Bubiñ ki

21 Isa taadđen daala ॥: «Maam se m'baa ńaaao ॥ naase utu amki jea, nabo naase se utu aki kooy maakŋ *kusiñse ki. Taa gøtn maam m'an baa se lε, naase aki kəŋ ńaa eyo.» **22** Gøtn se magal Yaudge taad te naapa ॥: «Taar kən naaŋ taad ॥ gøtn maam m'baan baa se naase aki kəŋ ńaa eyo. Bin se, naaŋ kalin̄ ki bo ńaa baa tøl ron̄ la?» **23** Isa térlđen ॥: «Naase se, jee do naaŋ ki, num maam lε, m'iino raan. Naase se, jee do naaŋ ki ara, num maam se, m'metn jee do naaŋ ki ara ki eyo. **24** Taa naaŋ se bo maam taadseno m'oo, naase se utu aki kooy maakŋ kusiñsege tu. Kən naase jaay 'baate 'kaalki maakse do maam kən m'in̄g daayum se, naase se utu aki kooy maakŋ kusiñsege tu.» **25** Gøtn se naade tønd metin̄ ॥: «Naai tap bo naaŋ?» Isa térlđen ॥: «Do kupm met ki tap bo maam m'en̄ te eyo num m'taad̄senoga. **26** Do naase ki se, maam m'øk taarge dëna kən m'asen taada ॥ gen køj̄ børø dose ki. Num gan̄ Debm kən əlumo se, naaŋ taad taar met ki. ॥ taar kən maam taad jeege tu se, m'booyo gøtn naaŋ ki.»

27 Num taar jaay naaŋ taadđen te *Raa Bubu se, naade ənd te metin̄ eyo. **28** Gøtn se Isa deekđen daala ॥: «Kən naase jaay 'tup 'tøølkiga *Goon Deba ro kaag ki uun daarin̄kiga raan se, kaad kən se jaay nabo naase aki jeele, maam se bo debm kən m'in̄g gen daayum. ॥ maam se m'ted naka gen dom eyo, num maam taad se m'taad te nakŋ kən Bubum dooyumo. **29** Debm kən əlumo se, naaŋ utu te maama. Naan̄ əŋ əŋum te kalum ki eyo, taa maam se daayum m'ted nakŋ kən tøølin̄ naaŋ ki.» **30** Gøtn se kən jeege jaay booy taar Isa taad bin se, jeege dëna took aal maakđe don̄ ki.

Gaan Raage ute gaan *Bubm sitange

³¹ Gøtn se Isa taad' Yaudge tun aalga kaal maakdē don̄ ki se ɔɔ: «K'en naase jaay ɔkki taarum maakse ki tøog se, naase aki tødn jee metum k'en mala mala. ³² Ute naan̄ se naase aki jeel taar met ki, ɔɔ taar met ki k'en naase aki jeel se 6o, asen kooðn dose maakŋ̄ bul ki.» ³³ Naade tørlin̄ ɔɔ: «Naaje se k'metjil *Abraamge ɔɔ bii kalaŋ̄ naaje k'tød te bul nam gam eyo. Naa'i 'taadjen ɔɔ: naase aki køŋ̄ tødn bul ey sum se, taa dī?» ³⁴ Isa tørlden ɔɔ: «'Booyki bεε m'asen taada: debm jaay tød nakŋ̄ *kusiŋ̄ se, naan̄ ɔɔp tødga bul gen̄ kusiŋ̄. ³⁵ Bulu se naan̄ køŋ̄ kinḡ maakŋ̄ bee ki gen̄ daayum eyo, num goono 6o debm 'kinḡ maakŋ̄ bee ki gen̄ daayum. ³⁶ Taa naan̄ se 6o k'en Goon Raa jaay ɔɔdsenga maakŋ̄ bul ki num, naase aki køŋ̄ dose deer deer. ³⁷ Maam m'jeele naase se metjil Abraamge. Nabø naase 'baate 'kuunki taaruma ɔɔ taa naan̄ se 6o naase 'je amki tølo. ³⁸ Maam se m'taadsen nakŋ̄ k'en maam m'aako gøtn Bubum ki. Gaŋ̄ naase se 'tødkí nakŋ̄ k'en naase 'booykiro gøtn bubse ki.» ³⁹ Naade tørlin̄ ɔɔ: «Bubm naaje se, Abraam.» Isa tørlden ɔɔ: «K'en naase jaay gaan Abraamge deer num, naase aki tødn nakgen aan gøɔ Abraam tødo se. ⁴⁰ Num børse naase 'je amki tølo. Taa maam m'taadsgenga taad taar met ki k'en maam booyo gøtn Raa ki. Nakgen bin se Abraam ɔŋ̄ tødin̄ te eyo. ⁴¹ Num gaŋ̄ naase se 'tødkí nakgen k'en bubse lee tøda.» Naade tørlin̄ ɔɔ: «Naaje se k'gaan bumige eyo. Naaje j'øk Bubu kalaŋ̄ sum, ɔɔ Bubm naaje se, Raa!»

⁴² Isa deekden ɔɔ: «K'en Raa jaay Bubse num kaadn naane, naase amki jea. Maam m'iino gøtn

Raa ki ॥ m'baado kic 6o taa naaŋa: maam se m'baado gen dom eyo, num naaŋ 6o debm ken əlumo. ⁴³ Gen dī naase 'booy əkki taarum ey se? Taa taar maam m'taadsen se naase aasiŋki gen booy kəkiŋ eyo. ⁴⁴ Bubm naase se, naaŋ Bubm sitange. Əo naase 'jeki tədn nakŋ ken bubse maakinŋ jea. Do dəkiŋ kic 6o, naaŋ 6o debm təeso gen təol jeege. Əo naaŋ se taad̄ taar met ki eyo, taa nakŋ met ki se gətn naaŋ ki gətə. Ken naaŋ baaga taadn taar-kəəbə se taargen se naaŋ uun don ki 6o taada, taa naaŋ se debm taar-kəəbə əo bùbm jee taar-kəəbge. ⁴⁵ Num gaŋ maam se m'taadsen taar met ki. Taa naaŋ se 6o naase 'baate 'tookki taaruma. ⁴⁶ Maakse ki se naaŋ jaay am kəŋ taadn kusinŋ ken maam təda əo ken maam m'taad̄ taar met ki num, naase 'baate kuunki taarum se gen dī? ⁴⁷ Debm gen Raa se, booy uun taar Raa. Num naase se, jee Raage eyo, taa naaŋ se 6o naase 'baate 'booyki taaruma.»

⁴⁸ Gətn se magal Yaudge taad̄ Isa ki əo: «Ken k'deek j'əo naai kəd *Samari əo debm sitan se, taarje met ki.» ⁴⁹ Gaŋ Isa tərlden əo: «Maam se debm sitan eyo. Num maam se *m'nook Bubuma, gaŋ naase aalumki maak ki eyo. ⁵⁰ Maam se m'je jeege 6o am nook eyo, num deb kuuy 6o je jeege am nooko, naaŋ 6o debm utu 'kəjŋ bəərə. ⁵¹ 'Booyki bəə m'asen taada: debm jaay booy uun taar maam se, məətn naaŋ se 'kəŋ kooy eyo.»

⁵² Gətn se, magal Yaudge deekin əo: «Bərse naaje k'jeeliga naai se debm sitan! Ey num Abraam te jee taad̄ taar teeco taar Raa ki ken do dəkiŋ se kic 6o ooyga, gaŋ naai 'taad̄ əo debm jaay booy uunga

taar naai num, məɔtn 'kəŋ kooy eyo. ⁵³ Bin se bubjen Abraam kən ooya se naai magal ciriŋ la? Ey num jee taad taar teeco taar Raa ki se kic bo ooya ɔɔ naai magal roi bin se 'je kaasn te naŋa?» ⁵⁴ Isa terlden ɔɔ: «Kən maam 60 m'nook rom mala sum num, nookŋ ro maam se nakŋ c̄ere. Kən nookum maam se, Bubuma, ɔɔ naan 60 kən naase 'taadki ɔɔki naan 60 Raase se. ⁵⁵ Gaŋ naase 'jeel ɔkiŋki eyo ɔɔ maam se m'jeel m'ɔkiŋ mala mala. Kən maam jaay m'taad m'ɔɔ m'jeel m'ɔkiŋ ey se, m'tedn debm taar-kəəbə aan ḡoo naase kici. Num maam se m'jeel m'ɔkiŋ ɔɔ m'ɔk taarin se maakum ki. ⁵⁶ Bubse Abraam se maakin raapo ɔɔ naan aak kaam 6iin m'ano '6aa do naan ki. Kən naan jaay aak naan se sum se, naan maakin raap den aak eyo.» ⁵⁷ Do taar kən naan taad se magal Yaudge deekin ɔɔ: «Naai kən baari si-mii kic aas te ey sum 60 aakga Abraam ne?» ⁵⁸ Isa terlden ɔɔ: «'Booyki b̄eε m'asen taada: kaad kən j'ooj te Abraam ey se, maam m'utu tap.» ⁵⁹ Ḡotn se naade t̄os koa je aŋ tundu, nabō naan end iig daan jeege tu ɔɔ iiŋ teec daan b̄œr *Bee Raa ki se naatn.

9

*Isa εd lapi gaab kən j'oojin tap 60 kaam-tœkə
(Mk 8.22-25, 10.46-52)*

¹ Bii kalaŋ Isa deel deel se, aak gaaba kalaŋ bin se j'oojin 60 kaam-tœkə. ² Ḡotn se jee metin ki tœnd metin ɔɔ: «Debm dooyje, kən tuj *Raa ki jaay ɔl gaabm se j'oojin kaam-tœkə se, naan mala lœbu buben te kon lε?» ³ Isa terlden ɔɔ: «Kən ɔl jaay k'l'oojin kaam-tœkə se, taa *kusin kon te buben eyo, ɔɔ ḡen naan mal eyo. Num ute naan se, Raa 60

'je taadn naabin jeege tu! ⁴ K'en kaada jaay utu se, bεeki se, k'tedki naabm gen debm əlumo. Ey num k'en nəərə jaay aanga num, nam 'kəŋ tədn naab dīm eyo. ⁵ Kaad k'en maam m'utu do naaŋ ki ɓort se, maam ɓo gətn wəor gen jee do naaŋ ki.»

⁶ K'en Isa jaay taad naaŋ taarin se, tup ɓoorin naaŋ ki, deepin te naanja ɔɔ uun ətiñsin kaam gaab k'en kaam-təəkə se. ⁷ ɔɔ deekin ɔɔ: «Baa tug kaami maakŋ gɔɔ k'en ɔk maane ɔɔ gɔɔ se ɓo k'en k'danjiñ Siloam se.» Siloam se je deekŋ ɔɔ: *j'ɔlinga*. Gətn se debm kaam-təəkə iin ɓaa tug kaamini ɔɔ k'en naaŋ tərl terl se, naaŋ aak kaaka. ⁸ Jee do daambooginge ute jee jeelin do dəkiñja jaay aakiñ naaŋ lε, baayo baay se deek ɔɔ: «Kese ɓo debm kaam-təəkŋ k'en inŋ lε baayo se ey la?» ⁹ Jee metinge deek ɔɔ: «Kese ɓo naaŋa.» Kengen kuuy deek ɔɔ: «Gətə! Kese naaŋ eyo. Nam ɓo tecin tece.» Ganj gaabm kaam-təəkə se taaddən ɔɔ: «Kese maam mala.» ¹⁰ Gətn se naade tənd metin ɔɔ: «Təd ɔɔ dī jaay kaami ɔɔd aak se?» ¹¹ Naan tərldeñ ɔɔ: «Gaabm k'danjiñ Isa se ɓo deep ɓoorin te naanja ɔɔ ətumsin kaamum ki ɔɔ deekum ɔɔ: 'Baa tug kaami maakŋ Siloam ki se.» Gətn se ɓo maam m'iin ɓaa tug kaamuma ɔɔ kaamum ɔɔd aaka.» ¹² Naade tənd metin ɔɔ: «Gaabm se utu gay?» Naan tərldeñ ɔɔ: «Maam jeel gətiñ eyo.»

*Parizige tənd metn gaabm debm kaam-təəkŋ Isa edin lapi se

¹³ Gətn se j'ak k'ɓaan te gaabm, k'en ingo kaam-təəkə se, gətn Parizige tu. ¹⁴ Ganj ɓii k'en Isa deep naanja ute ɓoorin jaay ɔt kaam gaab k'en debm kaam-təəkə ɔɔ kaamiñ ɔɔd aak se, ɓii se

*6ii sebit. ¹⁵ Taa naan se bo Parizige kic tənd metiñ ɔɔ: «Təd ɔɔ di jaay kaami ɔɔd aak se?» Naan terlden ɔɔ: «Gaabm kən k'daŋin Isa se bo, deep 6ooriñ ute naanja ɔɔ ɔtum kaamum ki ɔɔ m'6aa m'tug kaamuma ɔɔ kaamum ɔɔd aaka.» ¹⁶ Maakñ Parizige tu se jee metinge deek ɔɔ: «Gaabm se debm Raa eyo. Taa 6ii sebit kic bo naan aalin maak ki eyo.» Gan jee kuuy deek ɔɔ: «Debm *kusiñ naan Raa ki sum bo, 'kəj tədn nakñ-kəəbgen deel do bin ne?» Gətn se taarde baa ɔk metn naap eyo. ¹⁷ Gətn se ter naade tənd metn gaabm ingo kaam-təəkə se daala ɔɔ: «Maak-saapm naai ki num, gaabm ɔɔdio kaami se, naai ɔɔ dī?» Naan terlden ɔɔ: «Naan se debm taad taar teeco taar Raa ki.»

¹⁸ Gan magal Yaudge se baate tooko kən gaabm se jaay j'oɔjin̄ bo kaam-təəkə ɔɔ bərse kaamiñ ɔɔd aakga kaak se; taa naan se bo, naade danj̄ kon̄ te bubiñ se. ¹⁹ Gətn se naade tənd metde ɔɔ: «Gaabm se bo kese goonseñ ɔɔki oojiñki kaam-təəkə se ne? ɔɔ bərse 'təd ɔɔ di jaay kaamiñ ɔɔd aak se?» ²⁰ Bubiñ ute kon̄ terlden ɔɔ: «Kese goonje mala. Naaje se deere j'oɔjin̄ bo kaam-təəkə. ²¹ Gan təd ɔɔ di jaay kaamiñ ɔɔd aak se, naaje j'ənd eyo ɔɔ nam nam ɔɔdīñ kaamiñ se lε, naaje k'jeeliñ eyo. Naan lε debm magala, 'təndki metiñ naan mala asen taadn̄ metiñ.» ²² Kən ol kon̄ ute bubiñ jaay taad bin se, taa naade beer beer magal Yaudge tu. Taa magal Yaudge se dəəkga dəək taarde ɔɔ debm kən jaay taadga ɔɔ: «Isa bo *al-Masi se» naade an̄ tuurin̄ maakñ *6ee kən Yaudge lee tusn̄ maak ki sē naatn̄. ²³ Taa naan se bo kon̄ te bubiñ deek ɔɔ: «Naan lε debm magala, təndki metiñ.»

²⁴ Ter Parizige se danj̄ gaabm kən ingo

kaam-təökə se, daala, deekin̄ ॥: «Naan Raa ki se, naai taad taar met ki. Gaabm se le naaje k'jeelin̄ naan̄ se debm kusiñā.» ²⁵ Naan̄ tərlden ॥: «K'en gaabm se bo debm kusiñā, lo debm kusiñ eyo, maam jeel eyo. Nak̄ maam jeel se, maam se j'oojum kaam-təökə ॥ bɔrse kaamum ɔɔd̄ aakga.» ²⁶ Naade taad gaab kēn se ॥: «Naan̄ tap bo təd̄i ॥ d̄i? ɔɔ kaami se naan̄ təd̄i ॥ d̄i jaay ɔɔd̄ aak se?» ²⁷ Naan̄ tərlden ॥: «Taar se maam taadsenga taad metiñā. Nabō naase mala, 'baate 'tookki taar se! 'Jeki m'asen taad metiñā daal se gen̄ d̄i? Lō naase 'je aki təd̄i jee metiñā ki kic le?» ²⁸ Gətn se Parizige baagin̄ naaja deekin̄ ॥: «Naai bo metn gaabm se ey num! Naaje se k'jee metn *Musa ki. ²⁹ Naaje k'jeel se Raa se taado Musa ki. Num gañ naan̄ se iñō gətn gay gay se, naaje k'jeel eyo!» ³⁰ Gətn se gaabm inđo kaam-təökə se tərlden ॥: «K'en naase jaay ɔɔki 'jeelki gətn naan̄ iñō ey se taar se deel doa! Ey num gaabm se naan̄ bo debm ɔɔdumo kaamuma. ³¹ Naaje k'jeelki Raa se, booy keem nōo jee kusiñge eyo. Num gañ Raa se booy keem nōo debm kēn aalin̄ maak ki ॥ təd̄ nak̄ kēn Raa maakin̄ jen ro ki. ³² Bii kalañ jaay k'booy j'ē nam ɔɔd̄ga kaam debm j'oojin̄ bo kaam-təökə se gət̄o. ³³ K'en gaabm se jaay debm Raa ey se, naan̄ 'kəñ təd̄i dim eyo!» ³⁴ Naade tərlin̄ ॥: «Naai bo j'ooji maak̄ kusiñ ki tappi ॥ gañ ter 'je ajen dooy naaje ne?» Gətn se naade tuur ɔɔd̄iñ naatn.

³⁵ K'en Isa jaay booy ॥ naade tuuringa naatn se, gətn se naan̄ baa je ɔñiñā ॥ deekin̄ ॥: «*Goon Deba se, naai aal maaki doñ ki la?» ³⁶ Gaabm se tərlin̄ ॥: «Naka, 'taadum tu nāan̄ naaja jaay maam m'kaal

maakum don ki se?» ³⁷ Isa deekin ॥: «Aaka! Debm k'en naai aakin̄ daar naani ki jaay taadī se, kese bo naaṇa.» ³⁸ Gaabm se deek ॥: «M'eluma, maam m'aalgā maakum doi ki.» Ḡtn se naaṇ no naaṇ ki ॥ erg naaniṇ ki.

³⁹ Ḡtn se Isa deek ॥: «Maam m'baado do naaṇ ki se taa k̄ojn̄ b̄oṛo, taa jee kaam-t̄oṅkge se kaamde koođn̄ kaaka, ॥ jeegen kaamde utu aak kaak se le utu 't̄edn̄ jee kaam-t̄oṅkge.» ⁴⁰ Parizigen utu te naaṇ se, k'en naade jaay booy taar ese se deekin̄ ॥: «K'en bin se naaje kic k'jee kaam-t̄oṅkge la?» ⁴¹ Isa terlden ॥: «K'en naase jaay 't̄edkiga ted jee kaam-t̄oṅkge num, kaadn̄ naane naase aki t̄edn̄ jee kusinge eyo. Num gaṇ̄ b̄orse naase 'deekki ॥: «Naaje se jee kaamje aak kaaka.» Taa naaṇ se bo naase utu iŋgki maakn̄ kusinse ki se.»

10

Isa aal naagñ taara ute debm gaam baatge

¹ Ter Isa taadden ॥: «'Booyki b̄ee m'asen taada: debm end t̄ordn̄ baatge tu jaay aal te taa doob eyo, gaan̄ aal ḡot kuuy se, naaṇ se debm boogo ॥ debm tuiṇ̄ jeege. ² Num gaṇ̄ debm aal te taa doobo se, naaṇ se bo debm gaam baatge. ³ ॥ debm k'en iŋg b̄oob taa doobo se, ॥dīṇ̄ kaam taara ॥ baatge se booy mindiṇ̄. ॥ baatn̄ naange mala se, naaṇ danđe te rođe ॥ ॥d teecn̄de naatn̄. ⁴ K'en naaṇ jaay ॥d teecn̄dega naatn̄ se, naaṇ lee naande ki, ॥ naade ok m̄etiṇ̄ taa naade booy jeel mindiṇ̄. ⁵ Num naade se k̄oṇ̄ k̄okn̄ m̄etn̄ nam kuuy eyo. K'en naade booyga mindiṇ̄ kic bo aaniṇ̄ kaana, taa deb kuuy se naade booy jeel mindiṇ̄ eyo.» ⁶ Isa se

taaddən te kaal naagn̄ taara, num gaŋ̄ jee se booy
ɔk metn̄ taar kən̄ naan̄ taaddən se eyo.

Isa naan̄ debm gaam bεε

⁷ Ter Isa taaddən daala ɔɔ: «'Booyki bεε m'asen taada: maam se ɓo aan gɔɔ m'taa doobm baatge. ⁸ Jeegen ɓaadø paac deet naanum ki se, naade se jee ɓoogge ɔɔ jee tujŋ̄ jeege, nabo baatge se took te taarde eyo. ⁹ ɔɔ maam ɓo aan gɔɔ m'taa doobo. Kən̄ debm jaay ɛnd te doobm maam se, naan̄ 'kəŋ̄ kaaja. Naan̄ kəŋ̄ kende ɔɔ teecŋ̄ ɓaa gaam te maraadiŋa. ¹⁰ Deb̄m ɓoogo ɓaadø se, gen̄ ɓoogo, gen̄ tɔɔlo, gen̄ kutu. Num gaŋ̄ maam m'baado se, taa jeege 'kəŋ̄ kaaja ɔɔ 'kəŋ̄ kaajŋ̄ gen̄ taad̄ eyo.

¹¹ «Maam se m'debm gaam bεε: debm gaam bεε kən̄ utu kutn̄ koŋ̄ taa baatinge. ¹² ɔɔ debm kən̄ gaam gen̄ gurs sum se, naan̄ se mel baatge eyo ɔɔ baatge se le gen̄ naan̄ eyo. Kən̄ aakga k-sogsogi utu ɓaadø se, naan̄ aŋ̄ rɛsn̄ te baatge. ɔɔ k-sogsogi se ɓaadø ooc baatge ɔɔ wɔɔkde naatn̄. ¹³ Taa naan̄ le tɛd̄ naabm gen̄ gurs sum, ɔlin̄ dim te baatge eyo. ¹⁴ Num maam se m'debm gaam bεε, maam m'jeel baatumge ɔɔ baatumge kic ɓo jeelum maama ¹⁵ aan gɔɔ Bubum jeeluma ɔɔ maam jeelin̄ naan̄ se, maam m'utu kutn̄ koma taa baatumge. ¹⁶ ɔɔ maam m'ɔk baatgen kuuy kən̄ te naatn̄ kici. Naade se kic ɓo m'utu m'adeno kəgn̄ ɓaaø. Naade se kic utu 'booy jeel minduma. Bin se naade utu tum tɛd̄n̄ dɔɔl baatgen kalaŋ̄ ɔɔ debm gaamde kic ɓo 'tɛd̄n̄ kalaŋ̄. ¹⁷ Bu se jema taa maam m'utu m'kɛd̄n̄ koma ɔɔ tɛd̄ga num maam m'utu m'duru. ¹⁸ Nam nam jaay am kɔɔd̄n̄ kɔmb taa tɔɔgɔ se gɔt̄o. Maam mala ɓo m'kɛd̄n̄ koma taa maam se m'ɔk

təəgo kən m'je lε m'kədn koma ɔɔ m'čk təəgo kən m'utu m'duru. Kəse 6o nakŋ kən Bubum taadsumo ɔɔ m'təda.»

¹⁹ Götñ se Yaudge jaay booy taar Isa taad bin se, taarde baa ək mətn naap ey daala. ²⁰ Maakde ki se, jee dən taad ɔɔ: «Naan lε debm sitan ɔɔ do lε tədga gən naan eyo. Num iŋg 'booyki taariŋ se gen dī?» ²¹ Gaŋ jee mətinge deek ɔɔ: «Debm sitan 'kəŋ taadn taargen bin eyo; ɔɔ sitan se 'kəŋ təədn kaam jee kaam-təəkge la?»

Yaudge əəd und Isa

²² Kaad kən se kaadn kuul ki, ɔɔ 6ii kən se Jeruzalem ki Yaudge təd təd maak-raapde gən 6ii kən naade daapo *Bee Raa tədō salal*. ²³ Götñ se daan bəɔr Bee Raa ki mətn daabm kən k'danjn daabm Salomon se, Isa lee baa kaam ara kaam ara. ²⁴ Yaudge 6aado əl gurugina deekin ɔɔ: «Naaje tap 6o j'ai booy bini nuŋ ki jaay naai ajesiŋ taadn tal se? Kən naai 6o al-Masi lε, 'taadjesiŋ!» ²⁵ Isa terlden ɔɔ: «Ey num maam m'taadsenga, nabo naase 'baate 'tookki taaruma. Nakgen maam m'təd te ro Bubum paac se kic 6o, taad saadn maama. ²⁶ Gaŋ naase 'baate tookki taarum se, taa naase se baatn maamge eyo. ²⁷ Baatn maamge se booy jeel minduma, maam jeelde ɔɔ naade se ək mətuma. ²⁸ ɔɔ maam m'aden kədn *kaajŋ gən daayum. ɔɔ naade se 'kəŋ kut eyo ɔɔ nam kuuy aden kəŋ kujŋ jim ki eyo. ²⁹ Bubum kən ədumdeno

---

* **10:22** Laa kən ara se əl gaan *Israēlge saap do kaad kən Juda Makabə daap Bee Raa kən Jeruzalem ki kən do dəkin Antios tujino maakin se ɔɔ naan se maakŋ 6aar kən kaaru ute si-məce-kaar-səo (164) kaad kən se j'ooj te Isa *al-Masi ey 6ortə.

se naan̄ magal do nakge tu paac, nam 'kəŋ kuj̄
ne dim jin̄ ki eyo. ³⁰ Maam te Bubum se, naaje
k'kalanj.»

³¹ Kən Yaudge jaay booy taar se, naade təso ko
daala gen tund tə̄liṇa. ³² Gaŋ ter Isa taadd̄en ɔɔ:
«Nakgen jiga sum se, maam m'tedga d̄ena te ro
Bubuma ɔɔ naase aakkiga te kaamse. Num taa
nak̄ kən gay jaay naase je amki tund tə̄l se?»
³³ Yaudge terliṇ ɔɔ: «Taa nak̄ jigan naai t̄ed se
60, naaje k'je j'ai tund tə̄l eyo. Num gaŋ naai 60
naaj *Raa, taa naai debkilimi sum 60 't̄ed roi aan
gɔɔ Raa.» ³⁴ Isa terld̄en ɔɔ: «Maak̄ *Ko Taar Raa
naase ki se, taar se k'raan̄inga raaŋa j'ɔɔ: *Naase se
raage.*»[†]

³⁵ «!Booyki, Raa jaay dan̄ *raage*, jeegen kən naan̄
taadd̄en taariṇ se. Bin se, k'jeelki taar Raa
k'raan̄inga raaŋ se nam aŋ kəŋ tə̄l eyo. ³⁶ Gaŋ
maam kən Bu mala 60 beeṛ ɔɔdumo ɔɔ əlumo do
naan̄ ki, taa maam m'taadga taadfm'ɔɔ maam Goon
Raa sum 60, naase ɔɔki maam m'naaj naaj Raa.
³⁷ Kən maam jaay m'tedn naabm gen Bubum ey
num, ɔŋte 'kaalki maakse dom ki. ³⁸ Num kən
naabm maam m'ted se jaay gen Bubum num, kən
naase 'baate 'kaalki maakse do maam ki kic num,
naase aalki maakse do naab kən maam m'ted se.
Ute naan̄ se naase aki kəŋ jeel Bubum se, utu te
maama, ɔɔ maam m'ing te naaŋa.» ³⁹ Ḡtn se
magal Yaudge iin̄ daala, je aŋ kəkɔ, gaŋ naan̄ iik uj
jide ki. ⁴⁰ Naan̄ ɔk terl baa ing do ool gen Jordan kən
kaam naane, ḡtn se 60 kən Jan lee *batizno jeege.
⁴¹ Ḡtn se jeege d̄ena baado ɔŋiṇa, naade deek ɔɔ:
«Deere, Jan-Batist ɔŋ t̄ed te nak̄-kəɔbm gam eyo,

[†] **10:34** Aak KKR 82.6.

num gañ taargen paacñ naan̄ taad ro gaab kēn se, kalañ kic ooc te naan̄ ki eyo.» ⁴² Gōtn se jeege dēna took aal maakde do Isa ki.

11

Yo Lazar

¹⁻² Gaaba kalañ k'danjiñ Lazar, naan̄ se gēnaa Mari te gen Mart ɔɔ naadē se ting Betani ki. Mari ese 60 kēn ɔtə uubm oot koot je Melje Isa ki, ɔɔ ɔtinsin te bēekiña. Gañ 6ii kalañ gēnaan̄ Lazar se ooc kōoñ. ³ Gēnaangen mēndge se ɔl deba 6aa taad Isa ki ɔɔ: «Melje bēre, debm naai 'jen̄ se oocga kōoñ.» ⁴ Ken Isa jaay booy taar se, naan̄ deek ɔɔ: «Kōoñ Lazar se an̄ kēn təəl eyo, num naan̄ se utu 'taadñ nookñ *Raa. ɔɔ ute kōoñ Lazar se, Goon Raa *nookin̄ ute 'keeme.»

⁵ Ey num Mart te gēnaan̄ Mari ɔɔ Lazar se, Isa jedē aak eyo. ⁶ Gañ gōtn eše kēn Isa jaay booy ɔɔ Lazar kōoñ se, naan̄ ɔɔp tēd 6ii dio gōt kēn k'baado j'oniñ se. ⁷ Ken 6ii di jaay deel se, naan̄ deek jee metiñ ki ɔɔ: «J'iin̄ k'terl k'baaki taa naan̄ Jude ki.» ⁸ Gōtn se jee metiñ ki deekin̄ ɔɔ: «Debm dooyje, gōor gōor ese sum 60 Yaudge je aî tund təəli te koa se 60, naai 'je terl 6aa gōtn naane daal ne?» ⁹ Isa terlden ɔɔ: «Gōt̄ jaay iipga ɔɔ kaada jaay ookga se naan̄ lēk bini aan̄ tēger jaay ooc ey la? Taa naan̄ se 60 debm lee te kaam kaada se naan̄ rōok eyo, taa te kaam kaada se naan̄ aak nakgen do naan̄ ki. ¹⁰ Anum debm lee nōr se, naan̄ 'rōokñ kooco taa gōtn wōor kēn an̄ wōor gōt̄ se gōt̄.» ¹¹ Ken Isa jaay taad nañ taarin̄ se, naan̄ ter deekden ɔɔ: «Bēre, mēdjege Lazar se, kaamin̄ ɔkga bia, gañ maam m'utu m'añ 6aa duru.» ¹² Jee metiñ ki se deekin̄ ɔɔ: «Melje,

k n na n jaay toodga bi se, na n utu 'k n lapia.» **13** Ute na n se Isa jeden taadn  o Lazar se ooyga. Ga n maak-saapm naade ki se,  o daan naane Isa taadd n te toodn bi aan g o k n jeege lee tood se sum. **14** G tn se Isa taaddesin tal  o: «B re, Lazar se ooyga. **15** Num k n Lazar ooy jaay maam g t n naane se, maam maakum-raapo taa naase. Taa bin se naase aki kaal maakse dom ki paac. B rse j'i n k'baaki te naa n j'aki b aa kooy kalan.»

Isa t o g maakj Mart te gen Mari

17 Ken Isa jaay aan se,  o Lazar  kga b ii  o maakj baad k n aan g o i bi se. **18** Aan g o Betani se g o r te Jeruzalem, daande se  k kilometir b aa b aa nakj m t  sum se, **19** taa na n se  o, Yaudge d na baado taa 'daar ro Mari ute Mart ki taa yo genaade. **20** Ken Mart jaay booy  o Isa utu baado se, na n i n b aa  nj n , ga n Mari se  op ing beene. **21** Ken Mart jaay aan se deek Isa ki  o: «Meluma, k n naai jaay utu g tn ara ki num, kaadn naane genaam 'kooy eyo. **22** Ga n b rse k n na n ooyga kic  o maam m'jeele nakj paacn k n naai 't ndga m ta g tn Raa ki se, Raa se na n aisin ked .» **23** Isa deekin  o: «G naai se utu 'duru.» **24** G tn se Mart terlin  o: «Meluma, maam m'jeele b in dunia na n jaay jeege utu ade dur se, na n kic utu ade duru.» **25** Isa deekin  o: «Maam  o debm dur jeege daan yoge tu  o k n ed kaaja jeege tu. Deb n k n jaay aal maakin do maam ki se, ooyga kic  o utu 'k n kaaja. **26** Deb n jaay ing  o aal maakin do maam

ki se, naan̄ se məətn 'kəŋ kooy eyo. Num do taar kən se naai 'took la?» ²⁷ Gətn se Mart tərlin̄ əə: «Yee Meluma, maam se m'aal maakum doi ki taa naai 60 *al-Masi, Goon Raa, kən utu adə 6aa do naan̄ ki se,»

²⁸ Kən Mart jaay taad naan̄ taarin̄ se, naan̄ iin̄ 6aa əŋ genaan̄ Mari əə taadiŋ naan̄ ki əə: «Debm dooyje se baadoga əə naan̄ daŋi.» ²⁹ Kən Mari jaay booy taar se, naan̄ naar iin̄ 6aa gətn̄ Isa ki. ³⁰ Naan̄ kən se Isa end te Betani ki ey bərto. Naan̄ utu iŋg kiŋg gət kən Mart əŋiŋo se. ³¹ Gaŋ Yaudge se iŋg kiŋg beene ute Mari, naade iŋg səlin̄ sele. Kən naade jaay aakin̄ naan̄ naar iin̄ teec se, naade ək metiňa. Taa naade saap əə: «Kaadn̄ naane naan̄ 6aa 6aa taa baad ki se, gen 6aa keeme.» ³² Kən Mari jaay aan əŋ Isa gət kən naan̄ iŋg se, jaay naan̄ aakin̄ se, ooc metn̄ jen̄ ki əə deekin̄ əə: «Meluma, kən naai jaay utu gətn̄ ara ki num, kaadn̄ naane genaam se 'kooy eyo.» ³³ Kən Isa aak Mari te Yaudgen̄ əko metiňa jaay baag keeme se, gətn̄ se Isa maakin̄ əŋ daār eyo, gətn̄ se maakin̄ tuju. ³⁴ Naan̄ tənd metde əə: «Naase aalinkiga kaam gay?» Naade tərlin̄ əə: «Melje, 'baado kaaka.» ³⁵ Gətn̄ se Isa eeme. ³⁶ Gaŋ Yaudge taad əə: «Aakki tu! Lazar se naan̄ jen̄ dən̄ aak eyo!» ³⁷ Anum maakde ki se, jee kandum deek əə: «Debm kaam-təəkə kic naan̄ əədīn̄ kaamiňa, num Lazar 60 əŋ'əŋ gaasiň te yo ki ey la?»

Isa dur Lazar daan̄ yoge tu

³⁸ Gətn̄ se ter̄ Isa maakin̄ əŋ daār ey daala, naan̄ iin̄ 6aa taa baad ki. Baadn̄ se aan̄ gəo iib̄i əə taarin̄ se naade gaasiň te koa. ³⁹ Gətn̄ se Isa deekdən̄ əə: «Ko taar ki se əədīn̄ki naata.» Mart, genaa debm

ooy se, deekin ॥: «Məluma, naan̄ se əkga bii sō maakŋ̄ baad ki; bərse naan̄ tədñ̄ ootga.» ⁴⁰ Gañ̄ Isa deekin ॥: «Maam taadiga taada m'čč̄ kən naai jaay aalga maaki do maam ki num naai utu 'kaakŋ̄ *nookŋ̄ Raa ey la?» ⁴¹ Gətn̄ se naade əəd und te ko taar ki se naata, Isa uun kaamiñ̄ raan̄ ॥ deek ॥: «Bua, m'tə̄omi taa naai 'booyumgā. ⁴² Deere, maam se m'jeele daayum nakŋ̄ maam m'tə̄ndga meti 60, naai 'lee 'booyum booyo. Anum m'taad se taa jee də̄n gurug aalum se, naade 'jeele naai 60 əlumo.» ⁴³ Ken̄ Isa jaay taad naŋ̄ taarin̄ se, naan̄ əəd əøy makəŋ̄ ॥: «Lazar 'teeco!» ⁴⁴ Gətn̄ ese debm ooyga kooy se teeco, ॥ teeco se jinge te jen̄ge se k'teelinga teel te kala ॥ daan kaamiñ̄ se naade deebin̄ kala. Gətn̄ se Isa deek jeege tu ॥: «'Tuutin̄ki kalingen̄ ron̄ ki se naata ॥ əñ̄in̄ki naan̄ baa.»

Magalgen̄ gen̄ Yaudge se end tel gen̄ təol̄ Isa

⁴⁵ Yaudgen̄ baado daar ro Mari ki se, naade jaay aak nakŋ̄ Isa təd̄ se, də̄ninq̄ took aal maakd̄e doñ̄ ki. ⁴⁶ Gañ̄ jee metinḡ se baa əŋ̄ *Parizige ॥ taadden nakŋ̄ ken̄ Isa təd̄o se. ⁴⁷ Gətn̄ se *magal jee tədñ̄ sərk̄e Raage tu ute Parizige, naaden *jee kaakŋ̄ metn̄ taargen̄ Yaudge se paac tuso ॥ taad ॥: «Gaabm se j'an̄ki tədñ̄ ॥ d̄i? Naan̄ le tədñ̄ nakŋ̄-kəəbge dəna əŋ̄ eyo. ⁴⁸ Ken̄ jaay j'əñ̄in̄ te naan̄ se le, jeege paac utu 'tookŋ̄ taar naan̄a. ॥ bərə̄ səm̄ *Rə̄m̄ege se utu ade baaø ॥ utu an̄ təəkŋ̄ te Bee Raajege ॥ utu an̄ tərecn̄ te naanjege.» ⁴⁹ Maakd̄e ki se gaaba kalan̄ k'dan̄iq̄ Kayip. Baar se, naan̄ 60 magal jee tədñ̄ sərk̄e Raage tu, naan̄ deek ॥: «Naase se 'jeelki d̄im̄ eyo. ⁵⁰ Naase 'saapki kic 60 əñ̄in̄ki eyo, ey num bə̄eki se, deb kalan̄ 60 'kooyo

'kən jee dəna. Bin se naanjege se 'kən tərəcən te magalin̄ eyo.» ⁵¹ Taa 6aar se naan̄ 6o magal jee tədn̄ sərkə Raage tu, bin se taar naan̄ taad se iino maak-saapm naan̄ malin̄ ki eyo, gañ taar naan̄ taad se, iino gətn̄ Raa ki. Ə̄ taar naan̄ taad se jē taadn̄ ɔ̄: Isa se utu kooy taa Yaudgen te dəniñ, ⁵² ɔ̄ naan̄ utu kooy se taa Yaudge kalin̄ ki sum eyo, num gañ kooy naan̄ se utu 'tusn̄ gaan̄ Raagen gətn̄ 6aa se paac 'tədn̄ kalan̄.

⁵³ Bii kən se sum 6o, magal Yaudge uun doa taa təj̄l̄ Isa. ⁵⁴ Taa naan̄ se məətn̄ Isa baate lee maakŋ̄ Yaudge tu, naan̄ iik tək 6aa maakŋ̄ naan̄ ki kalan̄ bini k'danjiñ Epraim, kən gəor te kəd-6aara. Gətn̄ ese 6o naan̄ 6aa in̄g te jee metiñ ki.

⁵⁵ Jeege dəna iino taa naanje tun kuuy ɔ̄ 6aadō Jeruzaləm ki, gen̄ tugñ̄ daapm rode naan̄ Raa ki, taa *laa Paakŋ̄ gen̄ Yaudge se ɔ̄pgā gəor. ⁵⁶ Daan̄ bəor *Bee Raa ki se naade lee je Isa ɔ̄ gətn̄ se naade taad te naapa ɔ̄: «Naase tap 6o 'saapiñki ɔ̄ki dio? Bəre, daam jaay ey num, Isa se ađe kən̄ 6aa laa ki se eyo.» ⁵⁷ Taa magal jee tədn̄ sərkə Raage tu ute Parizige se, taadga taad̄ jeege tu ɔ̄: «Debm kən̄ jaay jeel gətn̄ Isa num, aden̄ taadn̄ gətiña taa naade aŋ̄ 6aa kəkə.»

12

*Mari ɔ̄t itir jε Isa ki
(Mt 26.6-13; Mk 14.3-9)*

¹ Ken̄ Isa jaay aan̄ Betani ki gətn̄ kən̄ naan̄ duro Lazar daan̄ yoge tu se, ɔ̄pgā bii mecc̄ sum 6o, Yaudge 'tədn̄ *laa Paak. ² Gətn̄ se k'təd kəsə taa naan̄ ɔ̄ Mart uuno kəsə se, 6aadō tənddesiña. Gañ maakŋ̄ jeege tun in̄g əs kəs te Isa se, Lazar kic

utu maakde ki. ³ Gətn se Mari uuno itir aas kaam doocŋ kurku ɔɔ itir se k'daŋin *nard* ɔɔ naan se itir salal ɔɔ ɔɔnɔ. Naan jee itir se do je Isa ki ɔɔ ətiŋsiŋ ute bœekinä ɔɔ bee naade ing maak ki se, oot itir itir sum. ⁴ Gətn ese maakn jee metin̄ ki se, debm kən k'daŋin Judas Iskariot se, naan bo kən tedga num utu aŋ kut se, deek ɔɔ: ⁵ «Bœeki se, itir se jaay k'duginga utu tamma kaar-mətɔ* ɔɔ gursn se k'nign jee daayge tu num bœe ey la?» ⁶ Kən Judas jaay taad bin se, taa naan saap bo do jee daayge tu eyo, num gaŋ taa naan debm boogo; aan gɔɔ naan debm kœkn̄ gursde dey se, naan iinga num lee tuun tuun metn̄ gursn ese. ⁷ Gətn se Isa deek ɔɔ: «Men̄da se əŋin̄ kaam kalaŋ! Nakn̄ naan tedum se kese bo aasga gen 6ii duubuma. ⁸ Jee daayge se daayum utu te naase. Num gaŋ maam se, daayum m'kən̄ kin̄ te naase eyo.»

Magal Yaudge je təɔl Lazar

⁹ Kaad kən se Yaudge dəna kən booy jaay j'ɔɔ, ɔɔ Isa utu Betani ki se, naade iin baado. Naade baado se taa Isa sum eyo, num naade baado se taa kaakn Lazar kən naan duriŋo daan yoge tu se kici. ¹⁰ Gətn se *magal jee tedn serke Raage tu uun doa gen təɔl Lazar kici. ¹¹ Taa Lazar se, Yaudge dəna iin rəsde ɔɔ baado uun taar Isa.

Isa ənd Jeruzalem ki aan gɔɔ Gaarge (Mt 21.1-11; Mk 11.1-10; Lk 19.29-44)

¹² Metbeenki se, jee dən baado gen tedn *laa Paak se, booy ɔɔ Isa utu baado Jeruzalem ki. ¹³ Naade

---

* **12:5** Tamma kaar-mətɔ se aas kəgŋ deba maakn baar ki.

gaaño doomo jidege tu, ॥ teec baado dəəd Isa.
Naade dəədin se, dəəb ॥oy ॥:

«Ozaana[†],

*Raa tədn bəən do deb kən baado te ro Meljege Raa,
naan se bo Gaar *Israəlge[‡].»

14 Isa ɔŋ goon buur gaaba se ook ingo do ki, aan
gəə taar kən k'raaño do dəkiña kən deek ॥: **15** *Jee
maakŋ gəger kən Sion ki, ſəŋte 'beerkı, aakki gaarse
ookoga do goon buur kən gaaba utu baado.**

16 Nakgen deel mətn-jiki paac se kaad kən se, jee
mətiñ ki se ɔŋ jeel ək te mətiñ eyo. Num gaŋ kən
Isa Raa *nookin se jaay 60, naade saap ɔŋiña nakŋ
Isa təd se, taa nakŋ se k'raaŋinoga raanja do dəkiña
॥ kese 60 nakgen kən jeege tədiñsin se.

17 Anum jee dən ingo te Isa jaay aako kən naan
danjo Lazar maakŋ baad ki jaay Lazar duro daan
yoge tu se, naade se bo baado ॥s maanin jeege tu.

18 Aan gəə naade booyga booy nakŋ-kəəbm naan
təd se, taa naan se bo jeege teec baado dəəd Isa.

19 Gətn se *Parizige baag taadn te naapa ॥: «Aakki!
Naan se lε cirga dojegə, ॥ bərse se lε, jeege paac
baaga mətiñ ki.»

Grækgen metinge baado je kaakŋ Isa

20 Bii *laa Paak ki se, Grækgen[†] metinge baado
Jeruzalem ki gen keem Raa. **21** Naade se bo baado
ɔŋ Pilip kən iinø Betsaida kən taa naan Galile ki
se ॥ naade tənd mətiñ ॥: «Naka, naaje se k'je
kaakŋ Isa.» **22** Pilip 6aa ɔŋ Andre ॥ taadiñ ॥

[†] **12:13** Ozaana se je ūeekŋ ॥: Raa aaja.   [‡] **12:13** Aak KKR
118.25-26.   § **12:15** Sion se, naan ro Jeruzalem kici.   * **12:15**
Aak Zak 9.9.   [†] **12:20** Grækgen se jeegen metjil Yaudge eyo.

naaden di se paac 6aa taad Isa ki. ²³ Isa t̄erlden ɔɔ: «B̄orse kaadn k̄en *Goon Deba *nookin̄ keem se, aanga. ²⁴ 'Booyki b̄ee m'asen taada: kaam teen̄e jaay j'ɔɔcīn̄ te ey se, naan̄ ing ḡotin̄ ki sum. Num gan̄ k̄en j'ɔɔcīnga num, kaamin̄ se út naatn, ɔɔ k̄en teeco se baado ooj d̄ena. ²⁵ Debm je ron̄ se, utu kutn kon̄a ɔɔ debm do naan̄ ki ara jaay je Raa cir ron̄ se, naan̄ se utu 'k̄oŋ *kaaj̄ gen daayum. ²⁶ Debm jaay je t̄edn naabm maam se, 'k̄okn̄ m̄etuma. Ḡotn maam m'utu se, debm t̄edn naabum se kic 'kiŋg te maama. K̄en debm jaay t̄edum naabm maam se, Bubum utu aŋ magala.»

Isa taad ɔɔ naan̄ utu 'kooyo

²⁷ Ter Isa taad ɔɔ: «B̄orse maam m'ing se nirlum aayuma, num gan̄ m'taadn m'ɔɔ d̄i? M'taadn m'ɔɔ: Bua, aajuma gen kaadn dubar utu 'kaan dom ki se 'sookumsin̄ naatn rom ki bin ne? Ḡot! Maam baado tap bo taa naan̄ se. ²⁸ Bua, *'nookn̄ roi.» Ḡotn se k'booy mindi taad maakn̄ raa ki ɔɔ: «Maam se m'nookingga ɔɔ m'utu m'an̄ nookn̄ daala.» ²⁹ Jee d̄en ing ḡotn ese jaay booy se, taad ɔɔ: «Kese Raa bo aata.» Gan̄ jee m̄etinge deek ɔɔ: «Kese *k̄odn̄ Raa gam bo taadiŋ.» ³⁰ Gan̄ Isa terl taadden daala ɔɔ: «Mind taad se taad te maam eyo, anum naan̄ se, taad te naase. ³¹ B̄orse kaadn k̄en Raa an k̄oj̄n̄ b̄oɔrɔ do jeege tun do naan̄ ki se aanga. Biin se bo *Bubm sitange, naan̄ bo Gaar jee kusingen do naan̄ ki se, j'an̄ tuuriŋ naatn. ³² K̄en maam se jaay j'uun k'daarumga raan se, maam m'tedn jeege paac ade 6aa ḡotum ki.» ³³ K̄en naan̄ jaay taad taargen se, naan̄ je taadn ɔɔ te doobm gay jaay naan̄ utu 'kooyo. ³⁴ Jee d̄enge se deekiŋ ɔɔ: «Naaje

k'booy maakñ *Ko Taar kñ Raa eñdo Musa ki se ññ: *al-Masi se baadoga num naañ se 'ting gen daayum. Anum gen dñ jaay naai taad ññ: *Goon Debm j'añ tupm tñl ro kaag ki ññ j'añ kuun daa raan se? Goon Debm ese kñ gay daala?» ³⁵ Isa terlden ññ: «Gøtn wñor kñ lee wñorsen gøt se, kaadññ øepga gøoro. Kaad kñ naañ utu se, 'leeki maakñ gøt kñ wñor se, taa bin se gøtn ññd se asen naa r kñ do jise ki eyo. Taa debm lee maakñ gøt kñ ññd se le, naañ jeel gøtn naañ baan se eyo. ³⁶ Kaadñ gøtn wñor utu se, 'tookki 'leeki utu gøtn wñor se. Taa bin se naase aki tñdn gaan gøt kñ Wñoro.»

Kñ Isa jaay taad nañ taarin se, naañ iñ ññde ññ baa oom gøtn dñk te naade.

Yaudge baate tooko gen kaal maakde do Isa ki

³⁷ Ute nakñ-kññgen Isa tñd ññnaand ki se kic bo, Yaudge baate kaal maakde don ki rñk. ³⁸ Taa naañ se bo taar kñ debm taad taar teeco taar Raa ki rññ Ezayi taadñ se aanga doobin kñ kñ ññ:

*Meljege Raa, taari naaje jaay k'lee k'taadjeege tu se,
naña took uunga*

ññ *Meljege Raa tap bo 'tøagin se, naañ taadga nañ ki?*[‡]

³⁹ Yaudge jaay ññ aal maakde do Isa ki ey se, taa Ezayi se taadga taad taar ese se kici kñ ññ:

*40 Deere, jee se Raa turumðenga kaamdege ññ tñddsen
naade tñdga jee do-mñjgge*

*taa kaamde kaakñ kñkñ gøt eyo ññ bide booy kñkñ
taar eyo*

*ññ ute maakde kic naade kñ booy kuun jaay aðe terl
ro maam ki,*

[‡] **12:38** Aak Eza 53.1.

ey num kaad kən naane se, maam Raa m'aden kaaja. §

41 Kən Ezayi jaay taad bin se, taa naan aakga kaak *nookn̄ Isa ɔɔ taargen naan̄ taado se, taad ute naana.

42 Úte naan̄ se kic 6o maakn̄ magal Yaudge tu se, jeege dəna aal maakdē do Isa ki. Naðo taa *Parizige se, naade əŋ̄ taadiñ tal naan jeege tu eyo, taa naade beer ɔɔ səm Parizige aden tuur naatn, maakn̄ *6ee kən Yaudge lee tusn maak ki se. **43** Taa naade je təɔm kən jikilimge lee təɔmde se 6o, bəe cir kən Raa 6o aden təɔmo.

Isa se naan̄ 6o gətn wəor gen jee do naan̄ ki

44 Gaŋ̄ gətn̄ se Isa uun mindiñ raan taad ɔɔ: «Debm jaay aal maakin̄ do maam ki se, naan̄ aal maakin̄ do maam ki sum eyo, num naan̄ se aal maakin̄ do Deb kən əlumo. **45** ɔɔ debm kən aakumga maam se, aakga Debm kən əlumo se kici. **46** Maam se m'gətn̄ wəor kən baado do naan̄ ki se, taa debm jaay aalga maakin̄ do maam ki se, naan̄ 'kəŋ̄ kiŋ̄ maakn̄ gət kən əəd eyo. **47** Kən debm jaay booy taaruma ɔɔ əkiñ maakin̄ ki ey se, maam 6o m'aŋ̄ kəjñ əbərə doŋ̄ ki eyo. Taa maam m'baado se, gən kəjñ əbərə do jeege tun do naan̄ ki eyo, num m'baado se gən kaajñ jeegen do naan̄ ki. **48** Debm jaay əəd unduma ɔɔ baate tookn̄ taarum se, əbərə utu koocn̄ doŋ̄ ki. Taa 6iin dunia an naŋ̄ se, taargen maam m'taadiñ se 6o utu aŋ̄ kəjñ əbərə doŋ̄ ki. **49** Taargen maam taad se, m'terec te dom eyo. Kese Bu kən əlumo se 6o əlum m'taad taargen se ɔɔ m'dooy jeege. **50** Maam m'jeele taar kən naan̄

taadumo gen teda se, kese bo taar ken ed kaaja gen daayum. Taar ken maam m'taad se, m'taadin aan goø ken Bu taadumsino.»

13

Isa tug jeengen metin ki

(Mt 26.19-20; Mk 10.35-45; Lk 22.14-18,24-27)

¹ Aan goø aapga bii kalañ sum bo Yaudge 'tεdn *laa Paak se, Isa jeelga kaadn ken naan 'kiin̄ kɔñ do naanja an baa gøtn Bubin̄ ki se aasga. ɔø jeengen do naan̄ ki se daayum naan̄ jeden aak eyo. ɔø naan̄ jeden ute maakin̄ paac. ² Ken aan kaadn kɔs ki jaay naade baag kɔsø se, kaad'ken se *Bubm sitange εndga kend maakŋ Judas goon Simon Iskariot ki, gøtn se naan̄ saap je doobm an kutn Isa. ³ Aan goø Isa se jeel Bu se εdīnga nakge paac kaam jin̄a, taa naan̄ iin̄o gøtn *Raa ki øø tεdga num utu 'terl baa gøtn Raa ki se, ⁴ ken naade utu øs kɔs se Isa iin̄ øø aal kal magaliŋa øø uun døøk maakin̄ ute kal ken k'lee k'j'øtn jε jeegē. ⁵ Ter naan̄ ømb maane maakŋ baay ki øø baag tugn jε jee metin̄ ki øø øtdesin̄ te kal ken naan̄ uun døøk maakin̄ ki se. ⁶ Ken jaay aan do Simon Pier ki se, Simon Pier deekin̄ øø: «Møluma, naai bo am tugn jε maam ne?» ⁷ Isa terlin̄ øø: «Nakŋ maam tεd se, børse naai 'kɔŋ jeel metin̄ eyo, num gaŋ tεdga jaay søm naai utu 'jeel køkŋ metin̄ bøe.» ⁸ Gøtn se Simon Pier deekin̄ øø: «Naai bo am tugn jε maama! Gøtø!» Isa terlin̄ øø: «Ken maam jaay m'tugi te jøi ey se, døim jaay ai tum te maam se gøtø.» ⁹ Gøtn se Simon Pier terlin̄ øø: «Møluma, jøm sum eyo, num tugum jimge ute dom paac kici.» ¹⁰ Isa deekin̄ øø: «Debm jaay rooggā

roog se, kəŋ roogn kuuy ey sum kən əɔpiŋ se 'tugn jəŋ sum taa debm rooggga se ron paac aacga walak əo naan tədga aak bəe naan Raa ki. 'Bərse naase 'tədkiga jee aak bəe naan Raa ki, naðo 'paacki eyo.» **11** Taa debm kən jaay utu aŋ kut se, Isa jeelinä. Taa di naan deek əo: «Naan Raa ki se naase aakkī bəe 'paacki eyo.»

12 Kən Isa jaay tug jə jeenge aas se, naan uun uus kal magalina, əo 6aado iŋg gət kən naade iŋg əs kəs se. Gətn se naan tənd metde əo: «Nakŋ maam m'ted̩sen se, naase 'jeel əkki metiŋ dey la? **13** Kən naase jaay 'dañumki əski: «Debm Dooyje» əo «Məlje» se, taarse se met ki. Deere, maam 6o m'Debm Dooyse əo Məlse. **14** Kən maam Məlse əo m'Debm Dooyse jaay 6o m'tugsen jəsege se, bəeki se, naase kic 'lee 'tugki jə naapge bin kici. **15** Kən maam jaay m'ted̩sen naan se, taa naase kic 6o aki kəŋ tədn aan gəo gen maam m'ted̩seno se kici. **16** 'Booyki bəe m'asen taada: debm tədn naaba gətn deb ki se, naan se magal cir debm kən naan lee tədiŋ naaba eyo əo debm aŋ naaba deb ki se, naan magal cir debm kən lee əliŋ naaba eyo. **17** Nakgen se, bərse naase 'jeel əkkiga metiŋa kən naase jaay 'tədiŋkiga naan se num, maakse 'raapo. **18** Taar kən maam m'taadse, m'taad te naase paacki eyo, taa jeegen kən maam 6o m'bəer m'təəd̩se se, maam jeeld̩e. Gaŋ taar kən k'raanjŋ do dəkiŋ se, aanga doobin̩ ki kən əo: *Debm kən lee əs mappa te maam se, 'terlumga naaga.** **19** «Kər nakŋ se jaay ute kaan se, maam m'taadsesin̩ bərse. Bin se nakŋ se jaay aanga

---

* **13:18** Aak KKR 41.9.

kic num, naase aki 'jeele maam se debm kən ting gen daayum. ²⁰ 'Booyki bəe m'asen taada: debm dəəd ək debm kaan naabum jiga se, naan se dəəd əkum maam mala, oo debm dəəd əkum maam se dəəd ək Debm kən əlumo.»

*Isa taad oo Judas utu an kutu
(Mt 26.31-35; Mk 14.27-31; Lk 22.31-34)*

²¹ Kən Isa jaay taad naq̄ taarin se, gətn se maakin tuju. Jo naan taaddesin tal oo: «'Booyki bəe m'asen taada: maakse ki se deb kalaŋ utu am kutu.» ²² Gətn se jee metin ki baag tərl kaakŋ naapa oo saap maakde ki oo: «Naan tap bo taad te naŋa?» ²³ Deb kalaŋ maakŋ jee metin ki se, naan se bo debm kən Isa jeŋ se utu ing ceeŋ ki[†]. ²⁴ Gətn se Simon Pier tədin nakŋ kən naan an kaakŋ jeel ro ki oo: «N'tənd metin naan tap bo n'taad te naŋa?» ²⁵ Gətn se debm kən metin Isa kən ese se dej kaadn Isa ki tənd metin oo: «Meluma, kese tap bo naŋa?» ²⁶ Isa tərlin oo: «Kese debm kən maam m'utu m'dupm mappa oo m'kol maakŋ baay ki jaay m'aŋ ked se.» Gətn se Isa dup mappa əl maakŋ baay ki oo ed Judas goon Simon Iskariot ki. ²⁷ Kən Judas jaay ək mappan ji Isa ki se, gətn ese sum bo *Bubm sitange baado end maakin ki. Gətn se Isa deekin oo: «Nakŋ naai 'je 'təda se 'naar tədin yəkədə.» ²⁸ Gan jee ing gətn ese se maakde ki se, metin taar kən naan taad se, nam tap bo booy jeel te metin eyo. ²⁹ Aan gəa Judas bo debm bəəbm gursde dey se, jee metinge saap oo kaadn naane Isa jeŋ taadn oo n'baa n'dugo nakŋ tədn laa, ey le jeŋ taadn oo n'baa n'ed

[†] **13:23** Yaudge se kən naade oo kəs num tood res yer kerle do ji jeele oo dođege se əlin kaam sak tabil.

naka jee daayge tu. ³⁰ Gaŋ gøtn se, Judas jaay øk mappan k'dup k'j'edīñsiŋ sum se, naaŋ naar teec naatn. Óč kaad kен se gøtø tødga noøro.

Isa taadden øo k'je naapa

³¹ Kен Judas jaay teec sum se, Isa deek øo: «Børse se *Goon Deba se *nookin ute 'keeme øo ute ro Goon Deba se Raa kic nookin ute keeme. ³² Aan gøo Raa nookiña utu 'keem ute doobm Goon Deba se, bin se Goon Deba kic øøpgø baata Raa utu aŋ nooko. ³³ Genumge‡ maam se m'køŋ king den ute naase ey sum. Naase utu amki jea nabø aan gøo kен m'taado Yaudge tu se, m'taadsen naase ki kici, gøtn maam m'an 6aa se, naase aki køŋ 6aa eyo. ³⁴ Børse maam m'taadsen nakŋ naase utu aki tødse kен kiji: 'jeki naapa. Aan gøo kен maam m'jeseno se, bin se naase kic 'jeki naapa. ³⁵ Kен naase jaay 'jeki naapa deer num, ute naaŋ se jeege paac 'jeele, naase se jee mætn maam ki.»

³⁶ Gøtn se Simon Pier tønd metiŋ øo: «Méluma, naai '6aa gay?» Isa térlin øo: «Børse gøtn maam m'an 6aa se, naai am køŋ daan eyo. Num kaadn naai am daan se, møøtn kuuy jaayo.» ³⁷ Pier térlin øo: «Méluma, gen dí jaay naai øo børse maam m'ai køŋ daan ey se? Taa naai se, maam m'kooyo!» ³⁸ Isa térlin øo: «Naai se 6o 'kooy taa maam ne? 'Booy bee m'ai taada: kør kørønjø 'køøy ey sum 6o, naai 'naajŋ døøl møøtø øo naai 'jeelum eyo.»

14

*Isa se naaŋ doobm k'en øljeege gøtn *Raa ki*

---

‡ **13:33** Genumge se gøtn se Isa je taadn øo jee mætn ki se naaŋ jede aan gøo gaan maakinge mala.

¹ Ḹnte 'kuunki nirlse, naase aalki maakse do Raa ki ɔɔ aalki maakse do maam ki kici. ² Ḡtn kingi utu d̄na raan maakn̄ bee Bubum ki. Ken jaay ḡt̄o num, kaadn̄ naane maam m'taadsenga. Maam b̄aa b̄aa se taa m'asen b̄aa daapm ḡt̄o. ³ Ken jaay m'baa daapsenoga ḡt̄o num, maam m'ade t̄rl̄e m'utu m'asen t̄s̄o taa j'aki b̄aa king t̄le. ⁴ Naase 'jeelki doobm k̄n maam m'an b̄aa se. ⁵ Ḡtn se T̄ma deekin̄ ɔɔ: «M̄lje, ḡtn naai 'baan b̄aa se naaje k'jeel eyo, ɔɔ doobm se tap 6o j'an̄ jeel ɔɔ d̄i?» ⁶ Isa deekin̄ ɔɔ: «Maam 6o doobo, m'taar met ki ɔɔ debm k̄n ed̄kaaja jeege tu. ɔɔ debm jaay b̄aa ḡtn Bubum ki se kaal te doobm maam jaayo. ⁷ Ken naase 'jeelumki maam se, Bubum kic num naase an̄ki 'jeele. B̄orse, naase 'jeelin̄ki ɔɔ aakin̄kiga te kaamse.»

⁸ Pilip deekin̄ ɔɔ: «M̄lje, 'taadjen tu Bua, naðo b̄εjega sum.» ⁹ Isa deekin̄ ɔɔ: «Do d̄kiñ maam m'ting ute naase se 6o ɔɔ naai 'jeelum ey ne Pilip? Debm aakumga maam se, naan̄ se aakga Raa Bubu. Gen d̄i jaay deekum ɔɔ: <'Taadjen tu Raa Bubu se?» ¹⁰ Naai 'took ey la k̄n maam m'ing ute Bua ɔɔ Bu ing te maam se, taargen maam m'taadsen se maam m'ter̄ec ute dom eyo, gañ Bu k̄n naaje k'kalañ se 6o lee t̄edn̄ naabiña. ¹¹ 'Tookki taaruma k̄n maam m'ing ute Bua ɔɔ Bu ing ute maam se, k̄n 'tookki taarum ey kic num, 'tookki taa nakn̄-k̄aøgen maam m'lee m'ted̄ se. ¹² 'Booyki b̄εe m'asen taada: debm aal maakin̄ do maam ki se, 'k̄oñ t̄edn̄ nakgen aan ḡo maam m'lee m'ted̄ se, ɔɔ naan̄ se utu 't̄edn̄ nakgen cir gen maam se daala, taa maam b̄aa b̄aa ḡtn Bubum ki. ¹³ Nakgen paacn̄ naase utu aki t̄ond̄ meta te ro maam se, maam

m'utu m'an teda bin 60 maam Goono se m'taadn *nookŋ Bubuma. ¹⁴ Nakŋ kən naase 'təndki meta ute ro maam se, maam m'utu m'an kəŋ teda.»

*Isa deek ɔɔ utu ade kəl *Nirl Raa jeenge tu
(1Jn 5.3, 2.3-5; Jn 16.5-15,33)*

¹⁵ «Kən naase jaay 'jemki num, naase aki kəŋ tədn nakŋ kən maam m'taadsen gen teda se.

¹⁶ Maam m'utu m'tənd metn Bubuma, ɔɔ naan utu aseno kəl debm kən asen kiŋ noogn daayum.

¹⁷ Debm kən naan ade kəl se, kəse Nirl Raa mala kən taadtaar met ki. Naan se jee do naan ki aŋ kəŋ kəŋ eyo, taa naade se ɔŋ aakin eyo ɔɔ jeelin eyo. Gaŋ naase se 'jeelin ki taa naan utu te naase ɔɔ utu iŋg maakse ki. ¹⁸ Maam m'asen kəŋ kəŋ gənaalge eyo, maam m'utu m'asen terl kəŋjə. ¹⁹ ɔɔpga baata jee do naan ki se am kaak ey sum, gaŋ naase se utu amki kaakum m'iŋg zeere, ɔɔ naase kic num aki kəŋ kaaja. ²⁰ Bii kən se, naase aki 'jeele maam m'iŋg te Bubuma ɔɔ Bubum iŋg ute maam se, naaje k'kalan ɔɔ naase ute maam se, naaje k'kalan ki kici.

²¹ «Taar kən maam m'taadsen gen teda jaay debm tədīŋ se kese bo debm jema, ɔɔ debm jem maam se, Bubum kic aŋ jea ɔɔ maam kic m'utu m'an jea ɔɔ m'an taadn roma, taa naan am jeele.»

²² Judn kən Judas Iskariot ey se, deekiŋ ɔɔ: «Məlje, naai ɔɔ ajen taadn roi naaje ki sum ɔɔ jee do naan ki jaay ai kaak ey se ajensiŋ taadn ɔɔ dī?» ²³ Isa terlin ɔɔ: «Debm jem maam se 'tookŋ kuun taaruma ɔɔ Bubum se utu aŋ jea maam te Bubum se k'baa gotin ki, ɔɔ k'kiŋg tələ ute naana. ²⁴ Debm kən jem ey se, naan 'took taarum eyo. Taar kən naase iŋg 'booyki maam m'iŋg m'taadsen se m'terēc te

dom eyo, gañ naañ se Bubum əlumo se bo taada. ²⁵ Maam m'taadsen nakgen se kaad kən maam m'utu te naase. ²⁶ Bubu se utu ade kəl *Nirl Salal ute ro maama, taa naañ asen noogo ɔɔ naañ asen dooy nakge paac, ɔɔ utu asen tədn naase aki saapm jeel mətn taargen maam m'taadseno se.

²⁷ «Ənte 'kuunki nirlse ɔɔ ənte 'beerki. Maam m'baa 6aa se m'asen kəñ təəsüma kən asen təəgnj maakse, ɔɔ təəsn se bo kən utu maakj maam ki kici. Maam m'asesiñ kədse aan gɔɔ gen jee do naañ ki eyo. ²⁸ Naase 'booykiga taar kən maam m'taadsen m'ɔɔ m'baa baaao num m'utu m'ade tərl m'asen kəñjə. Kən naase jaay 'jemki num maam baa baa gətn Bubum ki se, bəeki num, maakse raapo taa Bubum se naañ magal cirum maama. ²⁹ Maam m'taadsen bərse kər nakgen se aan te ey bərt se, kən naade se jaay aanga kic num, naase aki tooko. ³⁰ Naan ki se maam m'kəñ taadn dən te naase ey sum, taa gaar gen do naanja se utu 'baado. Naabo deere, naañ se ək təəgə dom ki eyo. ³¹ Num gañ taa jee do naañ ki 'jeel maam se, m'je Bubuma ɔɔ m'tədn nakj kən naañ taadumi. Iinki gətn ara; k'baaki!»

15

*Isa se naañ *ko bin mala mala*

¹ Isa taad jeege tun metiñ ki daala ɔɔ: «Maam se aan gɔɔ ko bin mala mala ɔɔ Bubum se, naañ bo mel ko bin se. ² Telətgen paacn dəək ute maama ɔɔ kən ooj ey se, naañ gaañ tund naatn. Gañ telətn kən ooj se naañ gaañ daapiña taa koojñ dən cir kən se daala. ³ Taargen kən maam m'taadsen se, 'daapsenga, akiga bəe naan *Raa ki. ⁴ Inj 'dəəkki

ute maama aan g̊o k̊en maam m'utu m'inj m'dəək te naase se. Aan g̊o telətn ko bin k'gaan̊ k'l'j'undga naatn num əŋ ooj ey se se bin 60 k̊en naase jaay inj 'dəəkki ute maam ey se, naase aki k̊en tədn nakŋ̊ aak b̊ee eyo kici. ⁵ Maam se m'ko bin ə̄ naase se 'telətumge. Debm inj 'dəək te maama ə̄ maam m'inj m'dəək te naan̊ se, debm se utu 'tədn nakgen jiga d̊en aak eyo. Anum k̊en naase jaay 'dəəkki te maam ey se aki k̊en tədn d̊im eyo. ⁶ Debm k̊en inj 'dəək te maam ey se j'utu j'an̊ gaan̊ kund naatn aan g̊o telətn ko bin k'gaan̊ j'undiŋ̊ se naan̊ utu tuutu ə̄ j'an̊ təsn təc̊o. ⁷ K̊en naase jaay inj 'dəəkki te maama ə̄ taarum jaay inj maakse ki se, 'təndki m̊etn nakŋ̊ naase 'jeki ə̄ naase anki k̊en̊. ⁸ 'Tədk̊i nakgen b̊ee d̊ena, bin se naase aki 'tədn jee m̊etum ki ə̄ nakgen se *'nookŋ̊ Bubuma. ⁹ Maam m'jese aan g̊o k̊en Bubum Raa 'jem maam se kici. Inj 'dəəkki te maama, bin se naase aki 'jeele maam se m'jese. ¹⁰ K̊en naase jaay 'tədk̊i nakŋ̊ maam m'taadsen gen təda se num, k̊ese naase inj dəəkki ute maam maakŋ̊ maak-jem ki, aan g̊o maam m'ted nakgen k̊en Bubum taadum gen təda se jaay m'inj *dəək ute Bubum maakŋ̊ maak-jeŋ̊ ki se.

¹¹ «Maam m'taadsen nakgen se taa naase aki k̊en̊ maak-raapuma, ə̄ maak-raapse se 'tədn maak-raapm maraadiŋ̊ ki. ¹² 'Booyki! Nakŋ̊ k̊en maam m'taadsen gen təda se: 'jeki naapa aan g̊o k̊en maam m'jese se. ¹³ Debm k̊en jaay ed kon̊a taa medin̊ge se, naan̊ se jede te maakin̊ cir paac. ¹⁴ Nakŋ̊ maam m'taadsen se jaay, naase 'tədin̊ki se, naase se 60 medn̊ maamge. ¹⁵ Maam se məətn̊ m'asen k̊en̊ daŋ̊ 6ulumge ey sum, taa debm 6ulu se

၁၇ jeel nakŋ k'en m'eliŋ lee t'ed se eyo. Num naase se maam m'danŋse m'edsumge, taa maam m'taadsga nakgen paacŋ k'en maam booyo ḡotn Bubum ki. ¹⁶ Naase 60 'b̄eer ɔɔdsumki eyo, anum maam 60 m'b̄eer m'taɔdseño se taa m'asen k̄l naaba aki 6aa t'edn nakŋ aak b̄ee ɔɔ nakgen ting gen daayum. Taa bin se nakŋ naase paac 't̄ondkiga met̄a ute ro maam se, Bubum asen 'k̄ŋ k̄da. ¹⁷ Nakŋ maam m'taadsen m'ɔɔ aki t'ed se: 'jeki naapa.»

Jee do naaŋ ki utu kɔɔdn kund jee metn Isa ki

¹⁸ «K'en jee do naaŋ ki jaay ɔɔd undse se, 'jeelki naade ɔɔd undumoga maam 60 deete. ¹⁹ K'en naase jaay metn jee do naaŋ ki num, kaadn naane naade asen jea, taa naase aki 't'edn metn naade. Gaŋ naase 't̄edkiga metn naade eyo, ɔɔ maam se m'b̄eer m'taɔdseño maakŋ naade ki se, naase 't̄edkiga kalse ki, taa naaŋ se 60 naade ɔɔd undse naatn se. ²⁰ 'Saapki tu do taar k'en maam m'taadseño m'ɔɔ: debm t'edn naaba ḡotn deb ki se, naaŋ se magal cir debm k'en naaŋ t'edn naaba ḡotin ki se eyo. Jee se jaay dabarumo maam se, naase kic, naade utu asen dabara; ɔɔ naade jaay uun taar maam se taar naase kic 60, naade utu kuunu. ²¹ Naade utu asen t'edn nakgen se paac dose ki se taa maama, taa naade le jeel debm ɔlumo se eyo. ²² K'en maam m'baado jaay m'taadden te taargen se ey num, naade 't'edn jee *kusinge eyo, num ɓorse maam m'baado m'taaddenga jaay naade baate kuun se, naade 'k̄ŋ doobm k'en naade an kɔɔdn dode eyo. ²³ Debm ɔɔd undum maam se, ɔɔd und Bubum kici. ²⁴ Nakŋ kɔɔbḡen maam m'ted daande ki k'en 6ii kalaŋ nam t'edin te ey se, k'en maam jaay m'tedin

te ey num, naade kəŋ 'tədn jee kusinge eyo. Num bərse nakŋ-kəəbgen maam m'təddesiŋ se naade aakinga ute kaamde. Ute naan̄ se kic ɓo naade əəd undum maam te Bubuma. ²⁵ Nakŋ naade təd se aanga doobin ki aan gəə k'raanjŋ maakŋ *Ko Taar kən Raa ədo Musa ki kən əə: *Jee se əəd undum se, cere sum.**

²⁶ Ter Isa deekden əə: «Debm utu ade ɓaa jaay asen noogse, ade kiiŋ gətn Bubum ki, əə kən maam m'baaga gətn Bubum ki num, m'asesino kələ. Naan̄ se ɓo Nirl naan̄ Raa mala kən taad taar met ki əə kən iino gətiŋ ki, kən naan̄ baadoga se naan̄ mala utu am tədn saaduma. ²⁷ Naase kic ɓo utu amki tədn saadumge taa gətn maam m'baag naabum sum se, naase utuki te maama.»

16

¹ «Maam m'taadsen taar ese se, taa kaal maaksen naase aalki do *Raa ki se aŋki kəŋ eyo. ² J'utu j'asen tuur maakŋ *jee kən Yaudge lee tusn maak ki əə kən kaadiŋ utu kaan se, jeege utu asen təələ, maak-saapm naade ki num əə kaadn naane naade təd təd naabm Raa. ³ Naade utu 'tədn naan̄ se, taa naade jeelum maam eyo əə jeel Bubum eyo. ⁴ Gan̄ maam m'taadsen naan̄ se, kən kaadiŋ aanga kic num, naase aki saapm do taar kən maam taadseno se. Kaad kən maam m'utu m'baag baag naabum se, maam m'ɔŋ m'taadseno te naan̄ se eyo, taa maam m'utu te naase.»

Naabm gen *Nirl Raa

---

* ^{15:25} Aak KKR 35.19 əə 69.4.

⁵ Børse maam taadga taad m'ččo m'ččaa baa gøtn deb kēn əlumo, naþo maakse ki se, debm jaay 'tønd metum    naai 'b  aa gay kic   o g  t  . ⁶ Num ga  j taa taar maam m'taadsen bin se, tujsenga maakse. ⁷ Ey num taar maam m'taadsen se taar met ki; k  n maam m'č  aga se asen t  dn jiga naase ki; k  n maam jaay m'č  aa te ey num, Debm Noogo se ade k  n baa eyo. Num ga  j k  n maam m'č  aga num m'utu m'ano k  l  . ⁸ K  n naa  n   aadoga num, naa  n utu 'taadn jeege tun do naa  n ki se, naade iigga do maak-saapm k  n naade   k   do *kusi  n ki, do nak k  n ute doobi  n  ,   o ter do k  jn b  or k  n Raa utu k  jn do jeege tu se kici. ⁹ Maak-saap naade   k do kusi  n ki se le taa naade aal maakde dom ki eyo. ¹⁰   o maak-saapm k  n naade   k do nak k  n ute doobi  n se le, taa maam baa baa gøtn Bubum ki   o m  o  tn naase amki k  n kaak eyo. ¹¹   o maak-saapm k  n naade   k do k  jn b  or k  n Raa utu k  jn do jeege tu se le, taa gaar do naa  n ki se b  or   oocga don ki.

¹² «M'  k nakge d  na k  n m'asen taada, naþo k  n m'taadsesinga b  rse kic   o, naase a  ki k  n booy k  k eyo. ¹³ K  n *Nirl Salal k  n taad taar met ki utu ade baa se, naa  n utu asen t  o  d   taa naase aki jeel taar met ki se mala mala. Taa taar naa  n utu 'taad se, 'terec  n don ki   o 'taad eyo, ga  j naa  n se utu asen taadn taar k  n naa  n utu ade booyo,   o utu asen taadn nakgen utu 'kaan se. ¹⁴ Nirl Salal se utu am *nooko, taa nakgen jaay naa  n ade booy g  tum ki se utu asesi  n taadn naase ki. ¹⁵ Nakgen paac  n Bubum   k se, nakgen se gen maam kici; taa naa  n se   o maam m'taadsen m'  o  : nakgen jaay naa  n ade booy g  tum ki se utu asesi  n taadn naase ki.»

Naase 'maakse utu raapo

16 «Џopga baata naase utu amki kaak eyo,    t  dga c  k   jaay s  m utu amki kaaka.» **17** G  tn ese maakn jeenge tu se jee m  tinge se taad te naapa   : «Naan tap bo je deekn    d  io k  n taad   :   opga baata naase utu amki kaak eyo,    t  dga c  k   jaay s  m utu amki kaaka, ter deek   : maam baa baa g  tn Bubum ki se? **18**    taarin  n k  n      opga baata se, je deekn    d  io? Taar naan  n taad se naaje j  nd te m  ti  n eyo.» **19** Isa se jeele k  n naade je t  nd m  ti  n se, naan  n deekden   : «Naase je aki jeel ute naapa m  tn taar k  n maam m' deeksen m'   :   opga baata naase utu amki kaak eyo,    t  dga c  k   jaay s  m utu amki kaak se. **20** 'Booyki b  e m' asen taada: naase maakse utu tuju    aki keeme, ganj jee do naan  n ki se maak  n utu 'raapo. Maakse utu tujn  n deere, nabo t  dga num, maak-tujse se 'd  l maak-raapo. **21** 'Saapki tu do m  nd k  n baa baa koojo se: k  n kaadn koojin  n jaay aanga se, naan  n dabar bini jaay ooj goono. K  n naan  n oojga num, dirign te dubarin  n se naatn    naan  n m  akin  n raapo taa goon naan  n ooj se. **22** Taa naan  n se, naase kic b  rse utuki maakn maak-tuj ki,    t  dga num, maam m' utu m' asen kaaka    bin se maakse utu raapo    maak-raapm naase se, nam an  n k  n tuj eyo.

23 «Bin bo, b  ii k  n se, naase aki t  nd m  tn dim g  tum ki ey sum. 'Booyki b  e m' asen taada: nakn naase 't  ndki meta g  tn Bubum ki te ro maam se, naan  n utu asen k  da. **24** Bini b  rse kic bo, naase 't  ndki te m  tn dim te ro maam eyo; b  rse 't  ndki meta    utu aki k  n  , bin se bo maakse 'raap maraadin  n ki.»

Isa təəg cir *dunia

²⁵ «Taargen maam m'taadseno paac se, m'taadseno ute kaal naagj taara. Gaŋ kaadiŋ utu 'kaan se, maam m'utu m'asen taadn ute kaal naagj taar ey sum. Num naan ki se nakgen taad taa Bubum se m'utu m'asesin̄ taadn tal tal. ²⁶ Biin se naase aki tənd mətn nakge paac ute ro maama. Maam m'asen taada taa naase se maam m'kəŋ tənd mətn Bu ey sum; ²⁷ taa Bu mala se jese taa naase 'jemki maama ɔɔ naase 'jeelkiga maam se m'iŋo gətn Raa ki. ²⁸ Maam m'6aado do naaŋ ki se m'iŋo gətn Bubum ki; bərse maam m'kiŋ do naaŋ ki se m'6aa gətn Bubum ki.» ²⁹ Gətn se jee mətiŋ ki deekin̄ ɔɔ: «'Booyo, bərse naai 'taadjen tal tal aaljen naagj taar ey sum. ³⁰ Bərse naaje k'jeele, naai se 'jeel nakge paac ɔɔ 'je nam 'tənd məti ey sum. Taa naaŋ se 6o naaje k'jeele naai se iŋo gətn Raa ki.» ³¹ Isa terlden ɔɔ: «Bərse naase 'jeelkiga sum la? ³² 'Booyki! Kaadiŋ utu 'kaana, ɔɔ bərse kaadiŋ se aanga, naase utu aki 'kaaŋ wəəkɔ ɔɔ naaŋ kic 6o 'kuun doobin̄ doobin̄a ɔɔ utu amki kəŋ kalum ki, nabo maam se m'kalum ki eyo, num Bu se utu te maama. ³³ Taargen maam m'taadsesin̄ se, taa ute maam se naase aki 'kəŋ təəsə. Deere, naase utu aki 'kəŋ dubar do naaŋ ki, nabo aayki kaamse taa maam cirga dunia.»

17

*Isa tənd mətn *Raa taa jee mətiŋ ki
(Eb 7.24-28, 4.14-16)*

¹ Ken Isa jaay taad naŋ taarin̄ se, naaŋ uun kaamiŋ raan deek ɔɔ: «Bua, bəre, kaadiŋ se aasga

naai *'nook Gooni, taa Gooni kic ai nooko. ² Naai ɛdɪŋga jikilimge paac kaam jiṇa, taa naaŋ kεdn *kaajŋ gen daayum jeege tun naai ɛdɪnsinga se. ³ Kaajŋ gen daayum kən ese se taa naade ai jeeli naai Raa mala kən kalanj lak ɔ̄ am jeel maam Isa *al-Masi kən naai ɔ̄lumo. ⁴ Do naaŋ ki se maam nookiga ɔ̄ naabi naai ɛdum se, maam m'ted nañinga. ⁵ Børse Bua, 'nookum naani ki aan ḡo kən naai 'nookumo kaad kən naai aal te dunia ey børt se.

⁶ «Maam m'taaddenga naade jeeliga naai jeegen kən naai 'bær tøðo do naaŋ ki jaay ɛdumden se. Naade se jee naaige, ɔ̄ naai ɛdumdenga kaam jima, ɔ̄ naade booy uunga taar naai. ⁷ Børse naade jeele, nakŋ naai ɛdumo paac se iïño ḡotn naai ki. ⁸ Taar kən naai 'taadumo se, maam m'taaddesinga kici. ɔ̄ naade took uunga, naade jeelga deére, maam se m'iïño ḡotn naai ki ɔ̄ naade tookga naai 6o ɔ̄lumo.

⁹ «Maam m'tond meti se taa naade sum, ey num gen jee do naaŋ kən 6aa se paac eyo. Anum m'tond meti se gen jee naai ɛdumdeno kaam jima, taa naade se jee naaige. ¹⁰ Nakŋ maam m'ɔ̄k paac se gen naai ɔ̄ nakŋ naai ɔ̄k paac se le, gen maama; ɔ̄ ute doobm naade se 6o, jeege 'kaakŋ nookuma. ¹¹ Naan ki se maam m'kɔ̄ŋ kiŋg do naaŋ ki ey sum. Gaŋ naade se utu kiŋg do naaŋ ki ɔ̄ maam le m'terl terl ḡotn naai ki. Bua, naai Debm *Salal se, bøabde ute tøðgi kən naai ɛdum se. 'Bøabde taa naade 'tεdn kalanj aan ḡo maam ute naai naaje k'kalanj se. ¹² Kaad kən maam m'in̄go te naade se, maam le m'bøabdeno ute tøðgj kən naai ɛdumo se. Maam se m'bøabdenoga maakde ki se nam kalanj

tap ɓo ut eyo, ɔɔ deb kalaŋ kɛn ut se lɛ, taa taar k'raaŋo do dɔ̄kin se 'kaan te doobiŋa. ¹³ Bɔrse maam m'terl terl gɔ̄tn naai ki ɔɔ kɛn bɔrse m'utu do naaŋ ki jaay m'taadden taargen se, taa naade kɔŋ maak-raapuma ɔɔ maak-raapm naade se, 'tɛdn maak-raapm maraadiŋ ki. ¹⁴ Maam m'taaddenga taar naai, gan jee do naaŋ ki se ɔɔd unddenga taa naade se mɛtn jee do naaŋ kɛn baa se eyo, aan gɔ̄o maam kic mɛtn jee do naaŋ kɛn baa se ey se. ¹⁵ Maam m'tɔnd mɛti se taa aden tɔsn naatn do naaŋ ki eyo, num taa aden bɔɔbm ro Deb kɛn ing ɓo gen tɛdn *kusiŋ sum se. ¹⁶ Naade se mɛtn jee do naaŋ kɛn baa se eyo, aan gɔ̄o maam kic mɛtn jee do naaŋ kɛn baa se ey se. ¹⁷ Ute taar naai mɛt ki se, naai 'tɛddən naade 'tɛdn jee naaigen mala mala; taa taar naai se taar mɛt ki. ¹⁸ Aan gɔ̄o kɛn naai ɔlumo do naaŋ ki se, maam kic m'ɔlden do naaŋ ki. ¹⁹ Taa naade se, maam m'ɛdi rom paac, taa naade kic ai kɛdn rode paac ute taar mɛt ki.

²⁰ «Kɛn m'tɔnd mɛti se taa naade sum eyo, num m'tɔnd mɛti, taa jeegen utu 'tookŋi taarde ɔɔ utu 'kaal maakde dom ki se kici. ²¹ ɔnde naade paac 'tɛdn kalaŋ. Bua, 'tɛddən naade 'tɛdn kalaŋ ute naaje kici, aan gɔ̄o naai ing *dɔ̄ɔk ute maama ɔɔ maam m'ing dɔ̄ɔk te naai se. 'Tɛddən naade 'tɛdn kalaŋ kici, jaay jee do naaŋ ki se 'jeel naai ɓo ɔlumo. ²² Maam m'taaddənoga nookŋi naai ɛdumō se, ute naaŋ se naade tɛdn kalaŋ aan gɔ̄o maam m'utu naai k'kalaŋ se. ²³ Maam m'ing m'dɔ̄ɔk te naade, aan gɔ̄o naai ing dɔ̄ɔk te maam se. Bin se naade 'kɔŋ dɔ̄ɔkŋi tɛdn kalaŋ, jaay jee do naaŋ ki se 'jeele naai ɓo ɔlumo ɔɔ naai 'jede aan gɔ̄o naai

'jem maam se. ²⁴ Bua, jee se naai ɓo ɛdumdeno ɔɔ m'je gøtn maam m'ing se, naade 'king ute maam kici. Taa naade kaakn nookuma, nookn kен naai ɛdumo. Taa naai 'jemoga kaad kен naai aalo te do naan̄ ey børtø. ²⁵ Bua, naai se debm daan ki, nabø jee do naan̄ ki se jeeli te eyo, gañ maam se m'jeeli, ɔɔ jee se kic jeelga kен naai ɓo əlumo. ²⁶ Maam m'taadđen naade jeelga roi, ɔɔ maam m'utu m'aden tædn naade ai jeel køkø, taa maak-jei kен naai ɔk dom ki se 'tædn do naade ki kici, bin se jaay maam m'king døakn te naade.»

18

*Isa jeege baado əkiña
(Mt 26.36-54; Mk 14.32-50; Lk 22.39-51)*

¹ Kен Isa jaay taad nañ taarin̄ se, naan̄ iin̄ te jee metiñ ki gaan̄ kaam maane k'ðanjiñ Sedrøn deel baa jeñ kен kaam naane. Gøtn se ɔk jinene ɔɔ naan̄ ute jee metiñ ki se baa end maak ki. ² Gañ Judas je kutn̄ Isa se, jeel gøtn ese kici taa Isa ute jee metiñ ki se, lee baado tus tus gøtn ese. ³ Naan̄ deelo naan̄ døal asgar *Rømøge tu, ute asgargen kен lee bøab *Bee Raa. Naade se *Parizige ute *magal jee tædn sørke Raage tu ɓo əldeno. Naade baado jinene ki se, ute jel poodge te løompøge ɔɔ ute nakn̄ tædn bøørdege. ⁴ Num gañ Isa jeel paac nakn̄ utu kaan̄ don̄ ki se, naan̄ iiko cœede ki deekden ɔɔ: «Naase 'jeki naña?» ⁵ Naade tærliñ ɔɔ: «Naaje k'je Isan kød Nazaret.» Gøtn se Isa tærlden ɔɔ: «Kese ɓo maama.» Gañ Judas debm kен je kutiñ se utu maakn̄ jeege tun se kici. ⁶ Kен jee se jaay booy Isa deekden ɔɔ: «Kese maam se,» jee se ter

te metde diwir oo naade paac si naan ki. ⁷ Ter Isa tond metde daala oo: «Naase tap bo, 'jeki naanja?» Naade terlin oo: «Naaje k'je Isan kod Nazaret.» ⁸ Isa terlden oo: «Maam m'taadsenoga taada m'oo kese bo maama. Ken naase jaay, 'jemki maam sum num, onki jee metum ki se 'baao.» ⁹ Taar ken Isa taado se aanga doobin ki ken oo: *Maaky jeege tun ken naai edumdeno kaam jim paac se, nam kalan maam m'utin te eyo.**

¹⁰ Gøtn se, Simon Pier ood gørd-jerlin se, oo øg gaan te bi debm tedn naabm magal debm tedn serke Raa ki. Naan gaan te bin do ji daama oo gaabm se k'danjin Malkus. ¹¹ Gan Isa taad Pier ki oo: «Gørd-jerli se ølin saapiñ ki gøtin ki! *Køpm dubar ken Bubum edumo se, maam m'an kaayin ey la?»

*J'ok k'baan te Isa naan Annan ki
(Mt 26.57-75; Mk 14.53-72; Lk 22.54-65)*

¹² Gøtn se døol asgar *Rømøge, ute bubde oo te asgargen ken lee bøøb *Bee Raa ken Yaudge øldeno se, iij-øk Isa oo døokiña. ¹³ Naade øk baansiø deet se gøtn Annan ki. Øø Annan se bo moom Kayipm gaaba. Øø baar ken ese Kayipm bo *magal debm tedn serke Raa ki. ¹⁴ Kayipm ese bo ken taado magal Yaudge tu oo: ken asen tedn jiga naase ki se, deb kalan bo 'kooyo oo 'køn jee døna.

Pier baate Isa

¹⁵ Simon Pier ute debm metn Isa ken kuuy se, naade øko metn Isa. Num debm metn Isa ken kuuy se, *magal debm tedn serke Raa ki se jeelinø, gøtn se naan end te Isa kalan baa daan bøør bee magal

---

* **18:9** Aak Jn 6.39 oo 17.12.

debm tədn serke Raa ki se. ¹⁶ Gañ Pier se ɔɔp ing naatn taa doob ki, anum debm metn Isa kən kuuy, kən magal debm tədn serke Raa ki jeelin̄ se teeco. ҃o baado taad mend kən ing bəəb taa doobo se, ɔɔ j'ɔñ Pier se endo. ¹⁷ ҃o mend kən ing bəəb taa doobo se, naan̄ deek Pier ki ɔɔ: «Naai kic 6o maakn̄ jeuge tun metn gaab kən se la?» Pier terlin̄ ɔɔ: «Maam se metn naade eyo!» ¹⁸ Bii kən se kuulu ɔəñə, taa naan̄ se 6o jee tədn naabge ute asgargen kən lee bəəb *Bee Raa se, gətn se naade tuuy poodo ɔɔ daar riib riibi. Gətn se Pier kic daař riib te naade.

*Magal debm tədn serke Raa ki se tənd metn Isa

¹⁹ Gañ magal debm tədn serke Raa ki se baag tənd metn Isa se taa jee metin̄ ki ɔɔ do taar kən naan̄ lee dooyde. ²⁰ Isa terlin̄ ɔɔ: «Jee te dənde se maam taaddenga tal tal ɔɔ daayum maam m'lee dooyo jeuge maakn̄ *bee kən Yaudge lee tusn maak ki ɔɔ m'dooyo jeuge daan bəər *Bee Raa ki, gətn kən Yaudge paac lε tusn se taar dim kalaŋ tap 6o maam m'øyin̄ te eyo. ²¹ Naai tap 6o 'tənd metum bin se taa dio? Naai 'tənd metn jeegen ting booyo taar kən maam m'lee taaddeno se. ҃o metn taar kən maam taaddeno se lε, naade jeelin̄ paac.» ²² Do taar kən se sum 6o maakn̄ asgarge tun kən lee bəəb Bee Raa se deb kalaŋ kən ceeñ ki se, ɔndin̄ metn bin̄ ki ɔɔ deekin̄ ɔɔ: «Magal debm tədn serke Raa ki 6o k'taadin̄ taar kən bin ne?» ²³ Gañ Isa terlin̄ ɔɔ: «'Taadum tu taar dī kən maam m'taad m'tujin̄ se! ҃o kən maam jaay m'taadga taar met ki num, gen dī jaay naai ɔndum se?» ²⁴ Isa jaay Annan əlin̄ gətn Kayipm kən magal debm tədn serke Raa ki se, Isa k'dəəkinga dəəkə.

Pier baate Isa kuuy daala

²⁵ Kaad k'en Simon Pier daar riib riib poodo g̑otn ese se, naade deekin̑ ɔɔ: «Maakn̑ jeege tun metn gaab k'en se, naai kic ɓo maakde ki la!» G̑otn se Pier naaj ɔɔ: «Maam se metn naade eyo.» ²⁶ Gan̑ maakn̑ jee t̑edn naabm *magal debm t̑edn serke Raa ki se, deb kalaŋ se taasn gaabm k'en Pier ɔg gaaño te bin̑ se, naan̑ deek Pier ki ɔɔ: «Naai se, maam m'aakioga te naan̑ maakn̑ jinen ki daamo?» ²⁷ Gan̑ ter g̑otn se Pier naaj daala ɔɔ kaad k'en se sum ɓo gan̑ k̑orən̑ja naar ɔɔd ɔɔyo.

Isaj'ɔk k'baansiñ naan Pilat ki

(Mt 27.1-2,11-30; Mk 15.1-9; Lk 23.1-25)

²⁸ Tanəorin̑ nəorin̑ se, naade ɔko Isa g̑otn Kayip ki ɔɔ baansiñ ɓee magal *Rōmēge tu ron̑ Pilat. Gan̑ naade baate k̑end maak ki taa naade daapga daap rode gen̑ k̑osn *laa Paak, taa naade je t̑edn kusin̑a rode ki eyo. ²⁹ G̑otn se Pilat teec ɔñđe naatn̑ ɔɔ deekden̑ ɔɔ: «Gaabm se naase ɔkin̑ki mindin̑ gen̑ di?» ³⁰ Naade terlin̑ ɔɔ: «Gaabm se k'en tuj te dim ey sum ɓo naaje j'ansino k̑okn̑ baa goti ki la?» ³¹ G̑otn se Pilat terlden̑ ɔɔ: «Naase mala ɔk baansiñki, ɔɔ taar se, baa aakin̑ki ute doobm naase.» Gan̑ Yaudge terlin̑ ɔɔ: «Naaje j'undjen te kulu gen̑ t̑ao deba eyo.» ³² Bin ɓo taar k'en Isa taado ɔɔ te doobm gay k'en naan̑ utu an kooy se, aanga doobin̑ ki.

³³ G̑otn se Pilat terl end maak ki daala, ɔl k'daño Isa, ɔɔ naan̑ t̑ond metin̑ ɔɔ: «Naai ɓo Gaar Yaudge la?» ³⁴ Num Isa terlin̑ ɔɔ: «Taar naai 'taad se, naai mala ɓo saap ɔñin̑ ləñu, jeegen kuuy ɓo taadi taa maam le?» ³⁵ Pilat terlin̑ ɔɔ: «Naai aakum maam se, m'kəd Yaud la? K̑esé jeeige mala naaden *jee

magal tədn sérke Raa ki se bo øk 6aansio gøtum ki je ai kutu. Naai tap bo tujga dío?» ³⁶ Gøtn se Isa térlin̄ ɔɔ: «Gaar maam se gen do naanja ara eyo. Ken gaar maam jaay gen do naanja ara num, asgarumge am køn køñum Yaudge am kæk eyo. Num børse gaar maam se, gen do naanja ara eyo.» ³⁷ Gøtn se Pilat deekin̄ ɔɔ: «Ken bin se, naai gaarge daamo?» Isa térlin̄ ɔɔ: «Yee aan gøø ken naai 'taadin̄ se, maam se m'gaarge. Taa naan̄ se bo maam j'oojuma ɔɔ maam m'baado do naan̄ ki se taa m'tedn saada do taar ken met ki. ɔɔ debm jaay iŋg ute taar met ki se, booy kuun taaruma.» ³⁸ Pilat térl Isa ki ɔɔ: «Taar met ki se, taar gayo?»

Num ken Pilat jaay taad taar ese se, naan̄ térl teec 6aa ɔŋ Yaudge daala ɔɔ deekden ɔɔ: «Gaabm se, maam m'øŋ te taar dim kusin̄ gøtin̄ ki eyo. ³⁹ Aan gøø aanga laa Paakŋ gen Yaudge tak bo, maam m'lee m'tøød tølsen tøl maakŋ jee dangayge tu deba kalan̄ se, børse naase 'jeki m'asen køødn køl Gaar Yaudge se la?» ⁴⁰ Ter gøtn se naade baag tøøyø ɔɔ: «Naaje k'je Barabas, ey num naan̄ se eyo!» Anum gan̄ Barabas se, naan̄ debm tujn̄ nakŋ jeege.

19

Isa jeuge je an̄ 6aa kutu

¹ Gøtn se, Pilat øl ɔɔ j'øk k'øaano te Isa ɔɔ k'tøndin̄ ute mœeje. ² ɔɔ asgarge se, uj ñaapo jøke gen kørøndo 6aado ɔndin̄ don̄ ki, ter naade uun uusin̄ kal gaaringe aac bon̄. ³ Naade iiko cœen̄ ki ɔɔ deekin̄ ɔɔ: «Tøøse naai ki, Gaar Yaudge!» Gøtn se, naade baagiñ tønd metn̄ biñ ki. ⁴ Ter Pilat teeco kuuy daala ɔɔ deek Yaudge tu ɔɔ: «'Booyki, gaabm se

maam m'anqo koođn teecn naatn. Taa naase aki jeele maam se m'oj te taar dim ken naase əkin̄ki mindin̄ ro ki eyo.» ⁵ Ḡtn se Isa teeco naatn ute j̄ek̄j k̄rənd̄ doñ ki oo te kal gaaringen aac se ron̄ ki. Anum Pilat deekd̄en əa: «Kese 6o gaabm se!» ⁶ Num ken *magal jee t̄ecn serke Raa ki te jeedege jaay aakin̄ se, naade baag t̄ođn t̄oøȳ əa: «Naan̄ se tupu t̄ođlin̄ ro kaag ki! Tupu t̄ođlin̄ ro kaag ki!» Gañ Pilat taadd̄en əa: «Naase mala ək baa tupu 't̄ođlin̄ki ro kaag ki; ey num maam se m'oj te taar dim ken naase əkin̄ki mindin̄ ro ki eyo.» ⁷ Yaudge t̄erlin̄ əa: «Naaje se j'ok *Ko Taar ken Raa eđo Musa ki oo maak̄ Ko Taar naajege se taad̄oo debm bin se j'an̄ t̄ođlo. Taa naan̄ t̄ed ron̄ Goon *Raa.» ⁸ Ken Pilat jaay booy taarde se, b̄eere əkin̄ cir daala. ⁹ Pilat t̄erl̄ baa əj̄ Isa maak ki t̄ond m̄etin̄ əa: «Naai tap 6o iino gay?» Num gañ Isa baate t̄erlin̄ taara. ¹⁰ Ḡtn se Pilat deekiñ əa: «Maam ara 6o naai 'baate t̄erlum taara ne? Naai 'jeel ey la ken maam m'ok t̄ođgo əa ken m'je num, m'ai koođn k̄l̄o oo ken ḡot̄ le m'ok t̄ođgo ken m'ai tupm t̄oł̄ ro kaag ki se?» ¹¹ Gañ Isa t̄erlin̄ əa: «Naai se ken Raa jaay eđi eyo te t̄ođg ey se, naai ək t̄ođgo dom ki eyo. Taa naan̄ se 6o debm ək əlum ji naai ki se, t̄edga *kusiñ ciri naai se daala.»

¹² Naan̄ ken se sum 6o, Pilat je doobm an koođn k̄l̄ Isa. Num gañ Yaudge baag t̄ođn t̄oøȳ deek əa: «Ken naai jaay əəd əlinga num, naai se medn Sezar* eyo. Taa debm jaay t̄ed ron̄ gaarge se, naan̄ se debm taamooy Sezar.» ¹³ Ken Pilat jaay booy taargen se naan̄ əl k'j'ok k'j'əđo Isa naatn, naan̄ baado əndin̄ ḡot̄ ken j'iñ k'daapinga daap te koa ken

---

* **19:12** Sezar se Gaar magal ing *R̄om ki.

naan lee ɔjn bœrɔ jeege tu. Gøtn se k'danjin te taar Ebre: *Gabbata*. ¹⁴ Aan gør te katar se, Pilat taad Yaudge tu ɔɔ: «Aakki, kese bo gaarse!» Naan k'en se, naade daap daap rode gen tædn *laa Paak gen Yaudge tegær.

¹⁵ Num gan Yaudge terlbaag tædn tæyo ɔɔ: «Naan se, nakin yo, naan se nakin yo! 'Baa tupu tælin ro kaag ki gam naane!» Pilat terlden ɔɔ: «Gaarse bo, naase 'jeki m'an tupm tæl ro kaag ki la?» Magal jee tædn serke Raage tu terlin ɔɔ: «Naaje se Gaarje Sezar sum, gaar kuuy se naaje k'j'ok eyo!» ¹⁶ Gøtn se sum bo, Pilat øk ølden Isa taa naade aŋ baa tupm tælin ro kaag ki. Óø gøtn se asgarge øk baan te Isa.

Isa k'tupin̄ ro kaag ki

(Mt 27.32-52; Mk 15.21-37; Lk 23.26-46)

¹⁷ K'en Isa teec teec maakŋ Jeruzalem ki se, naade ɔnjin naan mala uun kaagn j'ansi tupm ro ki se, daamin ki. Óø naade baansin gøt k'en k'danjin kaadn do deba. Gøtn se te taar *Ebre se, ron̄ Golgota.

¹⁸ Óø gøtn ese bo naade tupin̄ ro kaag ki ɔɔ naade tup jeege dio ro kaagge tu kici; deb kalan̄ j'uun k'daarin̄ ceesin̄ k'en kalan̄ ɔɔ deb kuuy se j'uun k'daarin̄ ceesin̄ k'en kuuy ɔɔ naade øl Isa daar daan ki. ¹⁹ Ter Pilat raanj̄ ro kaag ki øl k'6aa k'tupin̄ raan kaam do kaag k'en k'tupm Isa ro ki. Óø taar naan̄ raanj̄ se taad ɔɔ: «Isan kød Nazaret se, naan̄ Gaar Yaudge». ²⁰ Gan̄ den Yaudge se dooyga taar se, taa gøtn k'tupm Isa ro kaag ki se, naan̄ gør te Jeruzalem. Óø taar naan̄ raanj̄ se le raanj̄ te taar Ebre, taar Laatin ɔɔ ute taar Grek kici. ²¹ Num *magal jee tædn serke Raa ki gen Yaudge se, deek Pilat ki ɔɔ: «Ønte raanj̄ ɔɔ: naan̄ se Gaar Yaudge,

num raañ oo: naañ bo taad oo naañ Gaar Yaudge.»
22 Gañ Pilat terlden oo: «Taar maam m'raaningga se, m'raaningga sum.»

23 Ken asgarge jaay tup Isa ro kaag ki aas se, naade tos kalinge oo nigin gøtø kaam soø. Deba kic bo uun bedin̄ bedin̄. Óop kalin̄ kalan̄ ken naañ uusinga num lee tuusin̄ kalgen kuuy do ki se, oo kal se ond raan bini bøoy aan naañ ki se øk gøtn kur eyo. **24** Gøtn se asgarge taad te naapa oo: «Kal se j'ønte 'næepiñki, num gañ k'tedin̄ salatia, debm ken oocin̄ga bo 'kuun sum.» Anum nakñ se aanga doobin̄ ki aan goø taar k'raajo do døkiñ ken oo:

*Naade nigga kalumge ute naapa,
 oo kalum maak ki se le, naade tedin̄ga salatia.*†
 Óo kese bo naabm ken asgarge teda.

25 Cee kaag ken k'tupm Isa se, ko Isa ute genaañ mendä, oo Mari mend Kleopas ute Mari ken iino Magdala ki, naade utu daar gøtn ese. **26** Gøtn se, Isa aak kona daar daar cee debm metin̄ ken naañ jeñ se, naañ deek kon̄ ki oo: «Kaaya aaka, kese bo gooni.» **27** Ter naañ taad deb ken metin̄ ki se, oo: «Aaka, kese bo koi.» Bii ken se sum bo debm metn Isa ki se øk baansiñ been̄ ki. **28** Ken nakgen se jaay deel paac sum se, aan goø Isa jeel naabm ken naañ baano ro ki se nañga, num taa taar k'raajo do døkiñ 'kaan doobin̄ ki se, naañ deek oo: «Maam se, maane tøəluma.» **29** Gøt ken se øk k'jøleñse dooc te tøtn koojn̄ biñ ken mooyo se. Naade uuno kaagn nakñ k'dañin̄ isop‡ oo uuno nakñ uun maane se butin̄ taar ki. Naade ølin̄ maakñ tøtn koojn̄ biñ ken

† **19:24** Aak KKR 22.18. ‡ **19:29** Isop se kaagn iin̄ aan goø mœko oo k'tedn̄ nakñ oot kooto. Aak Zak 12.10.

mooy mooy se ॥ uun əlin̄ taar Isa ki taa ɳ'suubu.
 30 K'en Isa jaay suub naam tətn koojŋ biŋ k'en mooy
 mooy se, naan̄ taad ॥: «Naabum aasga.» Gətn se
 naan̄ no doña ॥ ən̄ kon̄ teece.

Isa j'əsiŋ cəŋkeŋ ki te bəɔrɔ

31 Aan gəo biin se Yaudge daap daap roðe gən tədn̄ *laa Paak se, naade je jee k'tupde ro kaage tu se, daař bini kaan *bii sebit ki eyo. Taa bii sebit ese se, bii laa magala. Gətn se naade baa tənd mətn Pilat ॥: «Jee k'en k'tupde ro kaagge tun se, k'baa k'tənd k'terecden jədege taa ooyga num j'adeno təədn̄ bəøy ro kaagge tun k'tupdəno ro ki se.» 32 ɔ̄ gətn se asgarge baado tənd terec jə gaabm k'en deete ॥ ter tənd terec jə gaabm k'en kuuy se kici. Jee se 6o k'en k'tup k'təolde te Isa kalaŋ se. 33 K'en naade jaay aan do Isa ki se, naade əŋjŋ naan̄ ooyga. Taa naan̄ se 6o naade baate tənd terecŋ jəŋge. 34 Gaŋ maakŋ asgarge tun se, deb kalaŋ uuno bəərə ॥ əsiŋ cəŋkeŋ ki. Gətn se mooso te maane naar teeco. 35 Debm taad taar ara se, naan̄ mala aakinga te kaamina ॥ saadn̄ naan̄ se, taar met ki. ɔ̄ naan̄ jeele saadn̄ naan̄ se k'en met ki, taa bin se naase kic 6o aki tookŋ do taar k'en naan̄ taad se. 36 Nakgen se paac jaay aan se, taa taar k'raaŋo do dəkiŋ se, 'kaan̄ doobiŋ ki k'en ॥: *Naan̄ se j'an̄ kəŋ terecŋ cəŋgiŋ gam eyo. S*
 37 ɔ̄ terl gət kuuy kic 6o taar k'raaŋo do dəkiŋ se taadga ॥: *Jee əsiŋo se, naade utu aŋ kaakŋ ute kaamde.**

*Isa k'j'əlinga maakŋ 6aad ki
 (Mt 27.57-61; Mk 15.42-47; Lk 23.50-56)*

---

§ 19:36 Aak Ekz 12.46, Nmb 9.12 ॥ KKR 34.20. * 19:37 Aak Zak 12.10.

38 K'en nakgen se jaay deel se, Yusup k'od Arimate se, naan̄ kic maakŋ jeege tun metn Isa ki naōo taa Yaudge se, naan̄ beere ɔ̄ toy toy roṇa. Naan̄ bo 6aa tond metn Pilat taa 6aa koođn ro Isa ro kaag ki. Ḡotn se Pilat tookin̄, ɔ̄n̄ Yusup 6aa ɔ̄d ro Isa. **39** ɔ̄ Nikodem k'en bii kalarj in̄go ḡotn Isa ki n̄ōr se, naan̄ kic baano te itir k'en k'tedin̄ te maan kaagn̄ k'daŋin̄ mir ute alues[†] se aas 6aa 6aa doocn̄ k̄or sik-kaar-mii. **40** Yusup te Nikodem se uun b̄oȳo ro Isa se ro kaag ki. ɔ̄ uuno dark̄yo ɔ̄ tedin̄ nakŋ oot nijimi ute itir se ro ki ɔ̄ naade teelin̄ tec aan ḡōgen Yaudgen lee duubm yodege. **41** Ḡotn k'tupm Isa ro kaag ki se, ḡotn se ɔ̄k jinen̄e ɔ̄ maakŋ jinen̄ k'en se, ɔ̄k baada ɔ̄ baadn̄ se aan ḡō iibi, taarin̄ se naade gaasin̄ ute koa. Baadn̄ se j'el k'naam te nam maak ki eyo. **42** Aan ḡō Yaudge daap daap rode gen̄ tedn̄ *laa Paak se, ḡotn ese kic le, baada utu ḡōr te naade dey se, naade uun ɔ̄l ro Isa maak ki.

20

Naade 6aa ɔ̄n̄ te Isa maakŋ 6aad ki eyo (Mt 28.1-10; Mk 16.1-11; Lk 24.1-12)

1 Bii dumas ki, tan̄ōrin̄ n̄ōrin̄ k'en ḡot̄ utu ilim sum 60, Mari k'en iiŋo Magdala ki iiŋ 6aa taa 6aad ki. K'en naan̄ aan se, aak ko k'en k'gaasn taa 6aad se, k'dircilinga naatn̄. **2** Ḡotn se naan̄ ɔ̄k terl aan̄ 6aa ɔ̄n̄ Simon Pier ute debm metn Isa k'en kuuy k'en Isa jeŋ se, naan̄ deekden ɔ̄: «M̄eljeḡe se, nam ɔ̄dinga naatn̄ maakŋ 6aad ki, ɔ̄ ḡotn k'baa j'elin̄ se naaje k'jeel ḡotin̄ eyo.» **3** K'en Pier ute debm metn Isa k'en

† **19:39** Mir te alues se kaagn̄ k'tedn̄ dawa jeege tu k'en j'əŋin̄ taa naan̄ *Israēlḡe tu.

kuuy jaay booy taar se, ḡtn se naade teeco ॥ iin baa taa baad ki. ⁴ K̄n naade jaay baa baa se, naade di paac aan kaan̄a, nab̄ debm metn Isa k̄n kuuy se, aan̄ deel Pier ॥ naan̄ bo baa aan deet taa baad ki. ⁵ ॥ k̄n naan̄ jaay aan se no aak maak̄ baada, naan̄ aak kalgen k'teelsiñ se, utu tood ḡtin̄ ki gan̄ naan̄ baate kend maak ki. ⁶ Anum k̄n Simon Pier k̄n aañ metiñ ki jaay aan se, naan̄ end maak̄ baad ki. ॥ naan̄ kic aak kalgen k'teelsiñ se tood tood ḡtin̄ ki. ⁷ ॥ naan̄ aak kal k'teeliñ kaamiñ se bo, tood te kalgen k'teeliñ ron̄ ki se kalañ eyo. Kal k'teeliñ kaamiñ se, naan̄ aakiñ k'teel j'aalinga cæs ki. ⁸ Naan̄ k̄n se jaay d̄ebm metn Isa k̄n aañ aan deet se, naan̄ kic end maak̄ baad ki se. Naan̄ aaka ॥ took aal maakin̄ paac. ⁹ Ey num jee metn Isa ki se, booy ok te ey b̄orts̄ taar k̄n k'raan̄iñ do d̄okiñ k̄n deek ॥: Isa se, b̄eki num, ade dur daan yoge tu. ¹⁰ Ḡtn se sum bo jee metn Isa k̄n di se ok terl baa beege tu.

Isa teec naan Mari k̄n iin̄ Magdala ki

¹¹ Gañ Mari daar eem taa baad ki ॥ maak̄ keemiñ ki se naan̄ no aak maak̄ baada. ¹² ॥ naan̄ aak *k̄odn Raage dio ing king te kaldege raap raapo, ḡtn k'l'aalno ro Isa ro ki se. Deb kalañ ing kaam don̄ ki ॥ deb kalañ ing kaam ḡtn jen̄ge tu. ¹³ Naade deek Mari ki ॥: «Mend ara, naai eem gen dio?» Naan̄ terlden ॥: «M̄lum se nam oodingga naata ॥ ḡtn k'l'baa k'l'j'ol k'l'j'aalsiñ ro ki se le, maam m'jeel eyo.» ¹⁴ K̄n naan̄ utu taad taad jaay terl aak bin se, naan̄ aak Isa daar daar ḡtn ese. Nab̄ naan̄ aak jeelin̄ eyo. ¹⁵ Ḡtn se Isa tond metiñ ॥: «Mend ara, naai eem gen dio? Naai 'je naña?» Num

gan Mari jaay aakin se, naan saap ɔɔ daan debm bɔɔbm jineñe se le ðaam. Gøtn se naan taadiñ ɔɔ: «Gaabm ara kен naai bo ɔədīnga le, taadum gøtin kен naai aalsin ro ki se ɔɔ maam m'an̄ baa kuunu.» **16** Gan Isa dañin roñ ki ɔɔ: «Mari.» ɔɔ Mari terl aakiñ ɔɔ deekin te taar *Ebre ɔɔ: *Raabuni*. Kese je deekñ ɔɔ: Debم dooy jeege. **17** Gøtn se Isa deekin ɔɔ: «ɔñte 'køkuma, taa maam m'ookñ m'baa te gøtn Bubum ki ey børtø. Num naai se, 'baa ɔŋ genaamge se 'taadden ɔɔ, maam se m'ookñ m'baa baa gøtn Bubum ki, ɔɔ Bubum se, Bubm naase kici, ɔɔ m'baa baa gøtn Raam ki ɔɔ m'Raam se *Raa naase kici.» **18** Gan naan kен se jaay bo, Mari kен iino Magdala ki se baa ɔŋ jee mëtn Isa ki se taadden ɔɔ: «Maam se m'aakiga Méljege utu kaamuma. ɔɔ 'booyki kese bo taar kен naan taadumo.»

Isa teec naan jee metinge sik-kaar-kalanj
(Mk 16.14-18; Lk 24.33-45)

19 Bii dumas kен se sum bo aan tegeriñ ki se, jee mëtn Isa ki se, end maakñ bee ki ɔɔ dækkel taara dode ki, taa naade beer beer magal Yaudge tu. Gøtn se naade aak Isa mala baado daar daande ki. ɔɔ naan deekden ɔɔ: «ɔñ tøøsn Raa se 'tøðn te naase!» **20** Ken naan utu daar taadden taad se, gøtn se naan tuun taadden jingé ute gøtn cøñkeñä. Ken jee mëtiñ ki jaay aak Méljege se maakde raap aak eyo. **21** Ter Isa deekden daala ɔɔ: «Raa asen këdn tøøsiña. Aan gø Bu əlumo do naan ki se, maam kic m'əlsen naase.» **22** Ken Isa jaay taad nan taarin se, naan iiñden kuulu dode ki ɔɔ deekden ɔɔ: «Okki *Nirl Saläl. **23** Jee kен tøðga nakñ *kusiñ jaay naase 'tøðdekiga kalfse se, Raa kic aden tøøl kusiñdege. ɔɔ jeegen naase

օյ 'teddeki te kalfə ey lε, Raa kic aðen kəj təol kusin̄dege ey kici.»

Isa taad te Təma

24 Gañ bii kən Isa jaay 6aado օյ jeen̄gen mətiñ ki maakŋ bee ki se, Təma kən k'danjiñ Didim* kən maakŋ jee mətiñ kən sik-kaar-di se, gətə te naade. **25** Jee mətn Isa kən kuuy se, 6aa taad Təma ki օ: «Naaje se j'aakkiga Meljege utu kaamje!» Gañ Təma tərlden օ: «Ken maam jaay m'aak te dəl kən k'tupiñ te ponto jin̄ ki eyo, օ m'əl jim m'naam te gətiñ eyo օ tərl cəñkən̄ ki jaay m'əl jim naamin̄ te ey se, maam kəj tookŋ taarse se eyo.» **26** Ken aan bii dumas kən kuuy se, jee mətn Isa ki 6aado tus maakŋ bee kən se daala. Bii kən se Təma kic 6o utu te naade. Ken Isa օñde se kaam taarde k'dəkeliñga dəkəle. Naan̄ naar daar daande ki օ deekdən օ: «Raa asen kədn̄ təəsiña.» **27** Ter Isa deek Təma ki օ: «Aak jimge, օ əl ji naam gətiña. Ter əl ji naam cəñkəma. Ənte naajŋ taara num aal maaki dom ki.» **28** Təma tərliñ օ: «Naai se Meluma օ Raama!» **29** Gañ Isa tərliñ օ: «Naai aal maaki dom ki se taa naai aakumga ķaka. Num maak-raapo jeege tun aakum te ey jaay 6o, aal maakdə dom ki se.»

Taar se k'raaŋiñ taa dio

30 Isa se tədga nakŋ-kaəñgen kuuy dəna naan̄ jeege tun mətiñ ki. Nañ kəngən mətinge se j'əñ k'raaŋden te maakŋ Kitap kən ese se eyo. **31** Num nakgen k'raaŋiñ maakŋ Kitap kən ese se, taa asen kəl naase aki jeele Isa se, naan̄ 6o *al-Masi, Goon

---

* **20:24** Didim se je deekŋ օ rəñə.

Raa. ၃၁ ကေ naase jaay aalki maakse doု ki se, naase aki k၂၄ kaaja ute ro naa၂.

21

*Isa teec naan jeenge tun m၂၅t၂n ki
(Mt 28.16; Lk 5.1-11)*

¹ K၂၄ nakgen se jaay deel se, Isa t၂rl 6aad၂ teec naan jeenge tun m၂၅t၂n ki taa baar k၂၄ k'�an၂ Tiberiad. 'Booyki ted ၂၁ d၂ jaay naa၂ teec naande ki se. ² Jee g၂tn ese se naade Simon Pier ute T၂ma r၂၂၂ se, Natanael k၂၄ Kana k၂၄ i၂n taa naa၂ Galile ki, gaan Zebedege ute jee m၂၅t၂n Isa k၂၄ kuuy dio. Naade se i၂g kalan. ³ Num ga၂ Simon Pier deekd၂n ၂၁: «Maam se m'baa baa t၂k၂ k၂n၂.» Naade t၂rl၂ ၂၁: «Bin num naaje kic k'baa te naai.» Naade teec baa ook maak၂ markab ki. Num k၂၄ naade jaay aan se, maak၂ n၂၂၂ k၂၄ te magali၂ se, naade je k၂n၂jge bini ၂၂ te eyo. ⁴ K၂၄ g၂t၂ jaay i၂p t၂k၂ se, naade aak Isa daar daar do j၂n baar ki. Naabo jee m၂၅t၂n ki se aakin၂ ၂၁ aak jeelin၂ eyo. ⁵ Ga၂ Isa deekd၂n ၂၁: «Naase gaange, k၂n၂j၂ c၂k၂ kic naase ၂kki ey daamo?» Naade t၂rl၂ ၂၁: «J'ak eyo.» ⁶ G၂tn se naa၂ deekd၂n ၂၁: «Uun undki g၂ndse se kaam do ji d၂am aak markaba. G၂tn se ၂o naase aki k၂n၂j၂.» Naade und g၂ndde ၂၁ t၂so maak၂ g၂ndde ki se, k၂n၂j၂ d၂na num gen kiiki၂ kic ၂o naade ၂၂ iiki၂ eyo. ⁷ G၂tn se debm m၂၅t၂n Isa k၂၄ Isa j၂n se, deek Pier ki ၂၁: «Kese Meljege!» ၃၁ k၂၄ Simon Pier jaay booy j'၁၁ kese Meljege se, naa၂ ၁၁d၂ga k၂၄ kali၂ kic ၂o, uun uusin၂ g၂ti၂ ki, d၂k၂ maaki၂ jaay aal ooc maan taa a၂ baa k၂n၂j၂. ⁸ Kaad k၂၄ se, jee m၂၅t၂n Isa k၂၄ kuuy se, naade kic ၁၁p၂d၂enga g၂r၂ kaam tal

cili-kaar-di sum 60, kookŋ kaan jεŋ ki. Kεn naade jaay 6aado 6aa te markabde se, tiiko gεnddεn kεn dooc te kεŋjε se. ⁹ Kεn naade jaay aan taa baar ki se, bɔɔy naaŋ ki ɔɔ gɔtn se naade aak naal poodo, ɔɔ do naal pood kεn se k'naŋ naŋ kεŋjε ɔɔ naade aak mappa gɔtn ese kici. ¹⁰ Num Isa deekdεn ɔɔ: «Kεŋjgen naase 'tøkkiro se, 'baankiro kandum.» ¹¹ Gøtn se Simon Pier ook maakŋ markab ki ɔɔ tiiko gεnd dooc te kεŋjε se 6aano do jεŋ ki. ɔɔ kεŋj maakŋ gεnd kεn se, k'mεt k'j'ɔŋjŋ kεŋjgen magal magal salal 60 kaar-te-si-mii-kaar-møtø. ɔɔ te dεn kεŋjgen ese se kic 60, gεndde neep te eyo. ¹² Isa deekdεn ɔɔ: «'Baakiro aki køsø.» Gøtn se jee mεtin̄ ki paac se, nam jaay 'tønd mεtin̄ ɔɔ: «Naai naŋa» kic 60 gøtø. Taa Meljege se, naade paaac aak jeelinga. ¹³ Isa 6aado ɔŋđe ɔɔ uun mappa se nigdesiňa, tεr kεŋjε se kic naaŋ uun nigdesiňa. ¹⁴ Kεn Isa jaay duro daan yoge tu se, te naaŋ se naaŋ teec døølga møtø naan jeege tun mεtin̄ ki.

Isa taad te Pier

¹⁵ Kεn naade jaay ɔs aas sum se, Isa deek Simon Pier ki ɔɔ: «Simon goon Jan, naai 'jem te maaki cir jee se paac la?» Gøtn se Simon tεrlin̄ ɔɔ: «Yεε Meluma, naai 'jeele kεn m'jei se.» Isa tεrlin̄ ɔɔ: «'Gaamum gaan baatumge.» ¹⁶ Tεr naaŋ deekiň gen k-dige ɔɔ: «Simon goon Jan, naai 'jem te maaki paac la?» Naan tεrlin̄ ɔɔ: «Yεε Meluma, naai 'jeele kεn maam m'jei se.» Isa deekiň ɔɔ: «'Tεdn debm gaam baatumge.» ¹⁷ Tεr Isa deekiň gen k-møtøge tu daala ɔɔ: «Simon goon Jan, naai 'jem la?» Gøtn se Pier maakin̄ tuj se ro kεn kεn Isa tønd mεtin̄ døølin̄ møtø ɔɔ: «Naai 'jem la, 'jem la se?» Gøtn se Pier

terlin̄ oo: «M̄eluma, naai 'jeel nakge paac oo 'jeelum maam se, m'jei.» Ter Isa deekin̄ oo: «'Gaamum baatumge. ¹⁸ 'Booy b̄ee m'ai taada: k̄en naai utu goon k̄odo se, naai mala 6o tuus kali oo 'd̄ook maaki oo ḡotn naai maaki je 6o baa sum. Num k̄en naai jaay baado ḡoelga num, utu kuun ji raan nam kuuy 6o utu ai d̄eokn̄ maaki oo ai baa k̄oli got k̄en naai maaki je eyo.»

¹⁹ K̄en Isa jaay taad bin se je taadn̄ oo Pier se ute doobm gay j'utu j'an̄ t̄oelo oo yo naan̄ se utu *nookn̄ *Raa. Do taar k̄en se, ter Isa taadn̄ oo: «Naai se ɔk metuma.»

²⁰ Ḡotn se Pier terl aak metin̄ ki se, naan̄ aak debm metn̄ Isa k̄en Isa jen se utu baado metde ki. Naan̄ se 6o kaad k̄en naade əso k̄os jaay naan̄ dejo kaadn̄ Isa ki oo deekino oo: «M̄elje, k̄en utu ai kuti se naaja?» ²¹ K̄en Pier jaay aakin̄ se, deek Isa ki oo: «M̄elje, naan̄ se di an̄ kaan don̄ ki kaca?» ²² Gan̄ Isa terlin̄ oo: «Naan̄ se, k̄en maam je m'an̄ k̄onin̄ 'ting bini maam m'utu m'ade baa kic num, naai se ɔli d̄io? Naai se, 'baado 'daanuma.» ²³ Taar se jaay genaage baa booyin̄ se, naade taad oo: «Debm metn̄ Isa k̄en ese se 'kooy ey sum.» Num gan̄ taar k̄en oo naan̄ 'kooy ey sum se, deer num, Isa taad te bini eyo. Num naan̄ taad oo: «K̄en maam je m'an̄ k̄onin̄ ting bini maam m'utu m'ade baa kic num, naai se ɔli d̄i?» ²⁴ Debm k̄en taad nakgen se oo jaay raanj̄in̄ paac se, naan̄ se 6o debm metn̄ Isa k̄en ese. Naaje k'jeele saadn̄ naan̄ se, saadn̄ met ki. ²⁵ Isa se t̄edga nakge kuuy kic 6o d̄ena. Nakgen se jaay k'raanj̄in̄ paac kalan̄ kalan̄ oo k'dirig te kalan̄ ey se, maam m'jeele taargen k'raanj̄o se do naanja te magalin̄ kic 6o an̄ k̄on̄ k̄ok eyo.

Kitapm kən Raa dəəko kiji ute jegee New Testament in Kenga

copyright © 2012 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Kenga

Translation by: Wycliffe Bible Translators

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2012, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Kenga

© 2012, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2015-03-17

**PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files
dated 29 Jan 2022**

de2980b7-692d-557d-af49-da5784485d94